

Din toată lumea

Femeea cicerone oficial din Tokio. — *Pentru prima dată o tânără femee japoneză a isbutit să treacă extrem de dificilul examen de stat, pentru acordarea titlului de cicerone al orașului Tokio. D-ra Eiko Ono e singura femee care a obținut titlul oficial de conducătoare printre frumusețile și monumentele capitalei Japoniei, din cele 120 de candidate prezentate. Bineînțeles că fiecare străin vrea să cunoască Tokio, numai prin tânăra conducătoare și astfel, Miss Ono nu știe ce este somajul.*

Bărbatul care primește pensie alimentară. — *Pentru prima dată în istoria dreptului, un bărbat a isbutit să obțină, pe baza unei hotăriri judecătorești — dela soția lui pensie alimentară. Acest pioner al drepturilor egale între sexe este d. Iosef Coska, din Chicago. Soția sa a cerut divorțul și, pe baza nouei legi a lui Graham — trebue să plătească pe tot timpul procesului soțului ei pensie alimentară în valoare de 3.50 dolari săptămânal. Plata poate fi efectuată și în natură, după cum arată și fotografia noastră. În afară de aceasta ea este obligată să-i dea locuință, în coșarul de vite al fermei sale. Să nădăjduim că această jurisprudență (de a se acorda și soțului pensia alimentară, nu jurisprudența de-a sta în coșarul vitelor) va fi adoptată în lumea întreagă.*

Polla Negri se mărită pentru a patra oară. — *Renumita artistă, Polla Negri va purta zilele acestea, pentru a patra oară, rochia de mireasă. Noul ei soț e milionarul american Harold Mc Cormick, care și el dealtfel numără în viața lui câteva căsătorii. E în vârstă de 62 de ani și se căsătorește pentru a treia oară. Polla Negri spune că are 35 de ani. Fotografia noastră înfățișează pe tânăra pereche, care în total numără aproape 100 de ani.*

Legea pentru ridicarea economică națională, *sau, prin noi înșine, este deviza pe care a adoptat-o președintele Roosevelt și pe care — dacă am putea utiliza o expresie fără sens în alte împrejurări — am spune „că o impune prin* bună voie". *Toți câți sunt de acord cu noul cod al muncii și salarizării, instituit de președintele Statelor Unite, au dreptul să-și marcheze produsele cu un vultur albastru, pe care se găsesc înscrise trei litere: N. R. A. (National Recovery Act).*

Băile Herculane

AM avut norocul să cresc între domni învățați și pricepuți într'ale economiei politice, cari mi-au sădit în minte axioma că întreprinderile Statului sunt prin definiție și iremediabil prost conduse. Iar băile Herculane sunt întreprindere de Stat...

De aceea când, autoritar, dictatorul familiei a hotărît să petrecem o lună acolo, m'am crispat ca și când ar fi trebuit să iau o doctorie amară: Eram sigură că am să dau peste cea mai sinistră desordine și cea mai cumplită scumpete, căci după celelalte toate, localitatea e și cea mai „high-life” dintre stațiunile noastre climaterice și balneare.

Am sosit seara pe alei curate, luminate de becuri electrice și de... o profuziune de licurici cum n'am mai văzut în viața mea.

Pe fondul negru al pădurii, ca o serbare de lampioane jucăușe, sau ca o ploaie de stele filante, roiau milioanele de licurici.

— „Asta-i în cinstea noastră de sigur. Salutări de la spiritul lui *Oslea.*”

La Hotelul Carol, curat ca un salon, un portar de casă mare, galonat și bine crescut, ne conduce pe săli răcoroase, pe lângă o minusculă fântână arteziană între coloane, în apartametul curat ca un pahar, care ne aștepta. In anticmera și în odaia largă mobilată, de o eleganță vetustă, mi se părea că sunt în casele bunichii: aceleași scrinuri și toalete portative de mahon rococo, aceleași șifoniere.

D-ra Marta Rădulescu, autoarea acestui articol, pe malul Cernei la Herculane

— „Ca acasă...”

— „Hotelul datează de mai bine de o sută de ani și era destinat „high-life”-ului ungar. Pe aci nu venau pe vremuri decât lumea cea mai selectă și bogată a vechei monarchii. Exclusivist și prin selecție și prin prețuri.”

— „Brr... Să știi că ne ruinăm. Și încă ai luat cameră la parterre”.

Arunc grabnic ochii pe placatul din ramă și... nu-mi cred ochilor.

— O sută de lei! Mai ieftin ca la un mare hotel bucureștean, la prețuri de favoare.

Teoriile mele nu se potrivesc.

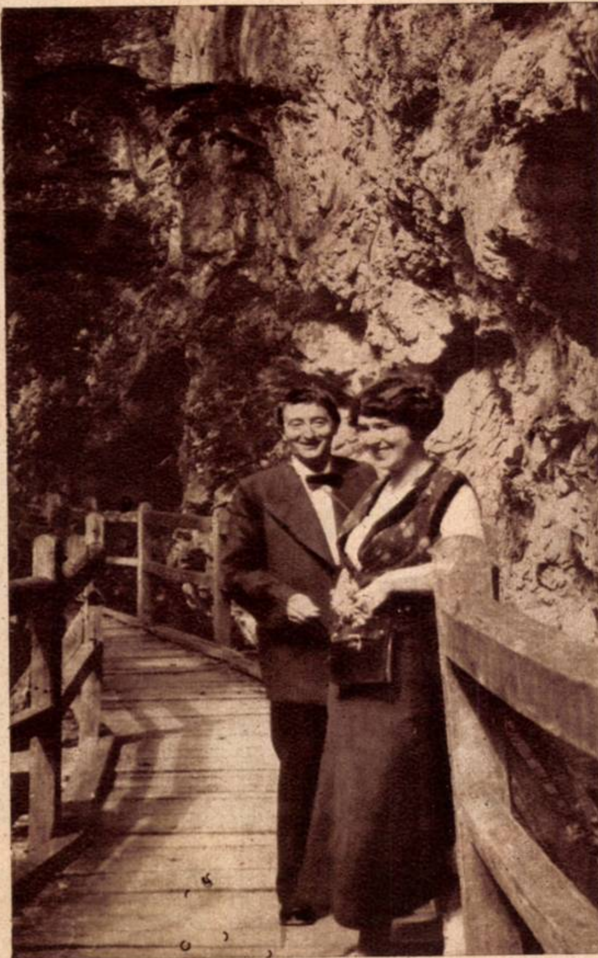
O madamă curată, zâmbitoare și politicoasă ca o subretă, îmi pare și mai neverosimilă la un hotel... al Statului. Totală contradicție cu teoriile de acasă. Dar să nu ne grăbim. Să vedem ce ne mai așteaptă mâine. Se anunță regim de ploi. Noroc că am luat mașina de scris și o doză masivă de resemnare anticipată.

— „Aici plouă mai puțin decât oriunde” — ne asigură madama.

— „Și totuș îmi pare că a și început...”

— „Nu domnișoară. E Cerna.”

Mă deștept cu soarele care pătrunde în trâmbe fine orizontale, prin jaluzele vechi de lemn. Prin geamurile deschise pătrunde discret parfum de flori și de pământ reavăn. Deschid. Un tablou de vis. Dincolo de grădinile în floare cu alei îngrijite, sub cerul de smalț albastru, se profilează apropiate abrupte, metereze înalte de stânci albe și roze de calcar spre care se cațără pădurea deasă de brazi și de fagi tineri.

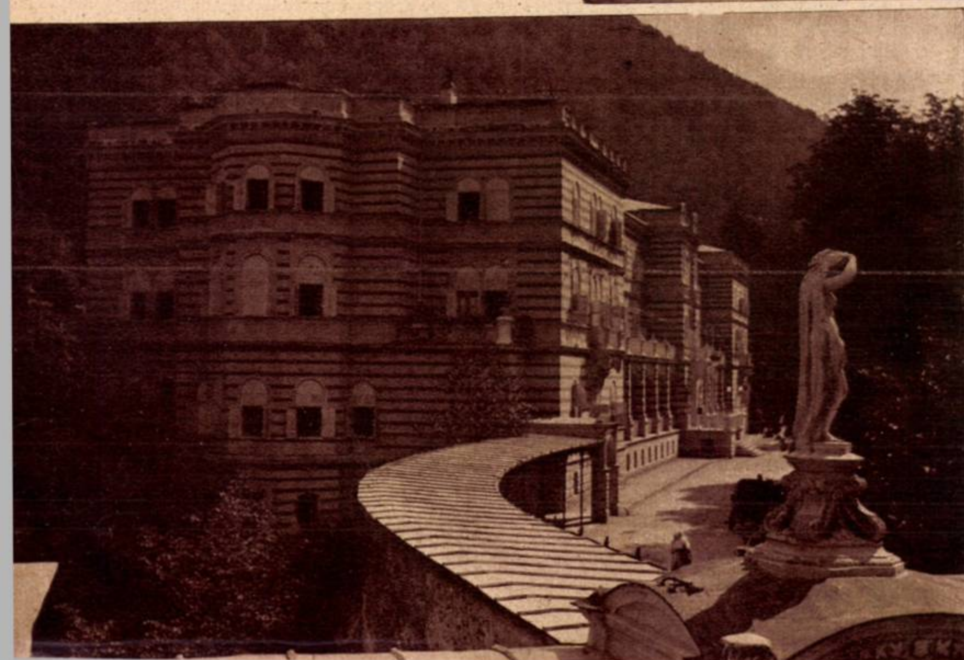

La băile Herculane

— „In cercetare, și repede!” comand eu nerăbdătoare.

Intâi parcul. Cele două mari hoteluri, Carol și Ferdinand, vaste și ajurate de verande, încadrează de-a dreapta și de-a stânga parcul mic în pantă, cu fântâna lui țâșnitoare. In fund se profilează cazinoul tot în stil și veranda care le leagă. O singură notă distonantă în eleganța sobră: Birtul cu aspect de cârciumă din josul terasei. Asta e de la „Zece mese”. Face pată de ulei.

Impresia de curățenie și ordine civilizată nu se desminte. In administrația generală simplă și culantă, în orânduirea băilor, în minunatele promenade îngrijite ca un salon. In câteva zile am străbătut în lung și în lat aleile minunate ale pădurilor de fag și tei, am urcat abrupturile de o parte și de alta până la chioșcurile spânzurate la cinci-șase sute de metri deasupra băilor. De acolo de sus se vede toată armonioasa alcătuire a acestei bijuterii de stațiune balneară.

Hotelul Regele Carol

Băile Herculane au păstrat prin veacuri străvechiul renume al isvoarelor fierbinți, vindecătoare de reumatisme și alte metehne. E drept că apele acestea minunate nu miros tocmai a parfum Coty: au un vag iz de ridiche și ouă clocite. Dar aci stă poate una din tainele puterii lor binefăcătoare și în radioactivitatea lor. Apele vin din adâncime, dela câteva sute de metri cel puțin, unde o fostă lavă consolidată dar fierbinte încă, fumegă de mii de ani, încălzind isvoarele genuine.

Povestea — mie îmi sunt foarte dragi poveștile — spune că însuș Hercules, care căpătase un strașnic reumatism, și-ar fi scăldat voinicele mădulare în apele binecuvântate. Pentru a întări această mitică afirmație, care constituie și un invidiat blazon de noblețe, un Hercules de bronz, cu tradiționala măciucă pe umăr, stă de straje în fața sanatoriului militar, sfidând invaliditatea pensionarilor și ascultând impasibil muzica militară, pe când un porumbiel obraznic îl decorează regulat, cu grațioasă ireverență. Neelegant e soclul de piatră, în care turtește nu mai puțin de patru capete stâlcite de lei care-și scuipă bale de apă în patru lighe-

nașe de bărbier, ca de acolo să alimenteze bazinul de piatră cu peștișori anemici.

Alegoria? Ce legătură este între Hercules și peștișorii invalizi? S'o explice cine vrea.

Dar dincolo de mitul întruchipat în statuie, statele de serviciu ale fântânilor juveneței, vechi de două mii de ani, stau înscrise în fragmentele de ex voto romane, încrustate pios în pereții promenadei, acoperite, de la punte și în urmele de apeducte, din drumul umbrit de tei.

Populația pestriță a vizitatorilor e împărțită în straturi puțin permeabile. Sus în hotelurile noastre — Carol și Ferdinand, precum și în câteva vile luxoase și scumpe — plutocrația cosmopolită și pretențioasă. La mijloc în hotele mai modeste, lumea de rând civilo-militară — micii burgheji și plutonierii majori. Aceștia cu localurile lor, cu băile lor... Dar cei mai interesanți sunt vizitatorii țărani, de la vechea baie Hercule, cari fac sudație în plin aer, cu țoalele în cap, afară din stațiune, pe aleele lăturalnice... O, câtă mizerie umană! Și totuș, în primele zile nu ajunsesem să văd pe cei mai săraci și ciudați vizitatori ai băilor.

Urcându-mă sus, pe peretele abrupt de calcar, la aproape cinci sute de metri de-asupra văii, am dat peste o peșteră săpată în stânca aproape verticală. Până acolo sus răzbesc prin cine știe ce cotloane, aburii binefăcători, veniți din adâncimea fierbinte. In gura boșturei, înlăuntrul ei hăuie ușor vaporii, cari răsbesc prin crăpăturile calcarului. Ei bine, acolo, dimineața până la nămiez vin vizitatorii să facă gratuit băi de vapori. E *„Grota cu aburi"*.

De-altminteri Băile Herculane e una din regiunile cele mai bogate în grote. La un sfert de ceas de drum de la hotelul nostru, în peretele unei stânci uriașe, *„Grota hoților"* — de pe urma cărora n'a rămas decât murdăria — vinovați ai fi liliecii, nu hoții, susțin competințele și baba care-ți oferă complezentă lumânări și explicații neverosimile.

Mai departe, sus deasupra peretelui de la *Crucea albă*, o altă peșteră adâncă în Domogled și apoi mai departe încă, pe celălalt versant al muntelui, peștera cea mare din Domogled, cu vaste bolți, terminată în fundul întunecos cu o prăpastie de întuneric și oroare: dai drumul unei pietre în genune și se aude căzând mereu, din prag în prag, tot mai adânc, în străfunduri negre.

Ceeace te izbește în acest ținut cu „klipe" de calcar e profuziunea izvoarelor: calde și reci, pretutindeni țâșnesc, clipăre și susură îngânându-se cu basul profund al Cernei încleștate acolo jos între parapetele sure, înalte de piatră.

Pe vârfuri și înălțimi, agățate de cline de piatră, chioșcuri simple te îmbie la odihnă și-ți indică în acelaș timp locul cel mai potrivit de unde să admiri priveliștile minunate.

Pentru cei mai sedentari „excursia" cea mare e la chioșcul din pădure. Popicăria hodorogită, cu bile invalide și cu birtul „cu grătar special". Dar și aci protipendada vine cu trăsura.

Publicul acesta „select" are însă alte distracții: La Cazino joc de Bulă. Deseori de un efect terapeutic uimitor. Mulți pacienți își scurtează cura la Herculane, după câteva seri. Și sus e un templu al Fortunei, unde doamne decoltate și „juni-amorezi" de diferite vârste, joacă „chemin de fer".

In sala de bal a cazinoului, un model artistic în genul său, e dans în fiecare seară. Din când în când — de două ori pe lună cel puțin, se dă acolo un bal, la care de fiecare dată se alege o Miss cu nume variat — „Miss Herculane", „Miss Cerna", etc. — și... câte un Missoi. Missele sunt prin definiție nepoate de general și sunt alese cu componcțiune și disciplină de tinerii ofițeri subalterni. Miss Hercules, spune tradiția, e obligată să joace o rumbă, cu statuia lui Hercules. Din gentilețe, acesta deleagă să-i țină locul pe profesorul de dans din localitate, Marcel Ionescu, cu care are o vagă asemănare.

De altfel viața de aici nu este câte odată lipsită de peripeții:

O tânără domnișoară frumușică și plină de nerv, care își pierduse de curând, în împrejurări necunoscute, pe alesul inimii, a fost eroina unei drame unice în genul său.

Duduia, dolentă ca Dido, se plimba pe malul Cernei cu un frumos ofițer, care se străduia s'o consoleze. Dar tânăra, sătulă de viață, ajunsă pe podul de peste bulboaca Cernei, îl întrebă cu un gest dramatic:

— „Și zici că aici se poate îneca un om?"

— „Desigur domnișoară. Are șapte metri."

— „Atunci... Adio..."

Și huștiuluc! în Cerna, ca un ghem de dantelă roz, de la o înălțime de trei etaje.

Spaima cavalerului responsabil.

Dar Cerna clementă pentru ambii eroi, rostogolește de câteva ori pe tânăra sinucigașe și o depune apoi tandră, pe țărm, cu brațele ei de spumă.

Fericit, ofițerașul aleargă, o înfășoară în manta, o duce la hotel și... dispare fără ziua bună, nu numai din hotel, dar și din localitate, sătul de romantism și aventuri.

Seara, frumoasa sinucigașe, dansa zâmbitoare un Fox, ca și cum nimica nu s'ar fi 'ntâmplat.

Era vindecată.

Recomandăm rețeta și altora, în aceași situație.

MARTA D. RĂDULESCU

Cetiți CRIMA PASIONALĂ de M. Negrea Râmniceanu, doctor în drept.

Asupra acestui studiu d. M. Graur scrie în Gazeta Tribunalelor: „în interesanta lucrare de studii psihologice asupra crimei pasionale datorată d-lui M. Negrea Râmniceanu, găsim o bogăție de citate prețioase din literatura universală, care denotă o cultură solidă".

Ada-Kaleh

(Reportaj)

O Ada-Kaleh! Insulă cu nume ciudat şi încântător, cine m'a pus să te vizitez! Iată-mă mai săracă în iluzii!

Din frumoasa Orşovă, un antedeluvian vapor cu palete mă poartă pe apele Istrului bătrân. Excursioniştii fotografiază, fotografiază... Şi dac'ai şti Dumnezeule, ce iese! Din câte mii de filme stricate iese măcar o bună fotografie? Inofensiv viţiu izvorît din vechea iluzie umană. Dar între douăzeci-treizeci de poze am ajuns. Vaporul face un ocol, o ia cu botul iar la deal pe lângă ruini roşii de primitive fortificaţii, năpădite de burueni, şi ancorează la un ponton şi mai primitiv încă.

Desculţa seminţie a lazaronilor turci, cu aspect de ţigănuşi, ne şi ia în primire, să ne piloteze pe unica stradă a faimoasei insule.

Acesta-i Ada-Kaleh?! Ce sărăcie banală! Ce aspect de bâlci calic, cu dughene înşiruite, etalând stereotip tutun, rahat, mărgele şi ţigarete... Turci în costume nu prea se văd. nici cadâne misterios înfofolite... Fesuri nu poartă decât vizitatorii, musulmanii de operetă, iar şalvari nimeni.

A, ba nu! Am găsit un pui de turc şi l-am confiscat. Va să-mi ţină pardesiul şi să-mi servească drept cicerone, căci afară de invalidele dughene trebuie să mai fie ceva.

Ciceronele meu de treisprezece ani e desculţ, slăbuţ şi ars de soare. El are fesul roşu, părul creţ şi ochi albaştri. Râde cu gura plină de dinţi albi şi-mi spune:

— „Aici fabrica de rahat. Aici fabica de tutun. Aici iar fabrica de rahat. Aici iar fabrica de tutun. Aici"... şi aşa mai departe, până ce şirul maghernițelor s'a isprăvit.

Insula Ada-Kaleh văzută de pe Dunăre
Câţiva copii cu fes în cap, îţi amintesc că această insulă a fost turcească

Ajungem la o magazie dărăpănată.

— „Aici fost cazarma.

— „Asta trebuie să fie cazarma cea nouă", zic eu, arătând o casă mai mare, străbătută de un gang răcoros.

— „Nu. Asta moschee".

Gândul meu se duce spre Sfânta Sofia. Inima îmi bate de curiozitate să văd moscheia. Urcăm o scară de piatră cu miros de lepră, ca la un hotel de provincie. Portarul e un cerşetor cretin, cu un glas ca din butoi, care ne cere pomană pe turceşte. La capătul scării o terasă în plin aer, iar în stânga o uşe, cu două canaturi. Intrarea în moscheie

E o sală goală, zugrăvită modern şi sobru. Mobilă — *iok* sau aproape. Pe jos un imens covor uzat.

— „Patrusute cincizeci de metri patraţi", ne explică paznicul. „A vrut să-l cumpere un lord cu trei milioane".

Vizitatorii îl admiră cu religiozitate. Mobilierul e aproape absent: în fund pe o laviţă se vede un şirag de sfeşnice de alamă, iar la dreapta o pendulă modernă, care la ora unu arată trei şi jumătate.

— „E ora musulmană, pentru rugăciune", explică paznicul.

— „De-aia sunt înapoiaţi turcii", exclamă o burtă de cârciumar, reprezentantă a civilizaţiei apusene.

Cineva vrea să se ducă spre fundul moscheiei, dar turcul îl opreşte.

— „Trebui descălţat."

O intrepidă şi brunetă vizitatoare, numai cu sandale pe picioarele goale, se descalţă grabnic şi aleargă pe covorul moale. Vai ce colecţie de bătături! E cel mai minunat lucru din toată moscheea. Ochii musulmanului o urmăresc cu admiraţie.

— „Şi ce mai e de văzut?", întreb pe tânărul meu ghid.

Imi arată şcoala. Cu litere de aur citesc pe fronton: „ŞCOALA DE MESERII DOCTOR ANGELESCU".

Huu! şi aici te găsesc, neostoit Ramses al templelor culturii româneeti! Şcoala e pustie, săracă şi miroase a petrol prost.

Dar o ajutoare de maestră, anemică şi tristă, ne arată cu blândeţe câteva banale cusături, pe care le admirăm o clipă, cu politeţe.

— „Resturi de la expoziţie. Lucruri nevândute", se scuză ea, cu o umbră de jenă în glas.

Acum puiul de turc ne duce prin cazematele dărâmate, pline de găteje, burieni şi... gunoaie. Metereze de cărămidă stau şi azi în picioare şi chitesc, văduve de primitiva artilerie de odinioară, spre apele turburi ale Dunării, ori spre şanţurile pline cu mătasea broaştii.

Triste rămăşiţe ale imbecilei sălbătăcii umane. Câtă muncă spre a ucide!

Dar pe meterezele năruite creşte năvalnică şi biruitoare paşnica lume vegetală: burieni grase, arbuşti, ba chiar arbori întregi şi plopi cu frunza înfrigurată, încoronează crenelurile demantelate. Iar în atâtea firide răsboinice, s'au cuibărit, în locul tunurilor, locuinţe sărace, iar rufele întinse la soare înlocuiesc stindardele.

Un plod de turcoaică, cu părul blond şi creţ, numai într'o cămăşuţă murdară, mă priveşte cu ochi crunţi...

Apoi vine copt de soarele amiezii, cimitirul sărac şi pustiu, năpădit de buriene.

— „Altceva?" întreb eu pe ghidul meu

— „O casă turcească."

— „Există una? Adevărat?!"

Dăm să intrăm, dar nu se poate acum... „Acolo se botează". Adică vorba vine. Ştiţi cum se botează turcii... Renunţ cu plăcere.

Mi-e foame şi mi-e sete.

Unicul birt din Ada-Kaleh mă aşteaptă, cu mese întinse şi trei feluri de mâncare veritabile turceşti: „bef breze, ciorbă à la grec şi şniţel natur". Iar o orchestră de turci de şatră — din Pecineaga se zice — îmi cântă, cred pe turceşte, un text românesc: „Nu mai plânge Baby". Şi totuş ieşind dela turcescul birt, am vrut să iau ceva autentic turc din Ada-Kaleh, să-l duc cu mine.

O lungă cercetare a maghernițelor. Ciubucuri? Pacotilă străină. Oglinzi, pieptęni, pudriere? Din lipscănie toate şi de câteva ori mai scumpe ca la Bucureşti. Tutunul? Vine din Smirna... Şi apoi eu nu fumez. Dar ce e autentic turcesc oare în Ada-Kaleh?

— „Rahat!”

Şi îl găseşti cu profuziune, la fiecare pas, de toate calităţile şi culorile, de toate mirodeniile: rahat sadea, vărsat, cu fisticuri, cu alune, cu nuci şi cu tot ce vrei.

Ada-Kaleh are şi o grădină publică. Am văzut-o şi pe aceea. Şi strandul... dar să ne oprim cu discreţie.

Unde eşti autorule al *Nopţilor la Ada-Kaleh?* Unde le-ai petrecut şi cum? In ce fumerie de opium le-ai visat?

Poezie, poezie a numelor cu ciudate rezonanţe...

Viteazul meu turculeţ, cu ochi de peruzele şi cu unghiile în doliu, cheamă pe barcagiul scăpat din piramidele Egiptului să mă treacă, tuciuriu Charon, pe celălalt ţărm. Aici am lăsat umbra iluziilor mele să se plimbe prin „parc”, în nopţile cu lună, lătrate de câini şi băşicate de ţânţari.

La ţărm tovarăşul meu îmi cere socoteala:

— „Şi pentru asta m-ai adus aici? Ca să mă coc de căldură, pentru un kgr. de rahat şi să plătesc şi doi lei la vamă?”

— „O, Djalma, declam eu, India e ţara fakirilor şi a iluziilor. Fii demn de rasa ta şi autosugestionează-te că a fost frumos!”

MARTA D. RĂDULESCU

Pentru păstrarea monumentelor istorice

Mănăstirea Plumbuita, unul dintre cele mai vechi monumente istorice ale ţării noastre, este teatrul unui conflict ale cărui desbateri sunt încă în curs.

Ministerul de domenii a vândut pe contul său în anul 1912 „Vatra mănăstirii”, lăsând doar o mică porţiune de teren în preajma zidurilor. A fost un act nedrept, căci atunci când s'au secularizat averile mănăstireşti „vetrele” au fost respectate.

Conflictul a izbucnit azi cu proprietarul terenului, care exploatează cariera de nisip de aci. El a mers cu săpăturile până în imediata apropiere a zidurilor istorice, încălcând chiar terenul mănăstirii, pe care şi-a făcut drum. Camioanele grele încărcate cu nisip şi pietriş trec din zori până în noapte, grăbind astfel fărâmiţarea zidurilor vechi.

Locuitorii cartierului Colentina, în frunte cu tânărul preot Sachelarescu, au cerut proprietarului închiderea imediată a drumului şi încetarea săpăturilor.

Acesta n'a consimţit cu nici un preţ să cedeze, îndârjind spiritele. Intervenţia pentru împăciuire a autorităţilor n'a dus la nici un rezultat, singura soluţie fiind răscumpărarea din mâinile proprietarului a pământului vândut de ministerul de domenii. Consiliul parohial a înaintat Suveranului un memoriu aşteptând dela tron, aplanarea conflictului.

Ruinele palatului domnesc al lui Matei Basarab

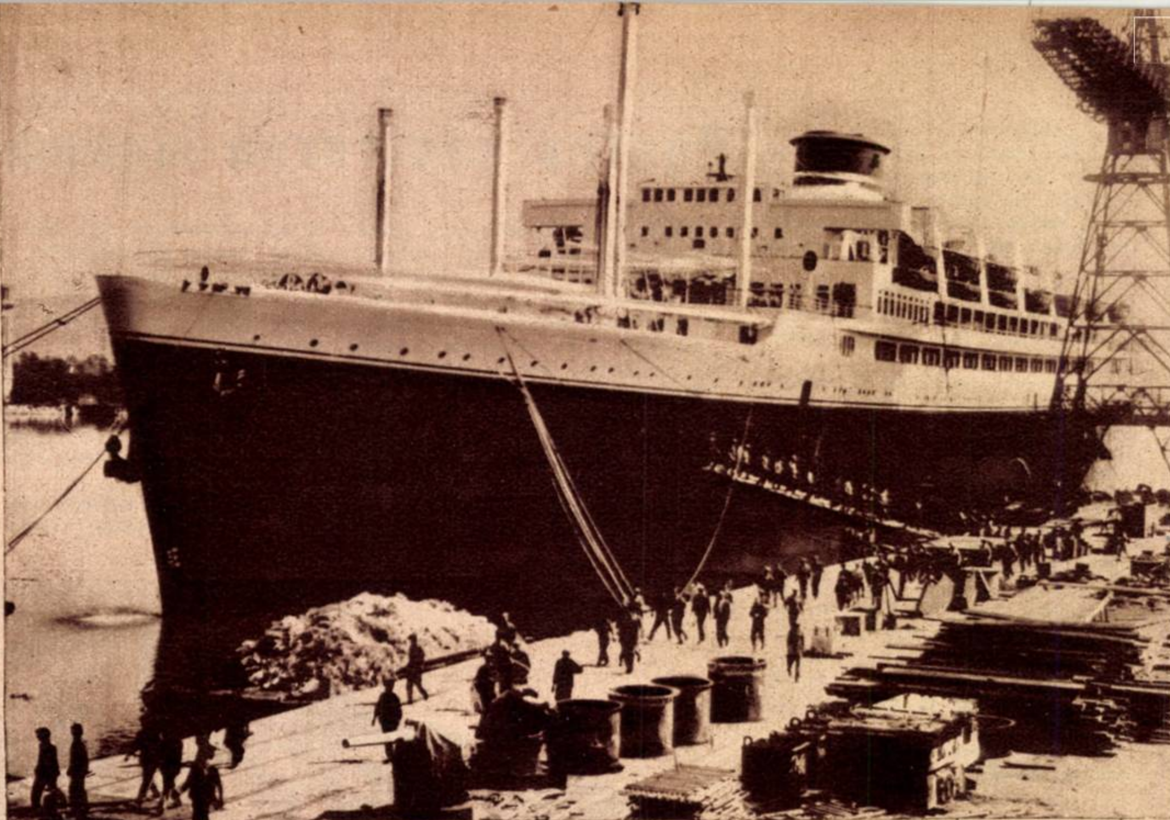

Pe unul din pereţii ruinelor se găseşte iscălitura lui Titu Maiorescu

CUM SE FACE

CONTRABANDA DE STUPEFIANTE

După ce vaporul a sosit în port, pasagerii și mărfurile au fost descărcate, se face o revizie amănunțită a vasului

DOUĂ scandaluri succesive, cu privire la oribilul trafic de stupefiante, au alarmat în ultimul timp opinia publică. S'a descoperit, de odată, pe bordul aceluiaşi vapor francez, ce aducea poşta din apropiatul Orient, două stokuri de opium importat clandestin: primul de 150, al doilea de 250 kilograme. Era atât cât deabia puteau duce opt oameni voinici. Treacă meargă când câteva grame de *„zăpadă"* sau de heroină se ascund în săpunul de bărbierit, scobit cu îngrijire; sau în tocurile pantofilor unei spălătorese chineze, tăcută, înscrisă în listele echipajului transatlantic, cu titlul de ajutoare.

Acestea's lucruri obicinuite, ce se văd cel puțin odată pe săptămână la: Rotterdam, Anvers, Marsillia, Melbourne, New-York, Port-Said sau Colombo.

Dar 400 kgr., de drog, pe un singur vapor? Merită să impresioneze orice imaginație. Cu atât mai mult cu cât patru cetățeni ai „Imperiului ceresc" se opriseră şi ei, cam la acea dată la Marsilia, ca să distribue pe rogojinile unei locuințe mizerabile în mijlocul unui cartier vechiu, buna dispozție care îndobitoceşte, a divinității opium-ului.

O asociație de idei, foarte naturală, putea să se nască în spirite: confiscările pe de o parte, arestările pe de alta; deci o nouă ofensivă a stupefiantelor. Am încercat să ne documentăm la fața locului. Nimic din ceeace priveşte această îngrozitoare tentativă a timpurilor moderne contra umanității, nu ne-ar putea lăsa indiferenți.

Ei bine! Nu e nici o teamă! Nu există pericol ca Europa să fie invadată de stupefiante.

Deosebim mai întâiu, în chip sumar două conducte principale pe care se introduc drogurile interzise: în primul rând importațiunea particulară; ea este fără deosebire, fapta unui aventurier, a unui pasager oarecare, de sub punte sau dela clasa treia, a unui stewart fără scrupule a unui agent maritim subaltern, sau a unui emigrant chinez. Acești oameni sunt sau ei înşişi intoxicați, sau oameni cari urmăresc un câştig suplimentar la sosire. Ingeniozitatea lor se dovedeşte fără limite. Acestora e foarte greu să le dai de urmă. Cantitățile, ce le aduc ei sunt mici şi se ascund uşor în bagaje. Toată lumea ştie ce înseamnă o perichiziție vamală: nu se poate scotoci totul· lăzi şi persoane, valize de toaletă şi funduri de buzunare. Nici măcar această revizie simplificată — din cauza traficului prea mare nu se poate face, cum trebue. Acesta explică şi povestea — o poveste dintr'o sută — a celor patru chinezi surprinşi la Marsilia. Un compatriot aduce drogul, pe care îl vinde foarte scump; alții, dintre vicioşii exasperați de lipsă, îl fumează. Sunt prinşi zece; dar scapă o mie. Aşa se va întâmpla încă multă vreme de aci înainte; cu toată Societatea Națiunilor şi cu toate serviciile vamale coalizate.

Dar în afară de aceştia, sunt traficanții adevărați, traficanții mari şi bine organizați, cari şi-au întins asupra lumii nefasta lor rețea. Având complici peste tot, în fiecare unitate a fiecărei linii maritime, ei expediază din când în când, cantități mari, închise în saci ceruiți pe care îi aruncă peste bord la sosire, sau la escală. Intr'un punct bine stabilit, adesea determinat de fotograf. De acolo odată ce s'a înnoptat, câteva bărci clandestine, cu toate farurile stinse, vor veni să ia aceşti saci, chiar de sub nasul vameşilor.

Când e vorba de sosiri excepționale, pentru ca primejdioasa lovitură să reuşească, mai trebuesc încă şi alte precauții elementare. Mai întâi o bună ascunzătoare, în timpul călătoriei pe mare. Apoi, la sosire să aştepte ca pasagerii să fie plecați, echipajul debarcat, ofițerii pe uscat, într'un cuvânt vaporul să fie desarmat. Atunci nu mai veghează asupra labirintului de cabine, de punți, de scări şi de cămări, decât doi sau trei paznici. Ei nu pot să fie în acelaş timp pretutindeni pe o masă plutitoare, care are 160 m. lungime şi trei sau patru etaje. Atunci e timpul când contrabandiştii lucrează.

Astfel dacă au trecut vama îşi bat joc de incapacitatea agenților, cărora nu le scapă nimic. Insă vama se scuză. La Marsillia, dintre 1000 de vameşi în total, sunt numai 90 de specialişti în controlul vapoarelor. Ei sunt împărțiți în două echipe şi nu stau nici odată fără lucru. Membrii lor sunt recrutați dintre vechii mateloți, cărora le sunt familiare toate colțişoarele cele mai ascunse ale unui vapor, toate posibilitățile de ascundere. Şi ei au nevoe, câte odată, de două zile, ca să percheziționeze un pachebot, mai ales dacă nava a fost denunțată.

In fine marii comercianți, serios hăituiți de convențiunile internaționale, îşi joacă renghiuri unul altuia. Ei denunță, foarte adesea cantitățile importante ce le expediază concurența. Se întâmplă de asemeneea că neparvenind să surprindă secretul unei expediții rivale şi plictisiți că n'au pe cine să trădeze, îmbarcă ei înşişi o încărcătură, pe care o semnalează autorităților.

Natural, ei încearcă să arunce responsabilitatea în spinarea altor bande inamice. Aceasta stânjeneşte traficul

Morfinomana

celorlalţi. Dar în majoritatea cazurilor interesante, nu-i arestat nimeni. Nici o indicaţie despre expeditor sau despre destinatar nu figurează pe saci.

Traficaţii au înţeles încetul cu încetul, că era mai mult imprudent decât ingenios, să trimită drogul în lăzi ce, în aparenţă, conţineau piese mecanice, capete de păpuşi fabricate în serie sau pile de lămpi electrice. Vama a dejucat toate aceste trucuri.

Când vasul poştal a ancorat în Marsilia, vama, înştiinţată ca de obiceiu, l-a scotocit mai întâiu zece ore, fără a găsi nimic. Apoi, un specialist a observat că pe plafonul „carcerei", câteva capete de şuruburi păreau cojite de vopsea. Fuseseră puse la loc de foarte puţin timp. De ce?

Carceră, sau cameră de alienaţi pe bordul paquebot-urilor se numeşte colţişorul capitonat, unde se pun la adăpost oameni pe care soarele tropicelor i-a atins prea mult. Asta în interesul lui şi al celorlalţi. Se desfăcură şuruburile; se ridică placa de tinichea. In spaţiul, numit „răsuflătoare", între peretele de sus şi duşumeaua superioră, erau şase saci de drog, anonimi, şi perfect impermeabili, cântărind fiecare exact 25 kgr. Se lăsă o pază pentru noapte. A doua zi, se scoase, din nou, zece saci. In total 400 kgr. De unde aceste 4 quintale de sgură ? Pentru cine ? Cum s'a putut să-i pună aici? Trei întrebări care riscă să rămână mult timp fără rspuns. Aceasta nu împiedică să li se facă neajunsuri nevinovaţilor. Legea din 1906, într'un fel oarecare admite responsabilitatea căpitanului faţă de vamă, în lipsa altor culpabili. Deasemenea s'a prevăzut o pedeapsă şi anume amenda egală cu valoarea drogului confiscat, dar nici odată mai mică de 500 fr. şi chiar nava poate fi sechestrată sub titlul de garanţie. Se crede că vama are dreptul — de care ea şi uzează, — să vândă marfa la cumpărători îngăduiţi de lege; ea se învoeşte cu responsabilii, cari nu trebue în nici un caz confundaţi cu vinovaţii. Ni s'a citat la Marsilia două anecdote recente, care nu sunt făcute să micşoreze respectul datorit perspicacităţii şi inteligenţei încăpăţânată a vameşilor. Ele dau o amplă justificare a dificultăţilor, nebănuite de marele public, şi pe care vama trebue să le învingă, spre a găsi ascunzătoarea de pe bordul unui paquebot chiar când în aparenţă e invizibilă.

Poliţia specială a portului informează autorităţile unei mari Companii, că nouă chinezi au trecut, la plecarea din portul Marsillia, pe o puternică unitate care ridică ancora imediat. Aceşti oameni încercau să se înapoeze în patrie fără a cheltui o para. Imediat telegraful fără fir se pune în mişcare. Vaporul se opreşte în radă. O sentinelă aduce pe cei căutaţi. O oră se scurge. Toată colinele sunt scotocite la fel ca toate colţişoarele depe bord. Nimic. Atunci, unul dintre ei începu să numere cercevelele navei de la etajul superior. Cercevelele sunt nişte piese de oţel principale, verticale, ce susţin plăcile orizontale ale corpului corăbiei. „Sunt atâtea cercevele sus, îşi spuse „scotocitorul", să găsim tot atâtea şi jos, la fundul corăbiei şi să cercetăm, în amănunţime spaţiile ce le separă". Aşa se făcu. Jos era o cercevea mai puţin. Era înghiţită de construcţia unui dulap. S'a deschis dulapul. Nimic. Dar stai: podeaua dulapului e mobilă; fu ridicată. Dedesubt, se deschidea intrarea unei cămări boltită, fără lumină, sufocantă. Cei nouă chinezi erau înghesuiţi înăuntru. Cum—şi faptul e cunoscut—un european nupoate deosebi pe chinezi unul de altul, cei nouă locuitori ai „Imperiului Ceresc" ieşiau câte puţin la aer în cursul călătoriei amestecându-se pe rând printre compatrioţii lor, îngăduiţi ca slujbaşi pe bord.

Altă poveste: poliţia e sigură că opt femei sunt ascunse pe bordul unui vapor ce pornise spre Egipt. Trafic de femei albe. Indrăzneţul traficant, n'a vrut să plătească călătoria a opt „dansatoare" sau „profesoare" cum le declară de obiceiu colegii săi. Asta-i culmea ! Se caută. Cineva remarcă în camera de legume un perete anormal, făcut din saci de orez; acest perete era prea mare prea gros, pentru a corespunde totalităţei orezului indicat de registrul de bord. Se ridicară câţiva saci. Cele opt femei se găsiau ca din întâmplare în camera artistic orânduită, printre saci de orez.

Opt femei! şi opt femei alese pentru Orient, pentru scopuri ce le ghiciţi, cântăresc mai mult decât cele patru sute de kilograme de opium descoperite săptămâna trecută.

Dar, la începutul acestui articol, am exprimat nădejdi liniştitoare. Iată: Le voiu rezuma printr'un grafic. Să considerăm totalul traficului de stupefiante, al tuturor stupefiantelor cunoscute, şi să alegem o ţară tip, inundată de drôg, cel mai mult din lume, pentru că este cea mai bine situată pentru a-l primi. Dar care este tot atât de bine organizată pentru a-l combate. Să notăm acum prin 1000 cifra care exprimă intensitatea traficului, în momentul când s'a trezit din somnul războiului, asta înseamnă în 1923. Vom avea:

In 1923—1000. 1924—2500. în 1925—9000. în 1926—7500. în 1927—11.000. în 1928—12.300. în 1929—17.000. în 1930—13.000. în 1931—14.000. în 1932—5.600.

Regresiunea s'a menţinut şi în timpul primului trimestru al acestui an. Unirea tuturor popoarelor, sau aproape a tuturor, la măsurile proclamate de Societatea Naţiunilor, desăvârşeşte opera sa cu statornicie şi mai ales cu folos. Desigur că nu pot fi tăiate dintr'o dată miile de capete ale hidrei. Dar însfârşit se găsesc pe calea cea bună. E vorba să se menţină!!!

M. P.

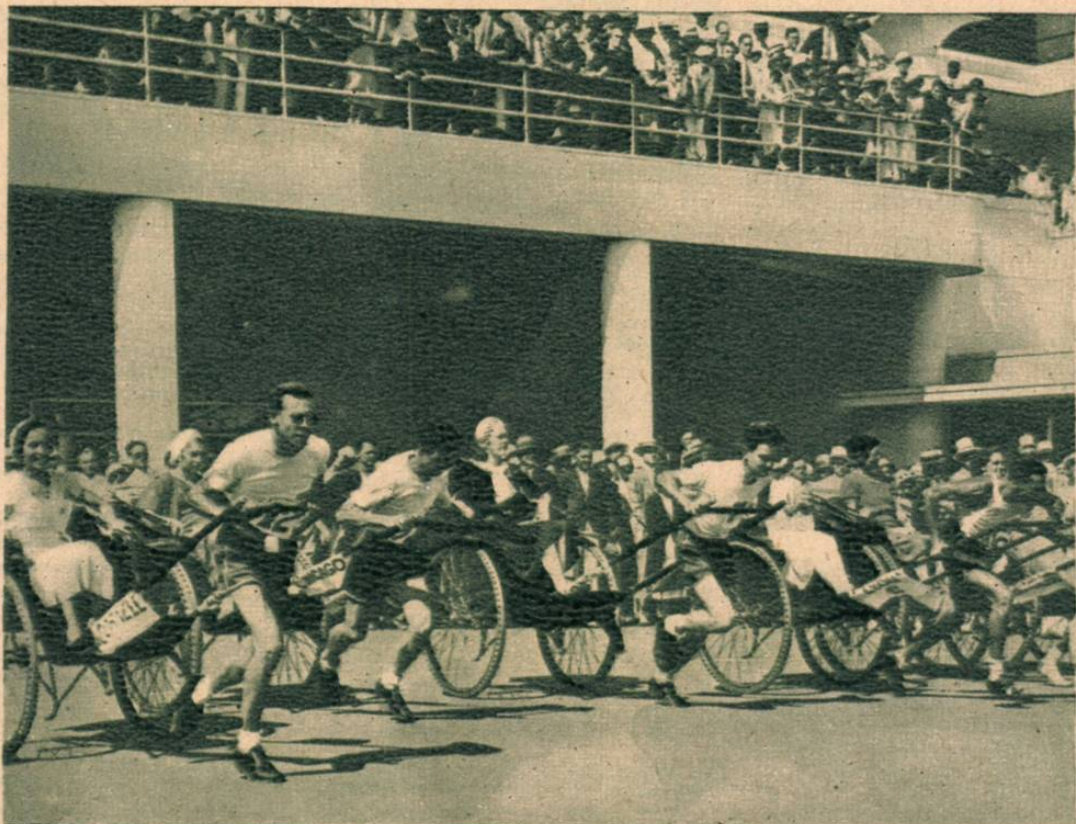
Recordul sborului în linie dreaptă. — *Rossi și Codos, cei doi îndrăzneți aviatori francezi, cari plecând din New-York au sburat fără oprire până în apropiere de Damask, bătând toate recordurile de sbor în linie dreaptă.*

Un colonel în vârstă de 5 ani. — *Raphael Leonida Trupillo, fiul președintelui republicii Dominika a fost numit de regimentul tatălui său, colonel de onoare, și își poartă cu mândrie uniforma.*

Ultima noutate: pollo pe „căluți de oțel". — *Studenții universității din Philadelphia (U. S. A.), au imaginat un joc nou: pollo pe motocicletă. Acest joc cere multă îndrăzneală și dibăcie, pentrucă adesea se produc situații periculoase.*

Un sport nou: tragerea ricșei. — *La expoziția internațională din Chicago, pentru prima dată în istoria sportului, s'a organizat un concurs pentru tragerea ricșei. Ricșele sunt trăsurele cu două roți, obicinuite în Indo-China și în China, unde sunt trase de culi. Cele de la expoziția din Chicago au fost trase de studenți. Cursa a fost de 1500 de metri, cu timpul record de 4 și 49 de minute. Acest timp bun se explică prin faptul că în trăsurele se găsia reginele concursului de frumusețe, care însuflețiau pe studenți.*

Revoluția din Havana. — *In Havana, capitala Cubei, au avut loc răscoale sângeroase. Revolta este îndreptată împotriva președintelui dictator Machado. In ciocnirea ce-a urmat sub zidurile palatului președențial au fost uciși sute de oameni. S'a declarat în toată țara greva generală și partidele cer retragerea lui Machado. In fotografia noastră: vedere generală a Havanei și portretul dictatorului președinte.*

Actualităţi

O vizită în patrie. — *D-na Miciko Meinl, soţia japoneză a regelui cafelei, Julin Meinl, a sosit în casa părintească din Japonia, în vizită. Dânsa e însoţită de d-ra Edith de Morpurgo (dr.): nepoata renumitului tennismann italian baronul de Morpurgo.*

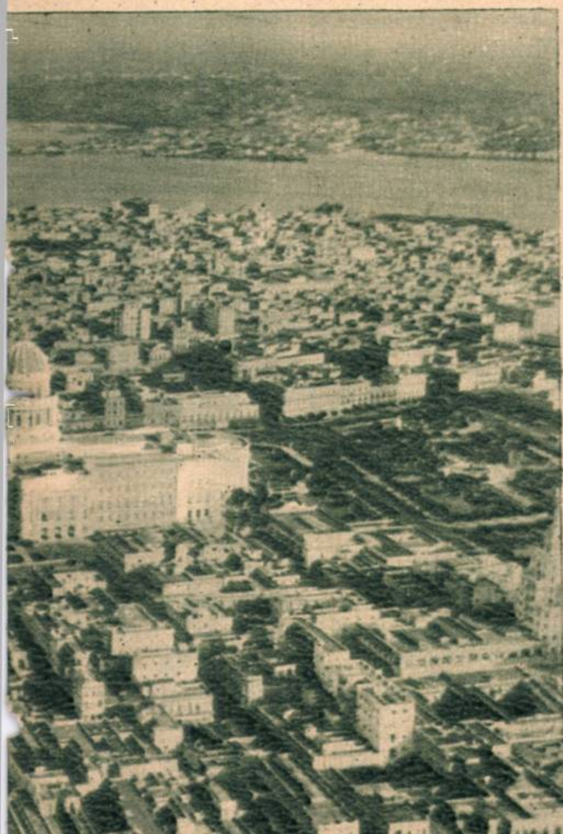

Un Hermes viu. — *La Universitatea din Atena este un student în medicină, care are o asemănare frapantă cu statuia lui Hermes de Praxiteles. Numele studentului este Nic. Ioan Zafiropol din Peloponez şi asemănarea lui nu se mărgineşte numai la trăsăturile feţei, dar şi în ceeace priveşte dimensiunile statuei. In fotografia noastră „Hermes cel viu" alături de Hermes de Praxiteles din muzeul arheologic.*

Regina văduvă Emma a Olandei a împlinit 75 de ani. — *In ziua de 2 August s'a sărbătorit cu mult fast, la Soestdijk (Olanda) a 75-a aniversare a reginei Emma a Olandei.*

In fotogrfia noastră (dela st. la dr.): *regina Emma, regina Wilhelmina şi prinţesa Iuliana, în timpul serbării.*

UN MIRACOL AL ŞTIINŢEI MEDICALE

Omul care nu doarme de 17 ani!...

M'AM născut acum patruzeci şi cinci de ani, dar de fapt am trăit cincizecişitrei de ani şi jumătate, căci de şaptesprezece ani nu dorm..." îmi spuse d. Paul Kern, care e supranumit „miracolul ştiinţei medicale".

Suntem instalaţi la o masă, într'o mare Cafenea din capitala Ungariei al cărei personal şi clienţi, salută familiar pe interlocutorul meu, care-şi petrece de şaptesprezece ani, în acest loc toate nopţile albe. Pentru a îndepărta orice neînţelegere trebue să vă spun că d. Kern nu e unul dintre acei noctambuli cheflii incorigibili, cari dau coloarea locală oraşului de noapte, Budapesta; el nu gustă niciodată din faimoasele vinuri de Tokay; el nu joacă cărţi.

D. Kern părăseşte stabilimentul la ora 7 dimineaţa, pentru a se îndrepta spre biuroul său (e funcţionar la asistenţa socială). Lucrează până la ora 7 seara şi se îndreaptă din nou spre cafenea... Uneori, face mici plimbări, altă dată se duce la teatru. Işi duce viaţa liniştită şi monotonă de mic burghez.

Numai că el nu doarme niciodată... Somnul şi visul au devenit pentru dânsul lucruri necunoscute, şi, spre a-şi odihni ochii obosiţi, la a treia sau a patra zi, îşi pune pe nas o pereche de ochelari negri.

RANIT PE FRONTUL RUS

— Asta s'a întâmplat în luna Iunie 1915, îmi povesteşte d. Paul Kern, în timp ce bea un pahar mare de apă. Eram comandantul unui regiment, la Chlebovic, aproape de graniţa rusă. Intr'o zi primesc ordinul să conduc un atac contra tranşeelor ce se găsiau în faţa noastră. La căderea nopţii pornesc la atac însoţit de câteva sute de oameni. Sosiţi în faţa tranşeelor inamice, furăm primiţi de o ploae de şrapnele şi de gloanţe de mitralieră. Ne aflam în faţa unor forţe superioare nouă şi atacul dădu greş. Văzui oamenii mei căzând ca muştele şi, totodată, eu însumi simţii o lovitură puternică în cap. Mi-am pierdut cunoştinţa şi nu m'am mai trezit decât trei săptămâni mai târziu, într'un spital din Lemberg. Dormisem, pentru ultima oară...

D. Kern zâmbi şi scoase din buzunar o bucăţică de hârtie.

— Priviţi! asta-i lista oficială a morţilor căzuţi în faţa inamicului. Datată din 1 Iulie 1915. Iată numele meu....

El îmi arătă numele său şi bău din nou. Apoi îşi frecă capul, făcând gesturi nervoase.

— Mă credeau mort, căci căzând, îmi pierdusem „fişa" ce-a fost găsită mai târziu lângă un om, al cărui cap fusese smuls de un obuz. S'a presupus că acesta eram eu. Când m'am trezit la spital, m'au întrebat cine eram. Asta are haz, nu-i aşa? Şi închipuiţi-vă, că nu m'au operat, de oarece medicii spuneau că e păcat să se mai obosească de pomană...

„Am găsit natural să nu dorm cele trei sau patru zile care urmară trezirei mele. Mă durea grozav capul. Suferinţele mele fură nespuse. Mă trimiseră într'un oraş de apă, unde medicii îmi dădură îngrijirile necesare. Durerile încetară peste câteva săptămâni, dar somnul nu mi-a mai revenit niciodată...

„Şi de atunci nu dorm, nu pot să mă culc, căci nu e nimic mai groaznic decât să te afli într'un pat şi să nu dormi. Am consultat pe cei mai buni neurologi, am luat somnifere — nimic, nimic n'a putut să mă vindece... Eram paralizat, nu puteam să lucrez, credeam că peste câteva săptămâni voiu muri... Femeea mea mă părăsi căci noaptea mă plimbam prin apartament, şi apoi sărmana femee era nemulţumită de publicitate ce mi se făcea, de par'c'aş fi fost un animal curios. Fotografia mea apăru în toate revistele medicale, însoţite de articole scrise de medicii cei mai de seamă din Europa Centrală. Trebue să vă spun că profesorul Freud m'a chemat la el şi c'am fost invitat la Institutul Rockefeller, să mă duc în Statele Unite. Am refuzat; atunci mi s'a scris că mi se va trimite doi doctori cari să studieze cazul meu.

„Vedeţi aici, pe fruntea mea, rana? Pe aici a pătruns glontele în capul meu, distrugând centrul somnului. Atât timp cât cazul meu n'a fost cunoscut, savanţii nu bănuiau că există un astfel de centru. Eu mi-am studiat cu grijă boala şi ştiu că, în lumea întreagă, suntem trei cari suferim de aceeaş meteahnă. Nu trei, ci doi, căci al treilea, care era de asemenea ungur, farmacistul Szekely, s'a sinucis, acum câteva luni. El a avut aceeaş rană ca şi mine şi n'a dormit timp de şasesprezece ani. Cel care trăeşte, e un fost ofiţer rus, care locueşte la Paris şi al cărui caz este la fel cu al meu. Eu aş vrea foarte mult să-l cunosc, căci dela moartea lui Szekely, care era cel mai bun amic al meu, sunt singur.

„Cu Szekely îmi petreceam nopţile albe, până'n momentul când el se îndrepta spre lucrul său, iar eu spre biuroul meu".

— Nu simţiţi niciodată oboseală? l-am întrebat eu.

— Ba da! adesea sunt foarte obosit. Se întâmplă câteodată că timp de trei zile şi trei nopţi să nu-mi părăsesc biuroul, căci sunt sătul de cafenea şi dancinguri. Când am lucrat 72 de ore în şir, vine un moment când nu mai pot... Simt dureri ascuţite în braţe şi în picioare, confund cuvintele, expresiile, şi îmi curg lacrămi din ochi. Atunci mă întind pe un pat şi-mi pun pe nas ochelari negri. Trebue ca ochii mei să se repauzeze, din nenorocire nu pot să-i închid căci aceasta mă face foarte nervos.

„Nici să casc nu pot deşi o doresc adesea. Imi place să petrec, căci găsesc că viaţa este scurtă, chiar pentru cineva care trăeşte 24 ore pe zi, ca mine. Nu pot să mă plâng, am rămas soldat, douăsprezece decoraţii cu titlu militar, deci cred că sunt curagios.

„Numai dac'aş putea găsi o fată tânără care să vrea să se căsătorească cu mine... Căci, credeţi-mă domnule, a pierde somnul şi visurile astea nu-i nimic, dar singurătatea, iată ceeace mă omoară!"

Cafeneaua se goleşte. Băiatul pune o sticlă cu apă pe masă şi o duzină de gazete. D. Kern îmi întinse mâna şi zise:

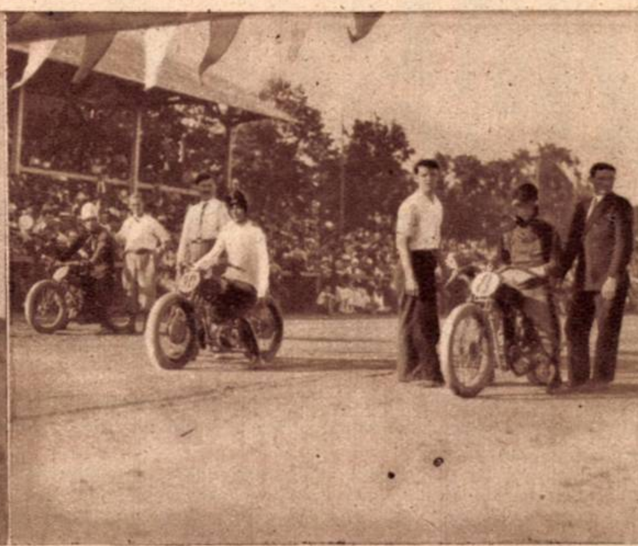
— Plecaţi domnule, ştiu că oamenii au obiceiul să doarmă, eu mai am încă patru ore până să mă duc la biurou. Voi citi ziarele. Aceasta este singura mea distracţie de şaptesprezece ani... Cincisprezece ore de lucru, singurătate, cafenele, plictiseală, e prea crud! Nu e decât un singur lucru ce mă consolează...

Şi deschizând jurnalul, termină ironic:

— Acela că sunt omul cel mai bine informat din lume...

M. P.

In ziua de 7 August a avut loc la Timişoara curse de motociclete. Fotografiile noastre au fost luate la start

Elevii grădiniţii de copii musulmane din Medjidia, după serbarea de fine de an. Conducătoarea acestei grădiniţe este d-na Manoliu (în mijloc)

Elevele şcoalei primare de fete Nr. 2, din Roşiori de Vede, într'o reprezentaţie ocazională, la serbarea de fine de an

Părintele Gala Galaction, conducând grupul de excursionişti al „Realităţii Ilustrate", la plecarea spre Sfântul Munte

PRINȚESA DE MONACO RENUNȚĂ LA TRON

PRINCIPESA Charlotte de Monaco a fost de curând rănită într'un accident de automobil, pe când călătoria icognito cu frumosul nobil italian Marchizul Strozzi.

Acesta e cel mai recent eveniment din aventuroasa viață a principesei moștenitoare a Monacului, care nu de mult a cerut tatălui său să-i dea voie să renunțe la titlul și situația sa, pentru a se retrage în viața simplă și liberă a burghezimei.

Dacă cercetăm puțin trecutul acestei principese, vedem că e fructul unei căsătorii morganatice a actualului principe domnitor, cu o spălătoreasă din orașul algerian Constantin. După câțiva ani de conviețuire, prințul a fost obligat să-și părăsească soția. Până în momentul când fetița născută din această legătură împlini zece ani, modesta spălătoreasă scrise regulat augustului său soț, ținându-l la curent cu viața copilei și cu nevoile ei. Intr'o zi însă, Charlotte care plecase prin oraș pentru a distribui pe la clienți rufele spălate de mama sa, dispăru fără urmă.

„Dragul meu", scrise atunci disperată mama, princiarului soț: „Am să-ți dau o veste groaznică: Fiica ta a fost răpită".

La care primi următorul răspuns:

„E mai puțin groaznică decât îți închipui. Fetița se află la mine."

Acum, nu era lucru greu ca fetița să primească o educație princiară, dar pentru a o face moștenitoare a tronului, trebuia să se forțeze puțin Constituția care spune clar că succesorul la tron trebue să fie un copil legitim al prințului domnitor. Dar cum acest paragraf nu exclude în mod expres posibilitatea unei legitimări ulterioare, fetița deveni prințesă, printr'un edict regal.

Bătrânul prinț Albert, bunicul ei care acum e mort, o declară fiică legitimă și când prințul Louis, fiul acestuia se urcă pe tron, o proclamă prințesă moștenitoare.

Ciudată e firea omenească!

E mai mult decât probabil că dacă și-ar fi ignorat fiica, aceasta s'ar fi agitat pentru a-l determina s'o recunoască și să-l acorde oarecari privilegii. Acum însă, că i s'a dat totul, fără să fi cerut, e nemulțumită și refuză rangul cu toate atributele lui. Iată scrisoarea pe care a trimis-o tatălui său și care a făcut senzație, în toate cercurile politice ale lumei.

„Mă adresez ție în calitate de Prinț și de cap al familiei pentru a-ți cere libertatea de-a duce, de acum înainte, o viață pacinică și simplă.

„Capului care exercită o autoritate supremă asupra familiei îi cer, pentru motive al căror caracter a fost recunoscut acum trei ani, ca în conformitate cu statutele acestei familii domnitoare, să pronunțe imediat desfacerea legăturei mele conjugale, prin divorț.

„Sper că dând familiei și țărei doi copii, cari sunt legitima speranță a dinastiei, mi-am făcut pe deplin datoria și că nu voiu mai fi condamnată, în interese de stat, să rămân în lanțurile unei căsătorii contrară sentimentelor mele."

Părintele a fost foarte afectat de acest demers, dar a trebuit să accepte. Nu poți sili pe nimeni să fie prințesă, și apoi dânsul cunoștea adevăratul motiv al acestui act: dragostea.

După ce constată că nu se potrivia câtuși de puțin cu soțul său, Contele Pierre de Polignac, de care s'a plâns chiar în cursul lunei sale de miere, spunând că avea „o inimă de piatră" prințesa a avut succesiv două aventuri amoroase.

Intâi a fost doctorul Pierre Dalmazzo, căruia cercurile politice franceze nu i-au dat nici o importanță, pentrucă era un om cu totul lipsit de însemnătate politică.

Noua dragoste a prințesei e însă marchizul italian Strozzi, care printr'o oarecare manevră politică ar putea să dea Italiei drepturi asupra minusculului principat de pe coasta Mediteranei. Franța s'a cam încruntat în fața unor asemenea perspective și a comunicat Charlottei că se impunea să aleagă între tron și marchiz.

Marchizul de Strozzi e căsătorit, dar faptul acesta nu contează de vreme ce trăim într'o epocă de recorduri în materie de divorț.

Prințul Petru și principesa Charlotta de Monaco, împreună cu unul din copiii lor

Un desen dintr'un magazin franțuzesc, arătând pe principesa Charlotta svârlind ruleta spre a-și trăi viața liberă: „nimic nu mai cade; jocurile sunt făcute"

Castelul principilor de Monaco

Un alt desen, datorit unui artist francez, reprezentând o scenă în parcul palmierilor din casinoul dela Monte-Carlo, unde se produc atâtea fericiri și nefericiri

Charlotte se simţia obosită de rolul său princiar şi cum, ca ajutoare a mamei sale în meseria de spălătoreasă, avusese ocazia să cunoască viaţa proletară, decise să adopte felul de trai al burghezimei şi să ia un han în antrepriză.

„Minunat", o aprobă doctorul, „am să te ajut — pe cât mi-o sta în putinţă."

Prinţesa luă în arendă un hotel de turişti în Alpi, unde prinse a face pe hoteliera. Dar armonia noului menaj fu de scurtă durată. Doctorul o ajută într'o măsură mai mare decât era nevoe, considerându-se un fel de proprietar consort şi cheltuind banii prinţesei, pentru a face din modestul hotel un mic „palace". Asta avu darul să irite pe prinţesă într'un asemenea grad, încât sări în automobilul său şi plecă singură la Monaco.

Doctorul o urmă, încercând zadarnic o împăcare. Şansele sale erau însă definitiv pierdute, pentrucă prinţesa începuse a se interesa de marchizul Strozzi, frumosul şi fascinantul italian, care pe lângă titlul său de nobleţă, mai posedă şi renumele unui extraordinar sportsman. Doctorul se strădui s'o convingă că de data aceasta se afla înaintea unei dorinţi ce trebuia refulată; dar — cum se întâmplă întotdeauna atunci când pacientul găseşte că răul îl poate amuza — Charlotte fu de altă părere. Se spune că medicul ameninţă să deschidă un proces, prin care reclamă despăgubiri în valoare de 20.000 dolari împotriva tresoreriei principatului Monaco, pentru cei doi ani pierduţi pe lângă prinţesă. Dar tot ceeace va obţine din această acţiune se va rezuma în apariţia numelui său prin ziare.

Dacă Franţa a tolerat idila cu doctorul Dalmazzo, s'a alarmat la ivirea marchizului, mai cu seamă când a început a se vorbi de un divorţ al acestuia în vederea căsătoriei cu prinţesa.

Prinţul Louis de Monaco, foarte penibil impresionat de scrisoarea de renunţare a fiicei sale, şi-a întrunit consiliul care constitue o imitaţie miniaturală a parlamentelor şi i-a cerut să divorţeze pe prinţesă de soţul său. Actul acesta a nemulţumit profund pe papă, întrucât prinţii acestui minuscul stat de pe coasta mediteraneană a Franţei sunt romano-catolici. Asta înseamnă că prinţesa Charlotte va întâmpina mari dificultăţi în realizarea proectului său de căsătorie cu marchizul Strozzi.

Contesa de Chabrillan, care urmează să ia tronul părăsit de prinţesa Charlotte

Renumitul casinou din Monte-Carlo

In 1920, Charlotte s'a căsătorit cu Contele Pierre de Polignac, căruia i s'a conferit cu această ocazie titlul de Prinţ de Monaco. Contele nu devenia prin aceasta decât un consort, adică un simplu soţ ce nu putea nutri speranţa de-a domni vreodată, dar Franţa a avut totuş grija ca acest consort să fie francez.

Deşi soţul fusese ales de politicienii francezi, căsătoria părea fondată pe dragoste, întrucât contele era tânăr şi foarte simpatic, atât prin înfăţişare cât şi prin felul său de-a fi. Şi totuş, soţul nu reuşi a se face iubit de prinţesă, care se întoarse din călătoria de nuntă posomorîtă şi nervoasă. Ea se plânse d-nelor de onoare că Pierre era un sloiu de ghiaţă şi că în loc să-i vorbească de dragoste, se pierdea în divagaţii literare. Din această căsătorie glacială şi literară au rezultat doi copii — Prinţul Rainier, care are acum zece ani, şi prinţesa Antoinette, în vârstă de doisprezece ani. Renunţarea Charlottei la tron îl pune pe micul Rainier în situaţia de prinţ moştenitor.

Până în 1930, principesa Charlotte a avut o atitudine resemnată. Părea că de bine de rău ajunsese a se împăca cu viaţa-i maritală, pe care dela început o găsise insipidă. La această dată se îmbolnăveşte însă de nervi şi intră în tratamentul lui Pierre Dalmazzo, un medic italian, cu apucături de Don Juan şi teorii freudiene, împotriva refulărilor şi a inhibiţiilor. Rezultatul tratamentului său a fost o imediată însănătoşire, urmată de o călătorie la Ospedaletti în Italia şi de hotărîrea prinţesei de-a rupe orice legătură cu Contele de Polignac.

Interesul prinţesei pentru doctor putea fi, într'o largă măsură medical, dar antipatia pentru soţul său constituia o chestiune destul de serioasă, pentruca d. Raymond Poincaré, fostul preşedinte al Franţei, să înceapă a face formalităţile unei separaţiuni legale de Polignac.

După câte se ştie, nimeni nu l-a consultat pe conte în această privinţă, deoarece acesta nu era decât un consort — adică mai puţin decât un soţ obicinuit.

Ceeace a obţinut ea până acum este un divorţ civil, dar pentru a se recăsători va trebui să obţină o anulare a primei sale căsătorii, din partea curţei papale, ceeace nu va fi de loc uşor.

Prinţesa Charlotte uzează foarte rar de celălalt titlu al său: Ducesa de Valentinois. E un titlu vechi şi istoric, care-a aparţinut regilor Franţei şi dintre care unul l-a dăruit de mult principilor de Monaco. Bătrânul Prinţ Albert l-a dat la rândul său, nepoatei sale, care l-a primit încântată la început, dar, care citind mai pe urmă istoricul legat de acest dar, s'a cutremurat şi a vrut să-l înapoieze. Pentru a o înţelege, e destul să vă spunem că unul dintre cele mai marcante personagii, care-au purtat acest titlu, a fost Caesar Borgia, a cărui viaţă — după cum ştiţi — a descris în istorie o dâră de sânge şi otravă.

Dar poate că prinţesa nu s'ar fi hotărît atât de uşor să renunţe la drepturile sale, dacă n'ar fi simţit că asupra micului stat planează norii unei furtuni politice şi financiare.

Istoria ne arată de obiceiu că mai înainte de-a se deslănţui o revoluţie, supuşii încep a murmura împotriva unor biruri prea grele.

Dar fericiţii cetăţeni ai principatului Monaco nu au a plăti nici un fel de impozit, întrucât capii acestui stătuleţ au aranjat lucrurile în aşa fel, încât cheltuelile edilitare şi guvernamentale să fie alimentate de câştigurile cazinoului. Şi cu toate acestea, micul popor ameninţă cu revolta. Majoritatea cetăţenilor se plâng că nu se mai poate câştiga nimic în principat. Situaţia aceasta se datorează faptului că nimeni nu mai vine să-şi rişce averea, pe mesele verzi, aşa că slujbaşii cazinoului au rămas someuri.

In jurul meselor de baccarat mai persista, până mai acum câteva luni, o

licărire de viață, care a fost stinsă de un scandal.

In prima perioadă de șomaj, crupierii și șeful orchestrei au imaginat o nouă metodă de mășluială. Cărțile erau date pe dos cu un lac aproape imperceptibil, ce le dădea o aparență uniformă în ochii unui neinițiat. Privite printr'un anumit fel de lentile, apăreau însă culori ce indicau cărțile importante.

Cineva observă însă într'o seară că un saxofonist simula că joacă privind manevra cărților printr'o pereche de ochelari cu sticlele foarte groase și făcând mișcări ce păreau a fi niște semnale.

Inșelătoria fu curând descoperită și banda rămase iar fără ocupație.

Deși principesa Charlotte spune că „a asigurat dinastia" aducând pe lume doi prințișori, abdicarea ei ar putea suscita pretențiile unei ramuri colaterale a acestei familii princiare, pentrucă prin gestul său a readus în discuție chestiunea dacă legitimarea ei a fost sau nu constituțională.

Contele Aynard de Chabrillan, un personagiu foarte bogat și foarte simpatizat în societatea franceză a și formulat pretenții asupra tronului și candidatura sa e mult favorizată de către guvernul francez. El descinde în linie feminină din prințul Henric al III-lea de Monaco, care a trăit la începutul secolului al 19-lea și mulți sunt de părere că pretențiile sale asupra tronului sunt mai întemeiate decât ale copiilor Charlottei, dat fiind modestele origini ale mamei acesteia, origini ce constituesc un punct negru pe blazonul său.

Contele a și deschis un proces pentru afirmarea drepturilor sale asupra tronului.

E. A.

Inimă de mamă

UN proces dramatic a produs o emoție adâncă la Belgrad. Nu de mult, d-na Wester, din Torak (Jugoslavia), tânăra și frumoasa văduvă a unui negustor decedat de curând, a fost acuzată că și-a otrăvit soțul, cu arsenic. Mărturiile au fost copleșitoare. In fața probelor evidente, tribunalul a condamnat-o la muncă silnică pe viață.

Mama condamnatei, o femee bătrână de 70 de ani, aflând verdictul, s'a închis în casă și a doua zi, vecinii au găsit-o moartă: se spânzurase. Lângă dânsa s'a găsit, pusă în evidență, o scrisoare adresată comisariatului de poliție și concepută în felul următor: *„Remușcări groaznice mă frământă. A venit ceasul să desvălui adevărul: eu mi-am otrăvit ginerele; fiica mea e cu totul nevinovată".*

Această lovitură teatrală a produs emoție în sat și de îndată avocatul d-nei Wester a făcut o cerere președintelui Curții de Casație, ca procesul să fie revizuit. Intre acestea însă, cercetările poliției n'au întârziat să stabilească că mama nu putea în nici un chip să fie adevărata vinovată, dat fiind că la data morții lui Wester ea nici nu se afla în sat. Era neîndoios că tânăra femee își otrăvise soțul, iar bătrâna se omorîse numai din dragoste pentru fata ei.

Până în anul 1870 exista în Ardeal legea comunității de averi. Pe baza acestei legi terenurile agricole nu puteau fi împărțite între moștenitori și familiile — oricât de mari deveniau — continuau să-și administreze averea în comun. Deși în 1870 această lege a fost prorogată, mai sunt multe familii care continuă să trăiască sub acelaș regim. Astfel, de pildă, familia fruntașului Matei Simion din Petroman (Plasa Ceakova), pe care o vedem în fotografia noastră la seceriș.

Recolta a fost mediocră, deși așteptările erau mari. (Fotografie luată de Căp. Ianza).

Tot gangsterii

Expoziția „Un secol de progres" din Chicago — fără știrea organizatorilor — este infectată de gangsteri. Aceștia au mai bine de 40 standuri pe terenul expoziției și fac afaceri mari. Se intitulează „businessmen". Ei deschid, de pildă, pavilioane pentru curățat și vopsit. Cer 30 de lei pentru curățitul hainelor, când o vopsitorie cinstită ar fi obligată să ceară 100. Hainele sunt duse într'o uzină vastă, unde aceleași produse de curățire servesc de mai multe ori. Unele dintre haine sunt restituite, altele „se pierd". Dacă se întâmplă să protesteze vreun client, vai de el ce-l așteaptă.

Alți criminali percep o taxă pe toate băuturile și chiar pe berea legală, vândută la expoziție. Distribuitorii și negustorii sunt obligați să plătească, sub amenințarea bombelor. Gangsterii se amestecă chiar în pompele funebre la Chicago și expoziția i-a readus în zilele prospere ale prohibițiunei.

CUPIDON printre STELE

In acest interesant articol, Cupidon, zeul amorului, ne vorbeşte despre ultimele sale victime, printre stelele de cinema, şi ne arată cât de fragile sunt, la Hollywood, legăturile căsătoriei.

COPILAŞUL Cupidon, care primul a inventat nudismul, începuse să-şi ascută câteva din săgeţile sale, în momentul când am pătruns în modestul său domiciliu, din capitala cinematografului.

— Bună ziua, Cupidon, îi spun eu. Ştii ce mă aduce? Vin să fac o anchetă asupra ultimelor tale victime şi să îţi cer să-mi destăinueşti câte ceva despre viaţa intimă a stelelor. Sper că nu vei găsi nimic de obiectat la...

— Deloc, mă întrerupse Cupidon. Cu toate acestea, îmi vei îngădui ca în timpul convorbirii noastre să-mi continui lucrul, deoarece n'am o clipă de pierdut. Diavolii de prin tribunale, distrug tot ceeace eu mă silesc să fac. Trebue să muncesc din greu, ca să pot păstra această instituţie ce se numeşte căsătorie. Anul acesta, dragostea a lucrat la Hollywood mai mult decât în alte dăţi. Din 1929 capitala filmului n'a mai văzut atâtea uniri matrimoniale. Ar trebui să mă bucure un astfel de rezultat dacă — din nenorocire — divorţurile n'ar urma cele mai adeseori căsătoriilor, şi deaceea mă vezi deatâtea ori desnădăjduit.

Myrna Loy şi Ramon Novarro

Charlie Chaplin şi soţia
Buster Crabbe şi Frances Dee

Vorbind, Cupidon îşi aranja cu grijă, într'un dulap, săgeţile care erau de mărimi diferite şi aveau vârfuri mai rotunde sau mai ascuţite. I-am cerut lămuriri.

— Cele mai mici sunt pentru cei mai tineri, e lesne să-i prinzi. Ceilalţi, acei cari s'au obicinuit cu viaţa, cari au mai multă experienţă sentimentală, sunt mai greu de atins. Pentru ei e nevoe de săgeţi de calibru mare".

Hotărît, Cupidon, cu toate aparenţele sale de copil, este un om cu o minte coaptă şi chibzuită. Nu-i aşa de uşoară sarcina sa.

— Poţi să-mi spui ceva despre ultimele clevetiri la ordinea zilei şi despre aventurile care au făcut să se vorbească cel mai mult, în ultimul timp la Hollywood? — îl rugai eu.

Cupidon, gentil, zâmbi, şi vorbi:

— Evenimentul cel mai senzaţional, spuse el, este fără îndoială anunţarea logodnei Catharinei Dale cu Lydell Peck, care mai e încă soţul Janetei Gaynor.

Cunoşti idila acestora, care-a urmat celei dintre Janet Gaynor şi seducătorul Charles Farrel. Apoi? Ei bine am fost foarte fericit când am aflat despre căsătoria lui Robert Young cu Betty Henderson. Le-am străpuns inima cu săgeţile mele acum zece ani, încă de când eram amândoi la liceu. Din contră, nu sunt chiar atât de mulţumit de Jimmie Dunn şi Maureen O'Sullivan. Eram absolut sigur că un mariaj va avea loc între ei doi, când un al treilea personaj, Boots Mallory, îi împiedică, seducând pe fermecătoarea vedetă. Iată toate planurile mele răsturnate".

— Ce este adevărat din romanţa Estelle Taylor-John Warburton?

— Oh, nu e nimic serios, făcu Cupidon. Estelle şi John sunt cei mai buni amici ai lui Sue Carol, care a făcut mult spre a-i apropia pe unul de celălalt. Până'n prezent, nu e încă nimic definitiv. Acum Estelle, care a fost odinioară soţia lui Jack Dempsey, va întâmpina dificultăţi în găsirea unui alt soţ, ea care a arătat totdeauna predilecţie pentru şampioni şi deci puţini oameni pot suferi comparaţie cu fostul ei soţ. Dar ascultă, — îmi şopti Cupidon la ureche — o să-ţi spun ceva, care te rog să rămână numai între noi. Evelyn Knapp şi Do-

nald Cook, filează acum în taină, cel mai aprins roman de dragoste. Pot chiar să-ţi afirm că s'au unit prin legătura căsătoriei. Dar absolută discreţie să nu sufli nimănui nimic".

In acest moment sună telefonul.

— Allo ! făcu Cupidon, Allo ! Da, eu sunt... Nu se poate ! Adevărat ? ce veste fericită! Iată un lucru bun, dragul meu. Toate felicitările mele!

„ Afost unul dintre ajutoarele mele, îmi explică Cupidon, care mi-a anunţat apropiata căsătorie a Virginei Cherrill cu Gary Grant".

După ce notă într'un carnet numele celor doi viitori soţi, micuţul zeu al amorului, se întoarse spre mine.

— Principalul izvor de necazuri, mărturisi el, vine dela tineri. In zadar am trimes un număr nelimitat de săgeţi în inimile lui Tom Brown şi Richard Cromwel, aceştia nu se hotărăsc să privească pe fermecătoarele: Joan Maroh, Anita Page şi Mary Carlisle, altfel decât cu indiferenţă. Nu mai pricep nimic, căci şi inima unui elefant ar fi răspuns solicitărilor mele. La fel cu Mary Brian. Deşi am străpuns o mulţime de inimi masculine pe seama ei, la nicicând n'a răspuns „da". La un moment dat, eram absolut sigur că se va căsători cu Boddy Roggers ,dar Mary continuă să surâdă indiferentă lui Dick Dowell, Russel Gleason, George Raft şi multor altora.

Diavolul de Raft îmi răstoarnă toate planurile. In loc să-i dea atenţie lui Mary, iată că se îndreaptă pe faţă, spre Constance Cumminge, şi acum când aceasta se găseşte în Anglia, pentru a turna filme, el îi trimite scrisori peste scrisori şi telegrame peste telegrame. El şi Randolph Scott sunt cauza numeroaselor mele coşmaruri. Inchipuiţi-vă că acesta din urmă sboară dela una la alta, fără a se decide să se fixeze odată. A făcut o curte stăruitoare Marthei Sleeper, apoi Francesii Dee şi la urmă Sally-ei Blane. Acum nu-l interesează de cât ce face şi ce gândeşte Sally Blane. Dar nici asta n'o să dureze decât scurtă vreme. Ce băiat teribil e acest Randolph !

Jack Oakie e acum legat şi ferecat de Peggy Hopkins Joice. Când Jack făcea curte Maryei Brian, nu se sfia să flirteze în dreapta şi în stânga, oridecâteori avea prilej. Dar se pare că Peggy a ştiut să-l câştige definitiv şi să smulgă rivalei sale.

„O altă romanţă triunghiulară cuprinde pe Lilian Harvey şi pe cei doi admiratori ai săi mai zeloşi: Maurice Chevalier şi Ernst Lubitsch. Ei formează o adevărată ligă a naţiunilor, în care sunt reprezentate Anglia, Franţa şi Germania.

„Romanţa Sylvyei Sidney cu producătorul B. P. Schulberg ar putea să te termine cel mai bine din lume după ce Sylvia va obţine divorţul de fostul său soţ.

„Carl Laemmle Jr. este serios ambalat de Eleanor Holm. Dar papa Laemmle opune cele mai mari piedici şi nu vrea să îşi dea consimţământul.

„Lupe Velez şi Johny Weissmuler, zadarnic spun că nu se iubesc — continuă Cupidon — e destul să vezi nota comunicaţiilor lor telefonice şi telegrafice între New-York şi Hollywood. E o sumă care ar putea acoperi multe deficite bugetare.

„După ce Contesa di Frasso a dispărut din calea sa. Garry Cooper a incer-

Garry Cooper
Lilian Harvey

Johnny Weissmuhler şi Lupe Velez
Maurice Chevalier

cat să-şi întoarcă privirile spre Lilian Harvey, dar Chevalier şi Lubitsch îi ocupaseră locul, mai înainte.

„Printre unirile cele mai apropiate, întrevăd pe aceea a Dorothy-ei Jordan, care a părăsit definitiv pe Donald Dilloway, pentru producătorul Merian C. Cooper, deasemenea aceea a Lilei Lee cu George Hall şi a Bentley Hume cu Jack Dungee un ziarist londonez. Căsătoria lui Charlie Chaplin cu Paulette Goddard, pe care am prevăzut-o mai de mult, e astăzi lucru împlinit.

— Myrna Loy nu s'a îndrăgostit nicidată ? am mai întrebat eu pe micul Cupidon.

— Ce naiv eşti dragul meu, replică el. N'ai observat că în nenumărate rânduri a fost văzată cu Ramon Novarro, înainte de plecarea acestuia spre Europa. Aşteaptă cu răbdare, câtva timp şi vei mai auzi multe.

Dar, urmă el, evenimentele se precipită atât de iute la Hollywood, încât în câteva zile, voiu avea, fără îndoială, multe alte noutăţi să-ţi anunţ, şi desigur tot atât de multe divorţuri...

„Astfel trece viaţa la Hollywood. Tot ceeace mă străduesc să combin se distruge deodată. Cu atât mai rău ! Voiu continua, să dau drumul săgeţilor mele. Aceasta este sarcina mea aici pe pământ. Mi-o voi îndeplini până la capăt".

Şi cu aceste cuvinte mângâetoare, am părăsit pe tânărul Cupidon, care se înarmă cu arcul său, spre a face noi victime.

m. p.

Strângerea mânii... la index

Guvernul italian a ordonat suprimarea strângerii mâinii — cel puţin pentru cei cari vor să fie priviţi ca adevăraţi fascişti. Acestora trebue să le fie deajuns salutul fascist.

„Strângerea mânii" — spune ordinul guvernului — este antihigienică. Observaţia e justă. In tot cazul depinde de mâini, sau cel puţin de una dintre ele.

Insă în salutul fascist este o oarecare lipsă de cordialitate. Socotim mai puţin ceremonios chiar salutul prin plecarea capului.

Şi cum veni vorba de saluturi, dacă trebue neapărat să schimbăm ceva în obiceiul actual, am putea să adoptăm metoda maoră, care constă în frecarea nasurilor între indivizii care se 'ntâlnesc; sau am putea face la fel cu chinezii, cari întâlnindu-şi prietenii îşi strâng ei singuri mânile, una cu cealaltă.

Dac'ar fi cineva să voteze cu entuziasm pentru metoda intaliană şi împotriva strângerii mânii, e desigur d. Roosevelt care, în ziua când a depus jurământul, a fost nevoit să strângă mâna la vre-o 5000 de cetăţeni americani. Şi pe lângă toate, strângerea de mână a trebuit să fie foarte cordială.

Lista

BILETELOR DE TRAMVAI PREMIATE CU CÂTE 500 LEI FIECARE

In săptămâna aceasta am premiat cu câte 500 lei oricare bilet simplu sau de corespondenţă, de 4, 5 sau 6 lei, indiferent linia, dacă va purta unul din următoarele numere:

A 9115 — 125
B 3210 — 106
A 4658 — O65
B 28 — 016
A 7098 — 123
B 4034 — 123
A 4958 — 125
A 9583 — 123
B 8120 — 002

Abonamentul pentru 6 călătorii: N. 120.

In numărul trecut al revistei, în articolul: „Când pământul suflă foc" — dintr'o eroare de paginaţie — nu s'a menţionat autorul minunatelor fotografii. Desigur însă că fiecare cititor a recunoscut în ele pe artistul Bermann.

După o zi bine împlinită

(Foto Berman)

— „Bagă de seamă să nu-ţi pierzi capul, în timpul interogatoriului!"

— „In timpul interogatoriului n'am eu grije, mi-e frică să nu-l pierd după aia!"

Uite, bărbate, aşa o pălărie ar trebui să am — m'am săturat; nu mai pot să umblu cu pălăria asta a mea demodată.

FACHIRUL misterios

ACUM vre-o douăzeci de ani, mă aflam la Bila, pe coasta răsăriteană a Sumatrei, în calitate de administrator al unei plantaţii de tutun, îndeplinind şi funcţia de comandant al poliţiei.

Mi-aduc aminte, parcă a fost ieri. Intr'o seară minunată, stăteam pe verandă, lungit pe un comod chaise-longue. Fumam o ţigară de foi aromată şi trăgeam cu urechea, mai mult moţăind, la povestea pe care mi-o istorisea menajera, o japoneză mică şi de toată drăgălăşenia. Ridicasem storurile şi aveam înaintea ochilor frumoasa privelişte a pădurii tropicale, luminată de razele lunii pline. Era o linişte impresionantă, pe care numai strigătul unei pasări de noapte sau al unei fiare speriate o întrerupea din când în când.

Nu departe de mine, lângă uşa ce da în sufragerie, şedeau câţiva copii iavanezi, slujitorii casei. Unii moţăiau ca şi mine; alţii ascultau cu atenţie încordată povestea japonezei. Intr'un colţ al verandei, şedea turceşte un bărbat uscăţiv, cu barba neagră şi nişte ochi negri, scânteietori, care mă priviau ţintă. Era malaiez şi purta un sarong pestriţ, o bluză subţire, albă, cu mâneci largi şi un turban brăzdat cu dungi late verzi. Aceste dungi însemnau pentru oamenii locului că au aface cu un slujitor al lui Mohamed, un muftiu sau un fachir. De aceea, era mai mult temut decât iubit.

Il chema Si-Margaga şi făcuse poliţiei multe servicii, ajutând la descoperirea răufăcătorilor. Arta lui magică, pe care noi Europenii n'o putem înţelege şi o luăm drept scamatorie, îi slujia numai ca mijloc de răsbunare. Era un fanatic al dreptăţii; se credea sortit de Mohamed să pedepsească orice crimă, fie cât de neînsemnată, cu cea mai mare asprime, dovedind astfel supunere profetului său. Venise la Bila ca să-mi ajute să rezolv câteva chestiuni mai încurcate şi era acum oaspetele meu.

Din curtea poliţiei, care se găsia peste drum de locuinţa mea, răsunară puternice lovituri de gong. Erau opt ceasuri şi trebuiau să se schimbe gardienii. In acelaş clipă se desfăcu perdeaua dela uşa sufrageriei şi apăru un boy, cu braţele încrucişate şi făcând o plecăciune până la pământ:

— Makkan, touwan besar! (Mâncarea, înalte stăpâne!) — îmi zise el.

Japoneza se repezi în sufragerie, să vază dacă e totul în ordine şi, în timp ce mă ridicam alene, zării iarăş ochii scânteietori ai fachirului. Deodată se ridică şi, spunându-mi: „touwan comandant, aşteaptă", se furişă în curte.

L-am privit surprins. „Ce să aştept, Margaga? De ce tremuri?"

— Stăpâne, moartea se îndreaptă spre noi călare, cu slujitorii ei.

— Moartea? Aiurezi, Margaga.

Fără să vreau, m'am dus până la scara verandei şi am privit în depărtare. Nu se zăria nimic şi nu auziam decât ţârâitul greerilor.

După o clipă am auzit iarăş glasul tremurat al fachirului: „Stăpâne, văd un european venind călare pe un cal alb. Pe urma lui călare patru slujitori cu făclii aprinse. Ei vin spre noi, mânaţi de teama morţii."

„Ce-o fi şi asta?", — mi-am spus, dar nu trecu mult şi din pădure auzii tropote de cai, iar după un timp intrară în curte patru oameni călări, având în frunte pe prietenul meu Friedrich König, călare pe un cal alb.

— Bine ai venit, Fridericus Rex! — i-am strigat vesel că-l văd, dar şi îngrozit de ceea ce îmi spusese fachirul: „Ei vin spre noi, mânaţi de teama morţii!" Ii mânase teama morţii şi sosiseră aşa cum prevăzuse Margaga.

— Bine te-am găsit, Thiel. Mi-era dor să mai schimb o vorbă cu cineva. Oribil e să fii mereu singur!

Când ajunse pe verandă, mă dădui îndărăt şi scosei un strigăt de groază. Acela cu care dădusem mâna nu era prietenul meu puternic şi jovial, ci un schelet îmbrăcat în haine largi. Un craniu de mort rânjia spre mine, două orbite goale mă priviau fix şi o mână osoasă voia să-mi cuprindă mâna.

— Ce glumă sinistră! — am putut rosti abia răsuflând.

— O glumă? Ce ai? Vino-ţi în fire, omule.

Am încercat să-mi reviu, dar chipul de mort stăruia să-mi rânjească, clănţănind din dinţi. M'am scuturat, mi-am dus mâinile la ochi şi m'am prăbuşit pe chaise-longue. După câteva clipe am simţit pe umăr o mână caldă şi mângâetoare. Un glas prietenos încerca să mă liniştească: „Săracul de tine! Ai friguri. Ai aiurat adineauri ca un scos din minţi". Abia am cutezat să-mi deschid ochii şi când am dat iarăşi de figura jovială a prietenului meu, i-am spus speriat: „Intr'adevăr, cred c'am visat".

Cu privirea supărată m'am uitat apoi la fachirul care stătea nemişcat în colţul verandei. In ureche îmi mai vâjâiau cuvintele lui: „Moartea se îndreaptă spre noi". M'au trecut fiorii. Mi-am venit în fire târziu de tot şi mi-am poftit prietenul la masă.

Friedrich König, numit de prieteni Fridericus Rex, era austriac de origine. Fusese ofiţer de cavalerie şi venise la Sumatra ca să uite un roman de dragoste, ce se sfârşise urât. Era cultivator de tutun şi locuia la vre-o două ore departe de terenurile mele. Drumul ducea numai prin desişuri de păduri şi era foarte primejdios, cum ne-o dovedise resturile de oase şi de haine ale victimelor mâncate de fiare.

In timpul mesei a vorbit numai König. Glumia cu japoneza şi râdea, dar n'a uitat nici un moment de mâncare. Eu abia scoteam o vorbă. De mâncat n'am putut mânca; în schimb, am băut tot timpul. După masă, am trecut iar pe verandă şi ni s'a servit cafeaua. Fachirul dispăruse. In timp ce stăteam întinşi pe scaune şi admiram fermecătorul spectacol pe care ni-l oferia luna plină, auzirăm din pădure sbierătul unui cerb.

König tresări. „Auzi? Sbiară a primejdie. Şi eu sunt neliniştit, prietene! — îmi şopti el. Am venit azi la tine pentru o chestie personală. De câteva zile mă obsedează gândul morţii".

L-am privit speriat şi mi-au venit iar în minte cuvintele fachirului: „Vin mânaţi de teama morţii!"

— Şi aş vrea, — continuă el, — să-mi fac testamentul. Ba nu, nu. Astăzi nu. Tu nu eşti în stare să asculţi acum tot ce vreau să-ţi spun. S'o lăsăm pe altădată, mai cu seamă că e târziu şi trebue să mă întorc acasă.

— N'ai ce face? — l-am întrebat speriat. Cum ai să înfrunţi primejdiile drumului pe întuneric?

— Nu mi-e frică. E lună şi am oameni destui ca să-mi lumineza calea cu făcliile. Lasă că vin poimâine, mai devreme şi o să stăm mai mult de vorbă.

Ne-am strâns mâinile. König fluera slujitorilor şi se repezi pe cal. I-am urmărit, până ce s'au cufundat în desişul pădurii, cu inima plină de grije.

— Touwan comandant, — l-am auzit din spatele meu pe fachir, — astăzi îl ocroteşte Allah pe prietenul d-tale.

Mă întorsei brusc spre el:

— Dar mâine, Margaga? Dar poimâine? Dar...

Fachirul îşi îndreptă ochii spre lună:

— Dumnezeu ştie, — şopti el. Kismet, touwan comandant.

Trecură două zile. Era o noapte întunecoasă ca iadul. Abia se zăriau luminile din curtea poliţiei. Mă găsiam pe verandă, în acelaş chaise-longue şi nu mai aveam astâmpăr. Căutam să pătrund întunericul cu privirea şi tresăriam la cel mai mic sgomot. Lângă mine, pe un covoraş, stătea japoneza, iar în colţ — fachirul, mut şi numai urechi.

Pendula se mişca încoace şi încolo, cu o încetineală penibilă.

— Numai 6 şi 40, — am oftat eu enervat.

M'am sculat de pe scaun şi, nerăbdător, am început să mă plimb pe verandă.

Deodată îl auzii pe fachir că scoate un strigăt de desperare. Se aruncă la pământ şi începu să mormăie o rugăciune.

— Stăpâne, văd un cal alb clătinându-se; prietenul d-tale cade de pe cal; are în piept un pumnal.

— Ucis? — l-am întrebat uimit.

— Din gură îi curge sângele — patru oameni se aruncă asupra lui — sar pe cai şi fug — asasinii — fug asasinii.

Am alergat la scară şi am strigat spre gardianul dela poarta poliţiei:

— Opass, să vie repede cinci oameni, înarmaţi, călări, cu făclii. Ii conduc eu.

Când am ieşit din casă, înarmat pentru urmărire, şi m'am repezit spre scară, am rămas locului de groază. Palid, cu faţa însângerată, se îndrepta spre mine Friedrich König.

— König! — am putut bolborosi înfiorându-mă. L-a zărit şi japoneza, a scos un strigăt şi a fugit în camera ei. Numai fachirul a rămas întins pe podea, murmurându-şi rugăciunea.

König sta ţeapăn în faţa mea şi-şi mişca doar buzele, uşor, de parcă ar fi încercat să-mi spună ceva.

Am luat un scaun şi i l-am adus să se aşeze. „Aşează-te, König, eşti obosit, odihneşte-te". Am vrut să-l iau de braţ şi să-l conduc. In zadar l-am mai căutat. Dispăruse pe nesimţite, aşa cum apăruse. „Si-Margaga, — începui să strig, — unde e touwan? Adineauri era aici şi am vorbit cu el."

— A murit, stăpâne! — răspunse fachirul. Nu v'am spus eu că moartea se îndreaptă spre noi?

— Nu se poate, Margaga, nu se poate! A fost aici.

Fachirul se ridică de jos şi dădu uşor din cap.

— Numai spiritul i l-ai văzut. A venit să-şi ia rămas bun. M'am rugat profetului să-l ocrotească, dar rugăciunea mea a fost covârşită de setea de sânge şi de bani a asasinilor. Haide, stăpâne. Ai o singură datorie acum: răsbunarea. Voi fi în fruntea urmă

ritorilor şi-ţi voi arăta ascunzătoarea ucigaşilor, ca să le dai pedeapsa ce li se cuvine. Să mergem.

Margaga se repezi pe scări, luă o făclie din mâna unuia dintre gardienii care aşteptau în faţa casei, sări pe cal şi se avântă în bezna pădurii. După o goană de o jumătate de ceas, la un semn al fachirului, am descălecat şi am luat-o pe jos prin desişul lianelor, pe căi neumblate. Intr'o colibă, am dat peste cei patru slujitori. Puţin înainte, se certau la împărţirea pradei şi acum cerşiau milă şi iertare. Ca un judecător inflexibil, fachirul îi sfredelia cu privirea lui arzătoare şi ridicându-şi pumnii, îi blestema în numele profetului.

Găsirăm şi cadavrul prietenului. Aşa cum mi-l înfăţişase fachirul, în pieptul lui era vârît un pumnal.

Cei patru slujitori ai lui König au fost condamnaţi la moarte prin ştreang. Si-Margaga i-a urmărit în tot timpul procesului, până la execuţie. In acest răstimp n'a ştiut ce-i foamea şi ce-i somnul. O satisfacţie fanatică îi lumină faţa de bronz, când i-a văzut pe asasini spânzuraţi. Se aruncă apoi la pământ şi se rugă cu glas mare, repetând mereu: „Allah il Allah! — Mohamede, Mohamede! — Slujitorul tău ţi-a îndeplinit porunca; i-a urmărit pe criminali, ei au fost ucişi potrivit poruncii tale divine!"

Unii dintre cei cari îl auziau se dau la o parte cu teamă, alţii nu cutezau să-i iasă în cale. In mintea mea însă, clocotea necontenit întrebarea:

Si-Margaga, cine eşti tu?

G. H. THIEL

Putem crea viaţa pe cale artificială?

Senzaţionalele experienţe ale unui savant olandez

ACUM câtva timp profesorul Spemann, de la Universitatea din Fribourg, a demonstrat că putem crea după voie, creeri, măduva spinării, ochi, organe de auz, etc. Pentru aceste experienţe el folosia embrioni de reptilă în primul lor stadiu de desvoltare.

Aceste specimene sunt lipsite de piele şi Spemann, aplicând pe carnea lor goală anumite celule vii de embrioni, graţie unui foarte abil procedeu de operaţie, a reuşit să provoace formaţiunea unor noui ţesuturi.

Astfel, în cele mai diferite părţi ale embrionului formaţia normală a epidermei era înlocuită cu aceea a unei reţele de nervi, de măduva spinării, de ochi sau de urechi.

Acest rezultat părea aproape miraculos. Miracolul era însă mai mult aparent, întrucât — în definitiv — se folosiau ţesuturi vii spre a crea altele.

Mult mai prodigioase sunt în fond experienţele recente, întreprinse la Institutul biologic din Dahlem, de către profesorul Johannes Holftreter.

E vorba de reacţia curioasă a unui ţesut viu, în contact cu un ţesut mort, reacţie care poate provoca apariţia unui creer, ba chiar a unui... cap întreg.

Aceste experienţe se fac şi asupra unei mucoase desgolite. Ca şi în cazul precedent, se aplică substanţă cerebrală sau ţesut muşcular. Dar acest ţesut nu mai e viu, căci profesorul Holftreter l'a uscat în prealabil la o temperatură foarte ridicată sau l'a ucis prin congelaţie. O bucată de carne, din care lipseşte orice urmă de viaţă; iată elementul pe care savantul îl aduce în atingere cu embrionii de reptilă.

După ce menţine acest contact timp de două zile, grefa este realizată.

Sub acţiunea acestei substanţe, creerul începe să se formeze.

In loc de piele, vedem apărând organele văzului, auzului şi mirosului. Totuş, procesul nu este încă terminat, căci, într'o zi constatăm pe partea abdominală a embrionului deja desvoltat, contururile foarte lămurite ale unui cap în curs de formaţie.

Urmează, fireşte, şi evoluţia organelor normale, aşa că embrionul dobândeşte astfel... două capete.

Partea cea mai curioasă în această experienţă este faptul că „inductorul", deşi mort manifestă totuş o activitate mult mai intensă decât celulele vii. Aceeaş porţiune de ţesut poate servi de trei sau de patru ori şi provoacă întotdeauna naşterea unui creer, apoi a unui cap, la diferite ouă de reptile.

Rezultat este atât de neaşteptat, atât de neverosimil, încât savanţii nici nu cutează măcar să-l interpreteze.

Intr'adevăr, după cum se vede, e vorba, nici mai mult, nici mai puţin decât de crearea unui creer — partea cea mai vie şi mai nobilă a corpului — cu ajutorul unui factor chimic.

Orice ţesut, destinat să se acopere cu piele, este susceptibil să desvolte celulele cele mai nobile şi mai complexe ale organismului viu.

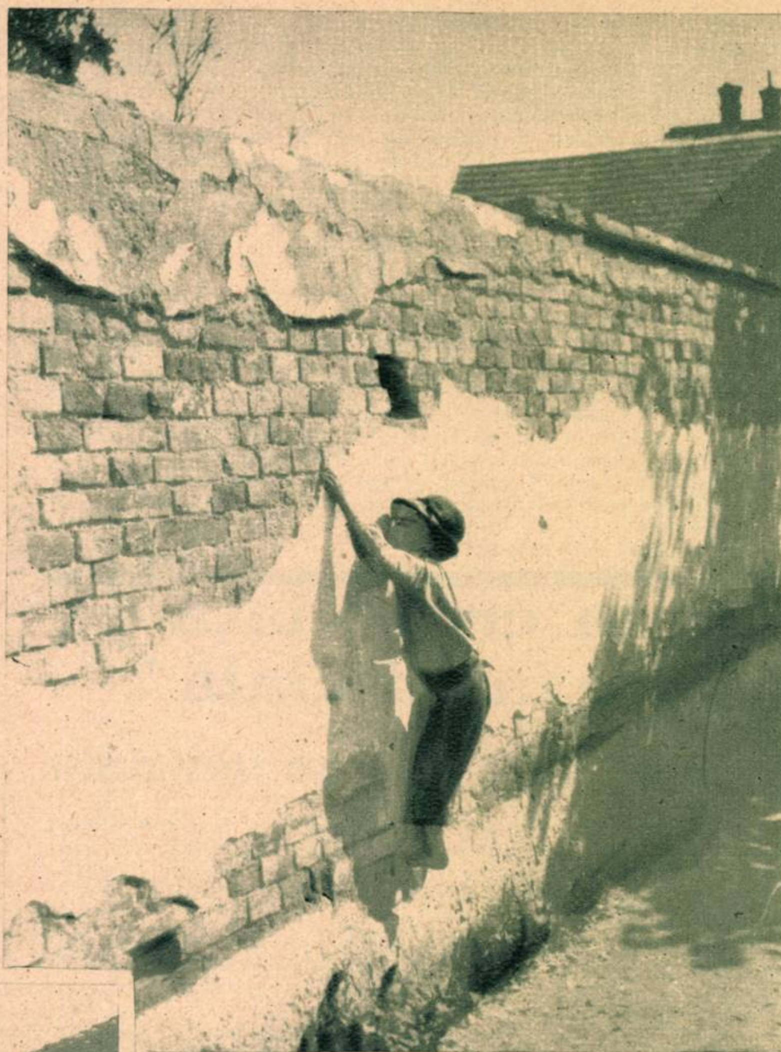
E probabil ca în pântecele mamei creerul foetusului să se formeze în acelaş mod, sub influenţa unui agent chimic. Acest fenomen ar fi deci asemănător cu cel cunoscut în chimie sub numele de cataliză.

Experienţele profesorului Holftreter aduc o curioasă lămurire asupra misterului vieţei. Fie că e vorba de om, fie că e vorba de o reptilă, adâncimea acestei taine, care a preocupat întotdeauna omenirea, e aceeaş. Creerul, spiritul, gândirea, într'un cuvânt cele mai înalte şi mai complexe manifestări ale vieţii, se datoresc unor simple reacţiuni chimice!

Cine ştie dacă nu se apropie ziua, în care omul va fabrica în laboratorul său creere, după modelul creerului său?

L. S.

Un tribunal de copii în Ardeal

Incercare de evadare

LUNG e drumul Clujului", — spune un cântec popular din Ardeal. Lung, — şi totuşi mulţi automobilişti de pe Valea Prahovei sau Braşov, îl fac în timpul verii. Alţii, dela Vatra Dornei, pe minunata vale a Bărăganului, ajung ades până la Dej. Dar nimeni nu mai face câţiva kilometri, până la orăşelul Gherla, bogat în curiozităţi de tot felul.

Gherla se află pe linia Cluj—Dej, deservită de confortabilele vagoane auto-motoare, aproape din oră în oră. Acolo se poate vedea, la catedrala armenească, un Rubens veritabil. Tot la Gherla se află un parc minunat şi o puşcărie de minori, cum nu se pot vedea multe în ţară. Pe frontispiciul acestei închisori de copii, se află scris: *„Institut preventiv de minori"*.

In trenul de Cluj, după ce vizitasem în treacăt Gherla, întrebam pe un inspector din ministerul de justiţie:

— Nu e o mică ipocrizie socială, că această puşcărie sadea, se numeşte „institut preventiv"?...

— Este şi nu este; ştiinţa penitenciară modernă, pune accentul, la deţinuţii minori, pe prevenirea crimelor, iar la maturi, pe reeducare, pe îndreptarea vinovatului. In acest sens, nu totdeauna institutul acesta dela Gherla, a avut un caracter de închisoare. Au fost în trecut conducători, cari au făcut interesante experienţe, din punct de vedere penitenciar. Astfel, micii deţinuţi sunt împărţiţi în grupe de elevi, din ce în ce mai buni şi cari se bucură de drepturi cu atât mai mari, cu cât grupa e superioară. Prin sistemul selecţiunei în grupe, se caută a se utiliza autoemulaţia, stimulată prin instinctul social, stimulentul onoarei, interesul...

Institutul preventiv din Gherla

Insăşi eliberarea minorului e condiţionată de purtarea sa, cei din grupa superioară putând fi eliberaţi în anumite condiţiuni, ceeace face pe ceilaţi să lupte pentru a ajunge această grupă.

Chiar simularea îndreptării, — „aerele de mironosiţă", — ajung, prin obicinuinţă, să nu mai fie simulacre!

FAMILIA ARTIFICIALĂ

Am căutat să mă documentez asupra acestei chestiuni, şi iată ce am găsit că scrie un fost profesor dela Gherla:

„Bazaţi pe constatarea că majoritatea nu ştiu, sau de-au ştiut cândva, au uitat de mult, ce este ambianţa sinceră şi blândă a unui cămin, a unei familii, suntem obligaţi, de un principiu pedagogic ce sună: „suplineşte inteligent şi blând ceeace lipseşte", să le-o oferim noi aci, pe cât posibil în chipul cel mai adecuat; de aceea copiii sunt împărţiţi în „familii" — în număr de opt — în fruntea cărora se află câte un învăţător, cu numele de „şef de familie", a cărui datorie reglementară este să fie în mijlocul copiilor dela sculare până la culcare.

„Aceşti şefi de familie se străduesc să devină adevăraţi părinţi. Că nu reuşesc deplin, nu e vina lor.

„Familiile au fiecare sala lor. Supravegherea de zi şi de noapte e făcută de gardieni şi maiştri. Menţionez că gardienii nu poartă arme, dovadă că minorii institutului Gherla nu sunt deţinuţi, ei numai supuşii unui tratament educativ forţat, în scopul de a-i preveni atât pe ei, cât şi societatea de inconveniente viitoare."

Din nefericire, azi s'a reaccentuat caracterul de puşcărie, al institutului. Iată care era organizarea „familiilor":

Familiile se împart în patru grupe: cei foarte buni formează grupa „Apostolul Pavel", cei buni grupa „Bunul Samarinean", cei mijlocii „Anonim", cei inferiori, grupul „Fiul Rătăcit". (Aceste nume biblice ale grupărilor impresionează pe elevi şi au o influenţă educativă asupra lor).

In prima grupă, — „Apostolul Pavel" — intră

Minori osândiţi de tribunalul copiilor la munci agricole

Deținut minor

CUM SE JUDECĂ TENTATIVA DE EVADARE

O mamă în mizerie, și-a adus de bună voe copilul la închisoarea de copii din Gherla. Băețelul n'a furat, n'a ucis. Dar la închisoare de copii se învață carte, fără taxe școlare...

Așa dar, băețașul X se află, fără vină, la închisoarea de copii. I-e dor de mama lui, dela care n'a primit nici o scrisoare.

O nostalgie amară și o sumbră îngrijorare i-a posomorât sufletul. Ar vrea să se ducă la ei în sat, acasă, dar n'are voe.

Gândul evadării încolțește firesc în mintea sa. De jur împrejurul închisoarei însă, sunt ziduri groase și foarte înalte, ziduri vechi, din timpuri străbune. Incearcă, împreună cu un coleg să le sară; sunt prinși...

Sunt aduși în fața tribunalului de copii...

Sentința, în cazul de evadare ce ne preocupă, a fost emoționantă. Cu solemnitate, președintele a deschis ședința, a luat interogatoriul.

Cei doui vinovați nu au negat încercarea lor de a evada prin tunel.

Procurorul — are vre-o 15 ani — s'a pronunțat pentru o pedeapsă exemplară.

Apărarea însă a stăruit asupra curajului și asupra dorului de acasă, mai ales atunci când nu primești nici o scrisoare de la mama. A citat apoi din dosarul inculpaților, antecedentele lor de copii ai nefericirii.

Există în cancelarie, condici de chestionare, prin care se stabilește mediul social din care provine micul deținut, mediul familiar, până și viața lui sexuală.

Tribunalul e dator să dea o sentință în scris, pe care s'o prezinte șefului de familie.

Tribunalul de copii are de ales între următoarele pedepse ce le poate aplica: admonestarea în taină, apoi publică, în fața colegilor; planton în timpul nopții. Când delictul e mai grav, cel ce a greșit, e sculat noaptea, la ora 3—4, când somnul e mai odhinitor și e pus să curețe, la aceste ore, latrinele, să spele scândurile.. Altă pedeapsă este dormitul fără saltea, câte 8—10 nopți în șir uneori. In fine, izolarea, în „cămăruța de meditație", care e o celulă cu gratii.

Tribunalul a fixat, în cazul de evadare de mai sus, câte va din pedepsele înșirate. Șeful de familie, care conduce disciplina, a verificat sentința și a înaintat-o cu un raport direcțiunei, care anchetează din nou cazul și aplică, în normă generală, pedeapsa fixată de tribunalul de copii. Inșiși membrii tribunalului controlează aplicarea pedepsei sculându-se uneori și ei la 3 noaptea, ca să vadă dacă delicventul spală în adevăr latrina, la acea oră.

UN VERDICT SEVER

Uneori aceste tribunale de copii, cărora direcția le dă iluzia unei complecte independențe, sunt prea severe. Ele își iau rolul prea în serios, și membrii lor uită că și ei ar putea greși mâine, ca delicventul de azi.

Astfel, minorul A. C. e tradus în fața tribunalului liliputan, fiindcă și-a făcut o chee falsă, ca să evadeze, a furat o unealtă dela atelier și... a trimis o scrisoare unei fete... deținută și ea...

Tribunalul a dat următoarea sentință pentru acest cumul: opt zile izolare, opt nopți fără saltea, opt nopți de planton și corvoadă la latrine între orele 3—4, cinci zile să ia masa în genunchi.

Prin șeful de familie însă, condamnatul a făcut o cerere de reducere a pedepsei, făgăduind că nu va mai evada și că, oricât l-ar îndemna iubirea lui nefericită, nu va mai scrie scrsori de dragoste toată viața sa, colegei din închisoarea de fete.

cei mai buni ca purtare și la învățătură. Ei au loc de frunte în clasă și la masă; li se dau haine bune, fac parte din echipa de sport, au învoiri în oraș, sunt duși la cinema, în excursii, pot scrie părinților când vor, etc.

Cei din grupa a doua „Bunul Samarinean", se bucură de avantagiile de mai sus, dar nu pot scrie părinților, decât de 3 ori pe lună.

Cei din „Anonim" au drepturi mai mici, iar cei din grupa „Fiul Rătăcit", nu au decât obligațiuni; ei curăță closetele, coridoarele, nu pot scrie acasă decât la două luni odată, nu pot primi alimente de acasă, n'au voe în oraș, poartă haine rele...

Delicvenții gravi, — vinovați de evadare, furt, loviri, insulta superiorului, recidivă, încăpățânare, revoltă, — n'au nici un avantaj și sunt izolați în „cămăruța de meditație", între 2—10 zile, după vârstă și faptă. Aci, ei nu comunică absolut cu nimeni.

Curtea interioară a institutului din Gherla

O EXPERIENȚĂ INDRĂZNEAȚĂ

Acest sistem educativ dădea bune roade. Iată, în adevăr, cum povestește un fost conducător al institutului, o ciudată experiență ce a făcut:

„Astfel am organizat în luna Mai o excursie la pădure cu primele două grupe: „Apostolul Pavel" și „Bunul samarinean", în care intrau 153 de copii. Odată ajunși la destinație, am oprit gardienii la marginea pădurii și am dat copiilor toată libertatea. Această încercare a uimit și îngrijorat pe toți cei cari știau că trecutul institutului n'a înregistrat-o nicicând. Și îngrijorarea lor a fost fără temeiu: după opt ceasuri de hoinăreală pe dealuri, râpi și tufișuri, toți copiii, dar absolut toți, în număr de 153 s'au întors spre casă, în cântece vesele, populare și naționale, cu pălăriile și brațele pline de flori și ramuri."

TRIBUNALELE DE COPII

Mai departe, acelaș conducător scrie de experiența de auto-conducere, aplicată acum câtiva ani:

„Iar pentru a deștepta în copil simțul răspunderii, al justei aprecieri și al auto-determinării, am introdus tribunalele familiare, compuse din președinte, un procuror și trei jurați și apărători, toți din primele două grupe, ale căror ședințe se țin oridecâteori este nevoe, sub supravegherea strictă a șefului de familie.

„Menirea tribunalelor este să repartizeze serviciul casnic: curățenia, ordinea, etc. și să judece micile delicte survenite în sânul familiilor. Sentințele prezintă pentru educator mai mult un caracter moral, decât unul de execuție obligatorie.

„Totuși acestor sentințe le acordăm toată atenția și seriozitatea și trebue să mărturisim că rezultatele sunt suprinzător de mulțumitoare."

Tribunalul sezisat, reduce pedeapsa; direcțiunea ratifică sentința.

Dar se întâmplă și cazuri, când toată această civilizată procedură, e doborîtă de temperamentul prea furtunos al vreunui deținut.

Iată că într'o noapte un deținut, țigănuș, înoadă opt cearceafuri, ia un cuțit cu el și alunecă pe această funie improvizată, pe fereastră, în curte. Jos, un gardian, l-a zărit; îl pândește din umbră. Văzându-se prins, micul deținut sări cu cuțitul la gardian...

Dar nu avea experiența crimei, și lovitura se pierdu...

S. V.

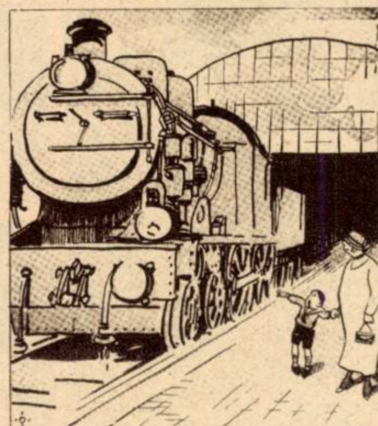
HUMOR

Domnul, adresându-se băiatului care fumează:

— **Aș vrea să fiu tatăl tău, ca să-ți arăt eu...**

— Băiatul: **Pentru asta ar fi mai bine să vorbiți cu mama! Tot e ea văduvă!..**

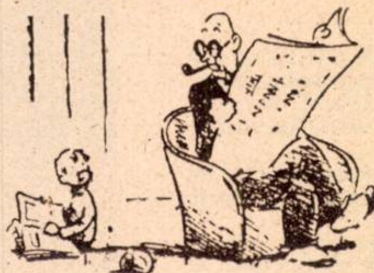

Eu îl vreau pe asta-a-a...

— Ai avut vreodată vreun accident de tren?

— „Da — într'un tunel odată, am sărutat pe mamă în locul fetei!".

— „Ionel, ți-ai curățat mărul, pe care ți l-am dat?".

— „Da, tată!".

— „Unde-s cojile?".

— „Păi cojile le-am mâncat întâi".

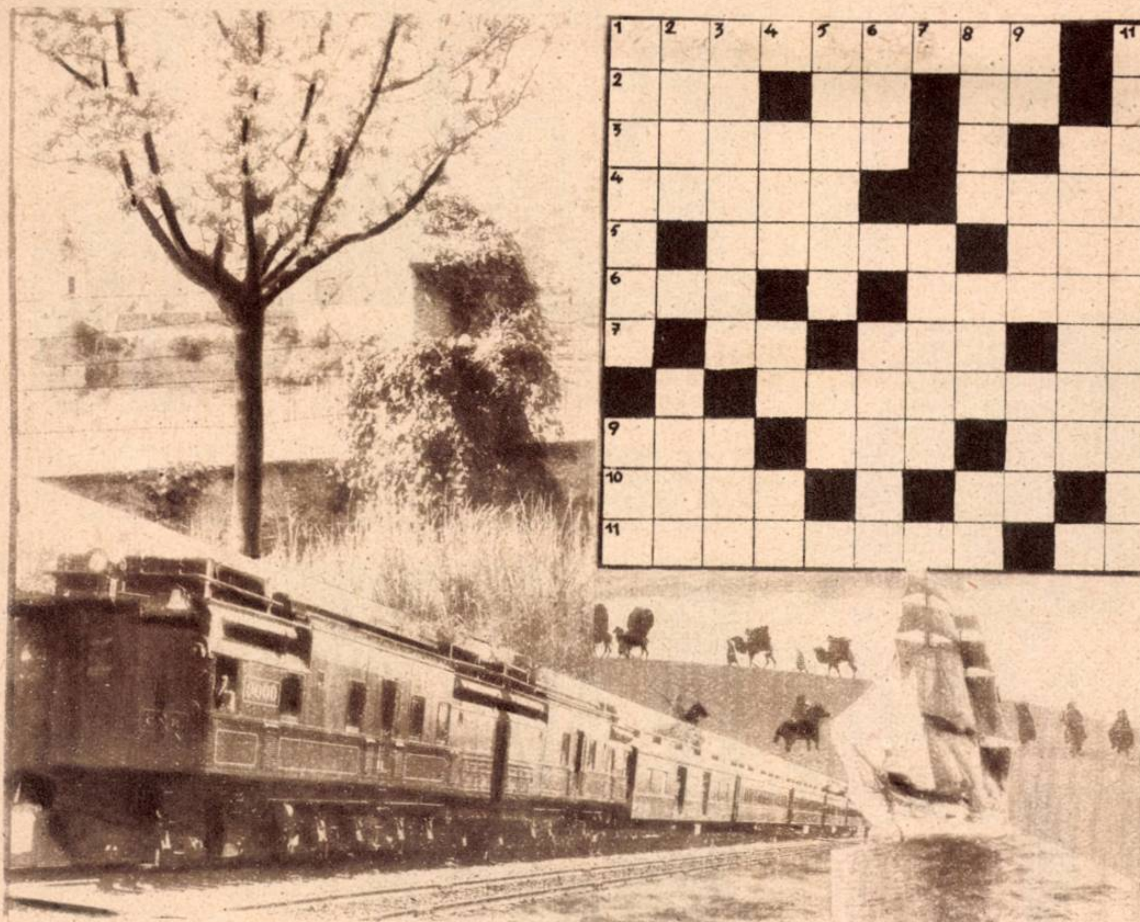
— „Nu-mi vorbi despre femei. Aceea de care am fost îndrăgostit s'a măritat!".

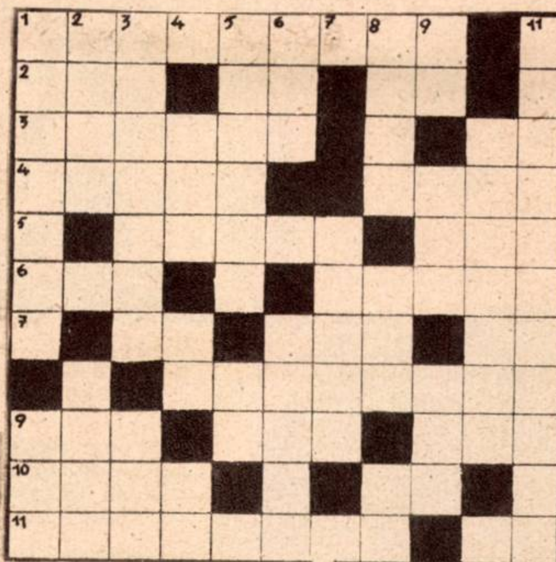
— Cu cine?

— Vai! cu mine!

Pagina JOCURILOR

PROBLEMA I-a (DOR DE DUCĂ)

ORIZONTAL: 1. Dor de alte meleaguri. 2. Căci mii de... i-a trebuit. Luminii să ajungă! (Em.) Pronume. Soarele Egiptului. 3. Loc de debarcare. Localitate în Franța, fără N. 4) Pășesc. 5) Foarte mare. Totul *mi se șterge* din minte. 6) La anul îmi va veni „din nou" dorul. Sforță. 7) ...a — Kaleh. Șlep cu prora sfărîmată. Campion. 8. Reînvierea trecutului. 9. Fluviu din stepele rusești, al cărui nume a fost făcut cunoscut de cazaci. Toate se duc pe... uitării. Răutăcioasă. 10. Câine de vânătoare. Zeul soare. 11. Cea mai frumoasă clipă dintre doi despărțiți, care s'au dorit. Notă muzicală.

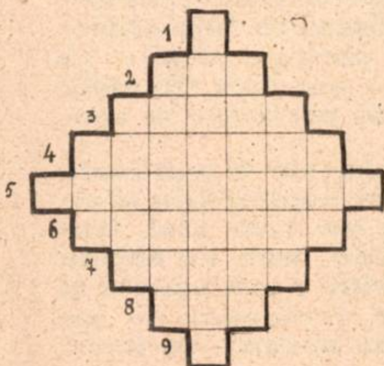
VERTICAL: 1. Copleșit de amintiri. Alean. 2. Cinste. Conducător în romantica Veneție. 3. Nimeni n'o mângâe, nimeni n'o consolează. Cum să n'o apuce dorul? Navă, fără pupă. 4. Torcador neterminat! Ai vrea să pleci? Răspunde!... Insulă în Oceanul Atlantic. 5. Fără nume. Mare nesfârșită. 6. Domol. Pâine. 6. Una din partea nevestei și te-apucă un dor de ducă!... 7. Regat în Asia Mică. Capabil. Notă muzicală. 9. La femme. Simț. Mânia latinilor. 10. Consolare. 11. Stare psichică producătoarea dorului de ducă.

MARGARETA CĂPȘUNEANU

Loco

Problema II-a
ROMB

1) Consoană. 2) Ansamblu de voci. 3) Salutare. 4) Fragment. 5) Cu maniere frumoase. 6) Experimentat. 7) Trecut printr'o

mașină specială. 8) Parte dintr'un întreg. 9) Consoană.

RADU ION

POȘTA JOCURILOR

V. CUȚCAN. Prea multe pătrate negre și prea mare. Incercați să lucrați jocuri cu temă. Dealtfel nu vă lipsește rutina.

POMPILIUS STAICOVICI. Dece scriți pe ambele fețe ale hârtiei? Jocul dumitale lasă de dorit în ceeace privește technica. Refaceți-l!

P. STAICULESCU-farm. Se rețin!

CONST. C. IAMANDY. „Enciclopedia" dumitale este foarte puțin... enciclopedică. Incercați cu subiecte mai puțin largi. Mai trimiteți!

UNUL ȘI CU UNA. — Să nu mai scriți pe ambele părți ale hârtiei! Din cele trei se reține „Cum îi chiamă" Apropos... cum vă chiamă?

SANTA-IULIA. Cam slăbuț! Mai incercați.

p. conf. RÉ.

Problema III-a
Carta de vizită magică

Aurelia Tea Stratilat

Găsiți revista preferată de domnișoara.

MICU

Deslegătorii jocurilor din Nr. 340

Au deslegat două probleme:

Const. D. Popescu, Loco; Lisette Filotti, Loco; Maria Metaxa, Loco; Vasilică Popovici-elev Loco; Tanți Constantinescu Vedea, Slatina; Lazăr Siniansky, Bazargic; Const. D. Botez, Loco; Mady Merckl, Loco; Paul Noseanu, Loco; F. Kornblum, Focșani; N. I. Rădulescu, Buzău; N. Slavu-Sfinx, Câmpina; M. Pintel, Bolgrad; Serghiescu Sofia, Buzău; Margareta Ștefanovici, Zlătunoaia; Ionescu S. Jean, Loco; Marioara Petrescu, Loco; Avram Leibovici, Loco; Octavian Bujoreanu, Loco; Aurel Iliescu, Loco; Roza Schlesingher, Loco; Otto Haimovici, Craiova.

Au deslegat numai o problemă:

Moisil Ion, Loco; Victoria Macsim inv. Sâmbăta de jos-Făgăraș; Santa Virreanno și Iulia Valy, Loco; Hamar F. Octav, Mercurea Nirajului-Mureș; Tempeanu V. Despina Urlați-Prahova; Laury Rosen, Iași; Conțescu V., Gherla-Someș; S-lt. Pârlog Teofil, Loco; Emil Dondolean, Loco; Petre Theodoru, Loco; Jeanne C. Pop, Iași; Lazăr Munteanu, Gaița-Hunedoara; Ioan Țârdea, Cairaclia-Ismail; Thoma Dâmboviceanu, Loco; Conduratu C-tin, Loco; Ing. M. Eustațiu, Loco; Ioji Genwürtz, Craiova.

(Urmare în numărul viitor)

Prin tragere la sorți au câștigat:

500 lei d-ra Mady Merck-Loco.

O excursiune de-o zi cu „Realitatea Ilustrată", d-na Maria Metaxa-Loco.

Zece premii în cărți: Paul Urseanu, Loco; Margareta Ștefanovici, Zlătunoaia; Roza Schlesinger, Loco; Iuliu Valy, Loco; F. Kornblum, Focșani; Victoria Macsim, Sâmbăta de jos; Avram Leibovici, Loco; Ing. M. Eustațiu, Loco; N. I. Rădulescu, Buzău; Jeanne C. Pop, Iași.

Direcțiunea revistei noastre, a hotărît să acorde premii în fiece săptămână deslegătorilor de jocuri.

Pentru numărul 342 acordăm următoarele 12 premii:

500 lei în numerar.

Un loc gratuit la una din excursiile de Duminică organizate de revista noastră.

Zece premii fiecare în valoare de lei 60, în cărți alese din „Biblioteca Dimineața".

Deslegările se vor trimite cel mai târziu până Joi 17 August cu indicația pentru jocuri. Ele trebuesc să fie însoțite de bonul din pag. 32.

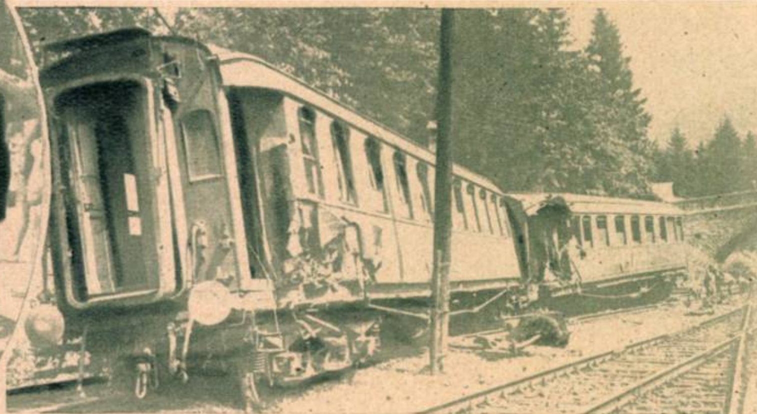
„REALITATEA ILUSTRATĂ" — *Director* Nic. Constantin.
Redacția și Administrația: Str. Const. Mille 7—9—11, Telefon 359/99.
Imprimată la foto-rotogravură în atelierele „Adevěrul" S. A.

Săptămâna trecută Capitala noastră a avut onoarea să fie vizitată de un grup de profesori englezi. Fotografia pe care o publicăm a fost luată în Parcul Carol, când profesorii au depus o coroană pe mormântul Soldatului necunoscut

Căldura de Duminică a determinat o mare afluență la strandari. Instantaneele noastre au fost luate la strandul de la Ciurel.

In gara Buşteni s'a întâmplat Vineri un accident de cale ferată: o locomotivă a ciocnit acceleratul Bucureşti-Oradea care staţiona în gară. Şapte pasageri au fost răniţi. Fotografia noastră înfăţişează două vagoane sfărâmate, în această ciocnire.

CEA MAI FRUMOASĂ DE PE PLAJE

MARELE CONCURS AL „REALITĂŢII ILUSTRATE"

REVISTA noastră, care întotdeauna s'a entusiasmat pentru frumuseţea femenină, organizează acum — în mijlocul sezonului balnear — un concurs original, pentru alegerea *„celei mai frumoase de pe plaje"*.

Vom invita pe cititori să aleagă ei pe cea mai frumoasă. Sarcina nu e uşoară, întrucât atât plaja dela Constanţa, cea dela Eforie şi cea dela Movila, plaja dela Balcic şi dela Mangalia, precum şi strandurile din Capitală, din Timişoara, Cluj şi Arad, sânt împodobite de atâtea doamne şi domnişoare frumoase.

Vizitatoarele tuturor acestor plaje şi stranduri să fie gata să se înfăţişeze în faţa obiectivului fotografilor noştri, cari, pe rând — în vreme de două săptămâni — vor fixa siluetele tuturor celor cari vor voi să participe la concurs.

Fotografiile concurentelor vor fi publicate în revistă în tot cursul lunei Septembrie şi cititorii ne vor indica apoi pe cele mai frumoase nouă concurente. Cea care va obţine maximum de sufragii va primi nouă puncte şi va fi declarată *„cea mai frumoasă de pe plaje"*. Ei i se va acorda un premiu de mare valoare.

Celelalte, vor obţine în ordine câte 8, 7, 6, 5, 4, etc. puncte şi vor căpăta unul din premiile pe care le vom anunţa în numărul viitor.

In afară de aceasta, cititorrii care vor fi indicat lista de concurene în ordinea cea mai apropiată de lista ideală, formată pe baza punctelor obţinute de fiecare concurentă, vor primi şi ei premiile însemnate, pe care le vom specifica în numărul viitor al revistei.

Numele concurentelor nu vor fi publicate, rămânând să se publice numai numele celor alese

CUPON DE JOCURI
No. 342

Numele şi pronumele ....

....

Adresa: ...

„Realitatea Ilustrată"
No. 342

Cupon de excursii

REALITATEA ilustrată
ANUL VII. No. 343
24 AUGUST 1933
10 LEI

IN CĂUTAREA AURULUI („REPORTAJ SPECIAL „REALITATEA ILUSTRATA")

MUNȚII NOȘTRI AUR POARTA

de **AL. BOGDAN**

CĂUTĂTORII DE AUR

Tot ce a fost confort și civilizație în călătoria noastră prin țara aurului, s'a oprit brusc la Alba Iulia, odată cu descinderea din rapidul de Arad. Dela Alba Iulia, începe calvarul. Nicăiri trenurile nu sunt mai încete, autobuzele mai rare și hurducătoare, drumurile mai rele și droșcele mai înguste, decât în regiunile aurifere.

Un trenuleț mixt înaintează, la pas cu melcii de pe Valea Ampoiului, până la Zlatana. De aci, ca să pătrunzi mai departe, în inima regiunei aurifere, tren nu mai există, iar starea șoselelor te face să înțelegi îndată, că prima cauză a mizeriei moților cari populează Munții Apuseni, stă în lipsa mijloacelor de comunicație, ce le paralizează comerțul de lemne. Țara aurului e atât de săracă, încât nu-și poate întreține nici drumurile pe care se scurg minereul aurifer, din munți, spre uzinele dela Zlatna...

Până la Abrud, facem drumul într'un autobuz de mizerie; de acolo, nu mai există nici autobuz. Cu cât ne apropiem de aur, cu atât mijloacele de comunicație ale civilizației se restrâng, până se reduc la o droșcuță subțire ca făcută din așchii. Și luăm astfel, pe arșiță de August, drumul Câmpenilor... Dar nu urmăm acest drum decât vre-o doui-trei kilometri, și apoi cotim spre dreapta, pe Valea Roșia Montană, spre mine...

Suntem în unul din colțurile faimosului triunghiu aurifer din Ardeal, Zlatna-Abrud-Brad; până la această cotitură spre dreapta, din Abrud am înaintat paralel cu o linie ferată îngustă, care merge dela Abrud spre Câmpeni și Câmpia Turzii. Dela gara Roșia Montană însă, începem urcușul ce se desface spre dreapta. La răspântie se află capătul liniei de vagonete, ce aduc minereu dela depărtate mine de aur, scobite în pântecele muntelui din fața noastră.

Urcușul înaintează dealungul văii Roșia Montană, al cărui îndoit nume vine desigur de la culoarea și accidentația terenului. Albia apei e roșie-galbenă...

Și iată pe mal un om solitar, cu un fel de tigae pe care o agită. Ai crede că și-a pregătit

Spălător de aur cu șaitrogul.

Șteamp primitiv

„Turbureala" provenită din măcinatul prin șteamp

ceva de mâncare. Ne apropiem de el. Tigaia e o troacă de lemn, un vas turtit, iar înăuntru, nisip... Dacă n'am fi preveniți că suntem în țara celor mai înverșunați căutători de aur, am putea crede că omul acesta e un dement, care vrea să-și facă omletă de nisip. O margine a vasului e sprijinită de pântec, iar cu mâinile omul imprimă troacei o mișcare de spasm, mișcare la care participă tot trupul său, ca într'un dans tropical, zvâcnit pe loc.

— Ce faci d-ta aici?
— Spăl.
— Speli?... Ce speli?...

Te uiți să vezi rufele inexistente...

— Spăl aur.
— Și asta ce este?

Arăți spre troacă.

— Șaitrog.

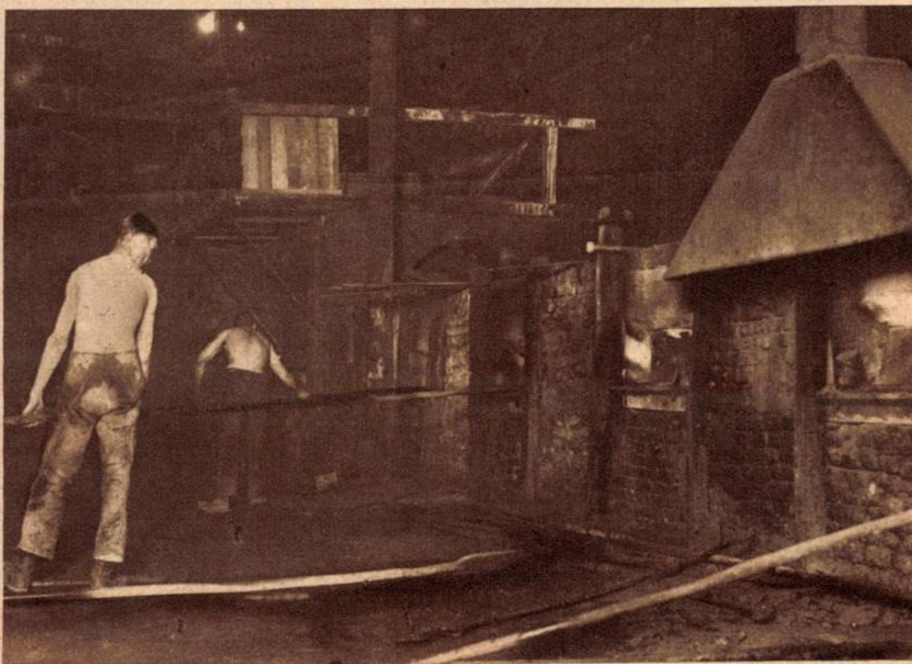
Acest aparat, *șaitrogul*, constitue mijlocul cel mai primitiv de extragere a aurului. A fost utilizat la începutul exploatărilor din Canada. Prin zvâcniturile ce i le imprimă, omul care „spală", reușește să separe nisipul fără aur de firele metalice, dat fiind că acestea sunt mai grele și se strâng într'o parte a vasului, pe când nisipul e aruncat afară.

Cuvântul „șaitrog" vine poate dela *scheiden* și *tragen*, a separa prin spălare.

O întreagă populație se ocupă în această regiune cu spălarea aurului, dar câștigul e foarte mic, deoarece căutătorul trebue să muncească o săptămână la acest triaj migălos, ca să obțină câteva firișoare de aur, pe care apoi le strânge din amestecul cu pământ prin ajutorul mercurului; se știe că mercurul și aurul se unesc, formând un amalgam. Mercurul lasă toate materiile străine. Prin arderea mercurului, aurul rămâne pur.

Mina Valea Roşie. Incărcarea vagonetului la rolă.

Turnătoria dela Firiza.

LA SPĂLĂTORII DE AUR

Inginerul care ne însoţeşte, ne dă explicaţii de ordin general:

In ţară, sunt două centre principale de aur: triunghiul Zlatna-Abrud- Brad, şi regiunea Baia Mare, dela Nord. Triunghiul din Munţii Apuseni, conţine aur mult în stare nativă, adică neamestecat cu alte corpuri, de aceea, în această regiune vom întâlni numeroşi căutători de aur prin mijloacele primitive, cum e şaitrogul. Dar la Baia Mare de pildă, aurul găsindu-se combinat cu alte corpuri, exploatarea nu se mai poate face prin mijloace atât de simple, ci sunt necesare complicate instalaţiuni, pentru a sfărâma minereurile şi a separa apoi aurul din combinaţiile ce formează cu alte corpuri. De obiceiu aurul, care se găseşte în crăpăturile rocelor vulcanice, în formă de filoane sau vine (ce merg pe sub pământ ca nişte rădăcini metalice), este amestecat cu argint, plumb, cositor şi diferite roce, formând minereuri. Acolo însă unde vâna verticală se încrucişează cu o crăpătură orizontală, loc numit *scaun*, se găseşte aur în stare curată. Regiunea Zlatna e bogată în astfel de scaune, iar la Brad s'a găsit odată un bloc de aur pur, de 85 kgr.!

Minele aparţin statului şi unor societăţi cum ar fi Mica, dela Brad.

Apele râurilor cară bolovăniş şi nisip aurifer (Bistriţa aurie, râul Buzău, Olt...); pionierii aurului din aceste ape au fost la noi ţiganii aurari, aşa zişi „zlătari", cuvânt ce vine dela *zlata*, care înseamnă pe slavoneşte aur. Biserica Zlătari din Bucureşti, indică locul pe care odinioară era instalată ţigănia, compusă în cea mai mare parte din căutători de aur.

Acelaş proces geologic se întâmplă şi cu valea Roşiei Montane, pe care ne aflăm. Apa aceasta curge printr'un bolovăniş colorat, iar nisipul ei e galben-strălucitor, ca aurul. Undele ei sglobii poartă toate nuanţele, dela galbenul palid, de lămâe, până la roşul cel mai stacojiu. Apa rostogoleşte pietriş de culoarea sulfului, pietre portocalii, cristale cu sclipiri de aur, bolovani ruginiţi. Pământul prin care curge, e galben-arămiu sau roşu-sticlos. In fine, nu există o nuanţă între galben şi cărămiziu, care să nu-ţi joace în faţa ochilor, în feerice succesiuni de caleidoscop. Cum roşul ruginiu predomină, i s'a zis: Valea Roşiei Montane.

Urcăm mai departe, prin pădurile de un verde-negru umed; soarele puternic aprinde reflexe în apele colorate, care şi-au săpat albia prin conglomerate de minereuri foarte bogate în aur, argint, aramă şi sulf. De aceea, cea mai rudimentară extracţie, prin mijloacele cele mai primitive, prin care se pierde peste 60 la sută din metal, produce totuş cât trebue pentru foarte modesta hrană a căutătorului de aur. Am întâlnit astfel, atât pe valea Arieşului (în care se varsă Roşia), cât şi aci, puzderie de spălători de aur, a căror ocupaţie, de câte 10 ceasuri pe zi uneori, constă, monoton, exclusiv, din a scutura nisipul în şaitrog... Alţii, utilizează un fel de site mari, cari au în loc de ţesătura de sârmă, o pânză. Ei pun nisip pe această pânză care are o anumită înclinaţie, şi apoi toarnă apă deasupra. Apa *spală* „sterpul", adică nisipul şi pietrişul fără aur, şi-l dă jos de pe pânză, dar aurul, care este mai greu, rămâne pe pânză e cules cu grije şi aurul e extras apoi prin amalgamare.

Un gram de aur costă o sută şi ceva de lei. Spălătorul care a găsit într'o zi un gram de aur, e fericit. Dar trec apoi zile întregi, când nu realizează nici acest gram... Migală mare, câştig mic...

SĂTUCUL DE ŞTEAMPURI

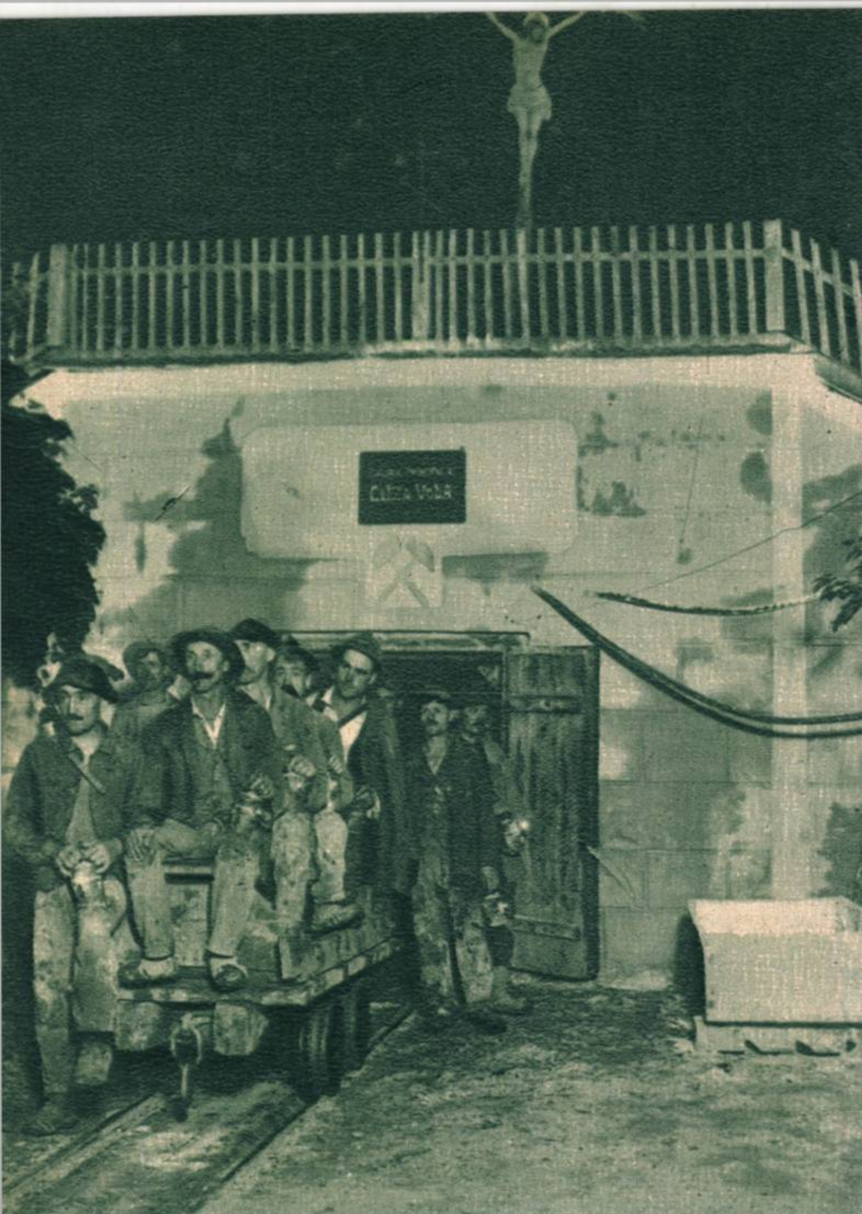
Suim mereu roşcata vale, cu malurile ruginite, presărate la tot pasul cu un fel de mori, extrem de originale: sunt mori care macină pietriş. Ce Sisiph morar, e condamnat aci, să macine ziua şi noaptea, piatra ce nu dă făină hrănitoare?...

Aceste mori de aur sunt aşa zisele ştampuri. Şi ele, ca şi saitrogul, formează unul dintre cele mai primitive mijloace de extracţiune: sunt nişte piue de lemn, şi atâta tot.

Şteampul ţărănesc este un concasor (zdrobitor), redus la ultima expresie mecanică. E format ades numai dintr'o roată de moară — neavând nici acoperiş! — ce se învârteşte prin căderea apei, şi care pune în mişcare o osie (un arbore). Pe acest arbore se află nişte eşituri în formă de dinţi mari. In dreptul acestei osii orizontale, sunt aşezate vertical aşa zisele „săgeţi", care nu sunt altceva decât nişte scânduri grele, pe care, atunci când roata se învârteşte, dinţii osiei intrând în nişte scobituri ale scândurilor, le ridică în sus, şi apoi le lasă brusc să cadă în jos, pe minereul adus de apă într'un jghiab, spre a-l sfărâma astfel, ca nişte ciocane. Şteampul este deci o combinaţie hibridă de piuă şi moară la un loc.

Perforator mecanic în mina Valea Roşie

Prin bolovănișul galben ca de chihlibar și roșu ca de rugină, de pe șosea, droșcuța ne hurducă violent; creerii noștrii, expuși în arșiță, sunt zguduiți în craniu ca un coktail în recipientul unui barman dement. E ciudat că regiunile acestea atât de bogate în metale nobile, au căi de comunicație atât de rudimentare. Lipsa liniilor ferate și a mijloacelor de transport, te duc cu gândul la aspectul regiunilor americane bogate în aur, la descoperirea și la începutul exploatării lor. Pădurea rece, îți întregește aci, pe valea Roșiei Montane din inima Ardealului, impresia că te afli în Canada, că ești unul din exploratorii plecați acum multe zeci de ani, să descopere aurul din Caribu, în Columbia. Drumul acesta ardelenesc are ceva de aventură, ceva exotic, ce lipsește căilor din Transilvania. Poate însă că numai asemănarea ce i-o împrumută imaginația noastră, cu drumurile spre filoanele columbiane, ne strecoară în suflet acest fior de aventură.

Am citit undeva, teribila aventură a doui dintre primii pionieri ai regiunei Caribu din America, prusianul Dietz și scoțianul Rose. Nici unul din ei, n'a tras vre-un profit, din descoperirea acestui râu atât de bogat în aur. Când minerii s'au abătut ca lăcustele asupra acestui râu descoperit de ei, cei doui pionieri s'au dus mai departe, să caute alte zăcăminte. Scoțianul a murit în fundul deșertului, unde, minerii ce veniră după el îi găsiră trupul sub un copac; de o ramură era agățată cana pionierului, pe care nefericitul zgâriase cu vârful cuțitului său: „Mor de foame". Și se iscălise. Celălalt, Dietz, întors acasă, răpus de febră reumatismală, trăi din mila publicului: cel care descoperise cele mai bogate filoane de aur, muri cerșetor!

Am reamintit această aventură, fiindcă există parcă o fatalitate: toți marii descoperitori ai aurului — în America sau la noi, — toți cei cari se îmbogățesc o clipă găsind cantități formidabile din acest metal idolatrizat, mor în sărăcie, cerșetori, răpuși de boale și de o soartă blestemată.

Eșirea din mina dela Valea Roșie

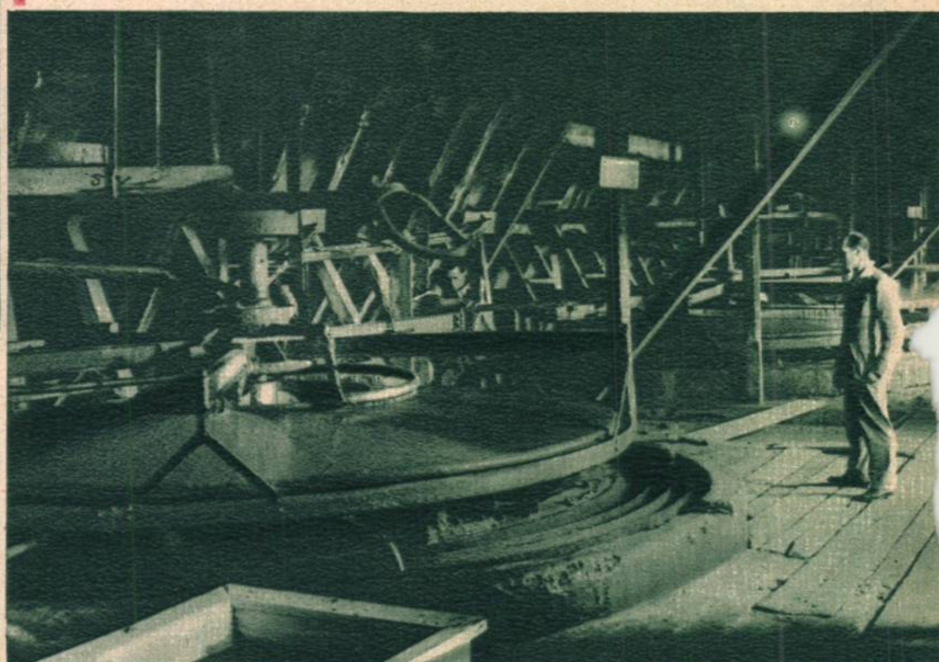
Foto Berman-Realitatea

Sunt sute de șteampuri pe valea Roșiei Montane, și ele dau ținutului un aspect foarte pitoresc. In toată valea, se aude, ca un zgomot neîntrerupt de ciocănitoare. Fiecare locuitor își are în curte șteampul său, care-i macină aurul, zi și noapte. De două ore, de când urcăm mereu, șteampurile se țin lanț.

— Cum merge măcinișul, moșule?...

— Ar merge el bine, dar cu șteampurile astea mai mult aur se pierde, decât se culege... Dar decât nimic...

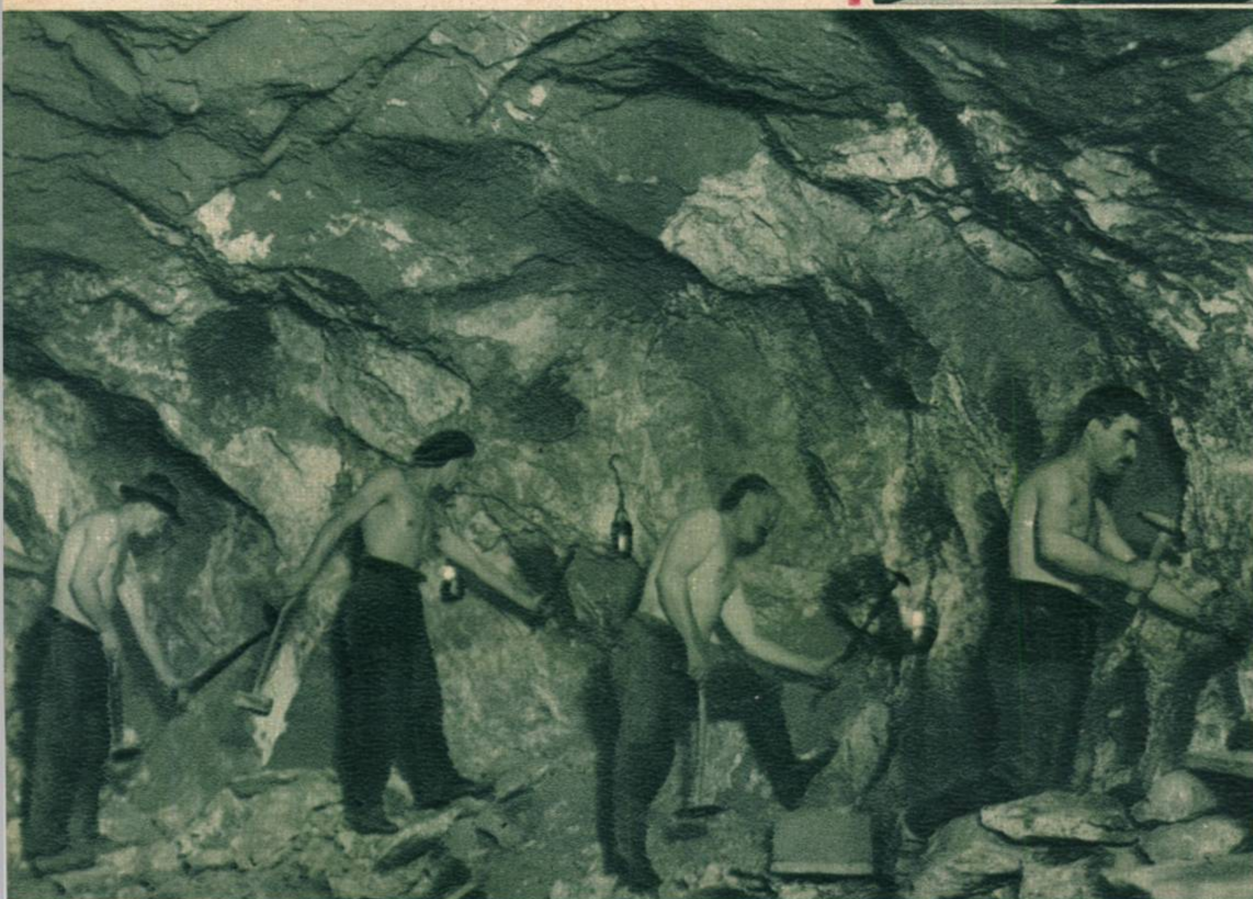
Suim din greu panta Roșiei Montane; la dreapta noastră se deschide haotică valea și în fund de prăpastie, câteva șteampuri își cântă tic-tacul ca niște orologii negre. E aproape un sătuc de șteampuri și, în plus, 5—6 căsuțe de șindrilă, tot ceeace poate fi mai primitiv ca locuință omenească.

Șteampul californian dela Baia Mare

PE URMELE PIONIERILOR...

In văile aurifere, metalul se găsește la început la gura râului, sub formă de pulbere foarte fină. Pionierii, cari descoperă aurul, înaintează treptat, în cursul anilor, suind spre isvor, și găsesc un pietriș de aur, ale cărui boabe se măresc, cu cât minerii înaintează. Mai sus, se află pepite mari și blocuri bogat-aurifere. Apele torenților cară mereu la vale, până în mare pulverizându-le, masele de metal. Sus, rămân filoanele; descoperirea lor e de multe ori, o chestiune de noroc. Calculele geologice cele mai precise, dau greș, și un miner care a făcut mari investiții, se vede ruinat,

In mina Dealul Crucii

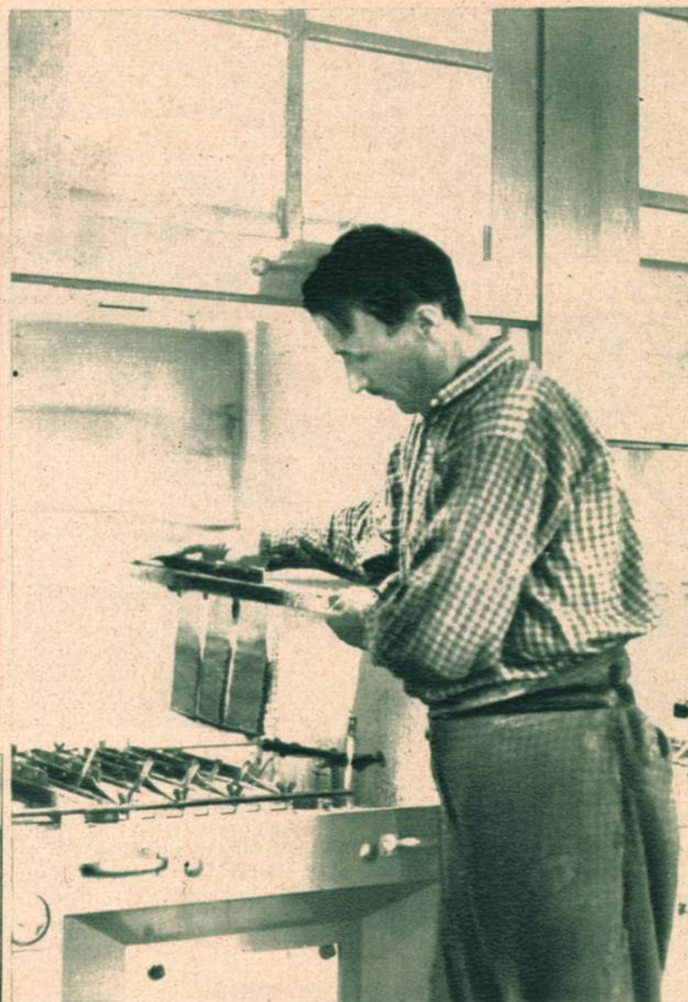
în timp ce vecinul său, săpând rudimentar şi fără multă speranţă, se vede deodată posesorul unui filon nepreţuit.

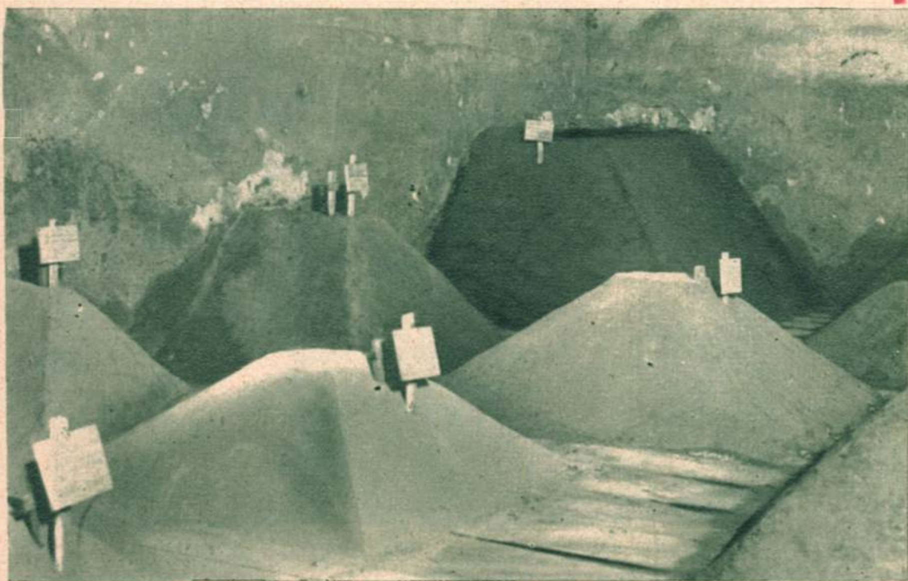
Bulgărele de aur, e găsit totdeauna, de cei cari se aşteaptă mai puţin. El vine ca o surpriză diabolică, să zdruncine mintea şi nervii minerului, să-l înebunească. Meserie de mari frământări sufleteşti, de speranţe ce se transformă în grozave desnădejdi, de fericiri brusce, mineritul e cauza, desigur, a atâtor priviri rătăcite, a unui real desechilibru, pe care-l întâlnim foarte des, în această regiune fantastică.

Am parcurs şi noi, pe valea Roşiei Montane, calea pe care au făcut-o pionierii aurului. Şi după vre-o 7 km. de urcuş, am ajuns în satul Roşia Montană, unde se termină această vale, scormonită şi măcinată în toate felurile, de căutătorii de aur. Inainte de-a intra în sat, dăm de gura principală a minei statului, o gură betonată ca de tunel, deasupra căreia scrie: „Galeria Sfânta Cruce din Orlea". O cruce de-asupra, îi dă aspectul unei porţi de cavou. Dinăuntru iese însă un vagonet cu minereu...

Pionierii acestor mine, au trăit cu mult înainte de Christos. In adevăr, dacă pătrunzi cu vagonetul în mina dela Orlea, se pot vedea urmele celor cari săpau galerii, încă de acum 6—700 de ani, înainte de Christos. Săpăturile lor sunt simetrice şi par scobituri lăsate de o lingură uriaşe, într'o pastă, deşi mina e săpată în rocă. Ajunşi astfel la punctele subterane zise *„Cetate"* şi *„Chirug"*, la puţul *„81 Ţarina"*. Sunt poate şi urme de Agatirşi, primii cari au început săpăturile; exploatarea a fost continuată apoi mai sistematic, de către Romani, şi, din urmele lor, îţi dai seama că ei căutau aurul, cu o vădită aviditate. [1])

Când ieşim iară la lumină, încetează o ciudată apăsare, pe care am simţit-o în interior; intrăm în sat şi suim dealul, până la biserica ortodoxă, unde se află birourile unei mine particulare. Un englez şi proprietarul român al minei, discută în faţa unui plan de galerii. De acolo, cu voia stăpânului, căţărându-ne dealungul unei conducte de apă, am urcat un deal uriaş, brăzdat de funiculare şi poteci, şi am dat de gura unei galerii foarte primitive, care exală un suflu rece. Pe acolo, cu

Afinarea aurului

Purcoaie de minereu în magazia dela Firiza

La turnătoria dela Firiza, aurul lichid curge din furnal

capul în piept, cu lămpi de carbid în mâini, ne-am afundat în pământ, în pântecele muntelui...

Multe răscruci. Galeriile se bifurcă mereu...

— Unele sunt părăsite... ne spune un miner. Tot dealul acesta şi toate dimprejur, sunt brăzdate pe dedesubt de galerii, în toate direcţiile...

Galeriile urmează filoanele de aur...

PRINTRE CONTRABANDIŞTI DE AUR

Am văzut astfel, în această extenuantă plimbare pe Valea Roşia Montană, cele trei feluri principale de extracţie a aurului, dela cele mai primitive, — prin spălarea, cu şteampul şi din mine.

La Zlatna, se află o uzină de prelucrare a aurului obţinut fie dela Roşia, fie de la Musari, lângă Brad, unde se găseşte, ca şi la Baia de Criş, amestecat cu argint, dela Săcărâmb şi dela Gura Barzei, unde funcţionează şteampuri californiene. Prelucrarea se face însă mai ales la Baia Mare.

La Zlatna şi la Abrud, statul are oficii de schimb, unde se plăteşte minerilor, aurul găsit. Am vizitat un astfel de oficiu, asistând la venirea sătenilor cu aur, — în punguţe şi săculeţi.

Săteanul miner, care a separat prin spălare nisipul de aur, rămânându-i în albie piatra auriferă şi firele libere de aur, extrage acest aur din minereu şi impurităţi, prin mercur, pisându-l în piuliţe zise *mojare*, şi obţinând un amalgam. Arzând mercurul, rămân boabe de aur brut, de 16—17 carate. Aceste boabe, le aduce minerul la oficiile de schimb ale statului; ele sunt evaluate în laboratoare speciale şi se topesc în instalaţiuni complicate, se afinează şi se transformă în lingouri de aur curat, ce se trimit Băncii Naţionale.

E foarte pitorească scena sosirii minerilor la Abrud, la schimb, mai ales Lunea dimineaţa. Ei se adună cu toţii, la o cafenea din centru, unde funcţionează o adevărată bursă a aurului, aşa cum sunt

---

[1]) Date mai ample asupra primelor exploatări se pot găsi în „Istoricul minelor metalice din România", o remarcabilă lucrare a d-lui ing. I. Marin.

stacei văi a Someşului, prin Dej şi Jibău, la Baia Mare, orăşel invadat de pictori, pentru vegetaţia luxuriantă şi cerul său italic; şi de aventurieri ai aurului, pentru solul său atât de bogat. Dumnezeu a vrut să fie de tot darnic, cu această regiune... Sau poate că nobleţa metalului din pântecele dealurilor, distilată prin seva vegetaţiei, dă această majestate stranie, arborilor vânjoşi?...

La marginea oraşului găsim intrarea în mina Valea Roşie. Observaţi asemănarea de nume, între Roşia Montană din munţii Apuseni, şi această Vale Roşie, din munţii Rodnei, similitudine provenită din aceiaş culoare a terenului, deşi ele sunt separate prin sute de kilometrii. Suntem iară ca în faţa unei guri de tunel, bine zidită: „Galeria principală Cuza Vodă". Deasupra dealului, la intrare, se află o cruce foarte înaltă şi subţire, cu un Christ răstignit pe o Golgotă auriferă. O linie de vagonete duce în fundul pământului. Apa ce se scurge din mină, e roşie, din cauza oxizilor de fier. In stânga intrării, se află, într'o clă-

Cuptor dela Firiza

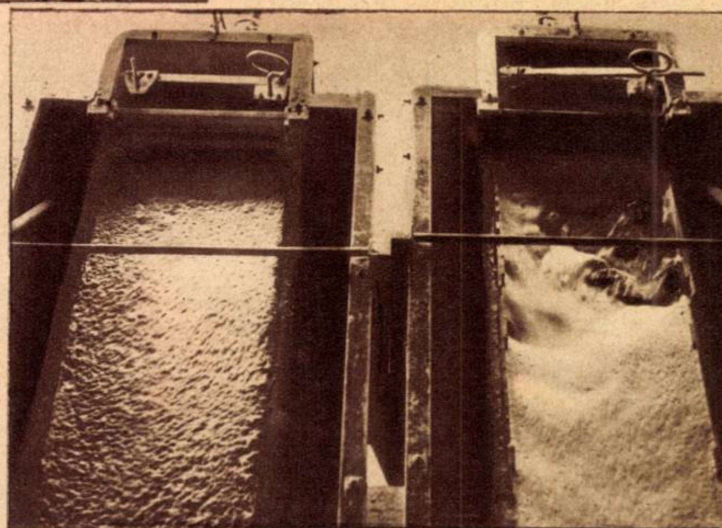
burse de perle, în unele taverne ale Parisului. Aurul nu poate fi, legal vândut decât statului. Dela bursa de aur, nu lipsesc însă clandestinii şi contrabandiştii, mai ales unguri, cari cumpără aur pe sub mână, pentru Budapesta. De îndată ce se află că un miner mai norocos, vine cu un săculeţ mai greu, e tras la o parte, în secrete conciliabule, de către tot felul de indivizi suspecţi; şi, puţin timp după aceasta, minerul începe o beţie monstră, cheltuindu-şi ades tot ce a agonisit din migăloasa muncă a spălării aurului, timp de o săptămână.

IN FUNDUL MINEI

Am descris astfel, din fugă, triunghiul aurifer Zlatna-Abrud-Brad. Să pornim acum în explorarea celeilalte mari regiuni aurifere a Ardealului: Baia Mare.

Ca să ajungem acolo, în fundul ţării nu departe de Sighetul Marmaţiei şi de frontiera nordică, trebue să ne continuăm drumul spre Cluj şi de acolo, cu trenul direct ce urmează cursul paradi-

Băi de afinare

Cântărirea boabelor de aur brut

dire specială, birourile; pe pereţi: grafice, în rafturi: cristale şi fragmente de roce. Ni se dau să îmbrăcăm pelerine. In adevăr, de îndată ce, instalaţi pe un vagonet împins de doui băeţi gălbejiţi, pătrundem în mină, din tavanul şi pereţii galeriei, cad picături corosive, ce pun pete de rugină pe haine şi atacă stofa, prin aciditatea lor. Galeria e foarte strâmtă şi joasă. E săpată în rocă dură, iar acolo unde pereţii ar putea să cedeze, sunt zidiţi. Mergem paralel cu două cabluri agăţate de tavan, unul pentru electricitate, celălalt pentru telefon, iar pe sub noi se aude un sgomot indistinct de ape ce curg, ca într'o peşteră naturală. Decorul acesta sumbru e luminat de mici lămpi cu carbid, cu flacăra ţâşnind direct în aer, fiindcă spre deosebire de minele de cărbuni, aci nu există gaze ce-ar putea să ia foc. La doui metri în faţa noastră e beznă; sgomotul apei ce curge nevăzută, întunericul, suflul de aer rece, totul contribue să te înfioare.

Lingouri de aur în trezoreria dela Baia Mare

— De unde se aude acest sgomot de ape?

— E canalul colector de apă, care e săpat pe sub linia vagonetului, ne răspunde inginerul Ştefănescu, care ne pilotează.

Şi mergem aşa, în uruitul vagonetului, sute de metri, lăsând pe lături o cameră subterană unde este depozitată dinamita, cămăruţe săpate în zid, în care s'au refugiat lucrătorii când au spart cu dinamită drumul acesta spre fundul pământului, bifurcaţii de alte galerii laterale, — căci mina aceasta complicată, este un adevărat labirint.

Deodată, aerul se schimbă. Curentul răcoros a încetat şi înaintăm acum prin aburi opaci şi calzi: am trecut de puţul de aeraţie. De aci încolo aerisirea minei se face prin curenţi naturali. Dincolo de puţul pe unde vine aerul, atmosfera a devenit grea şi ne apasă respiraţiile.

Ajungem la o răscruce de galerii, unde se deschide o sală. E sala maşinilor: boltă subterană, sprijinită pe două arcade. La lumina crudă a becurilor electrice, vedem în fund două bobine uriaşe, pe care un motor electric deapănă cablurile ascensorului primitiv, ce coboară în puţul Principele Nicolae. Dela gura minei până aci, am parcurs, cu vagonetul, o distanţă de 2525 metri.

Descindem. In jurul ascensorului se agită umbre fantastice: minerii, goi până la brâu, împing vagonetele cu minereu.

Ei ne întâmpină cu o urare neaşteptată:

— Noroc bun!

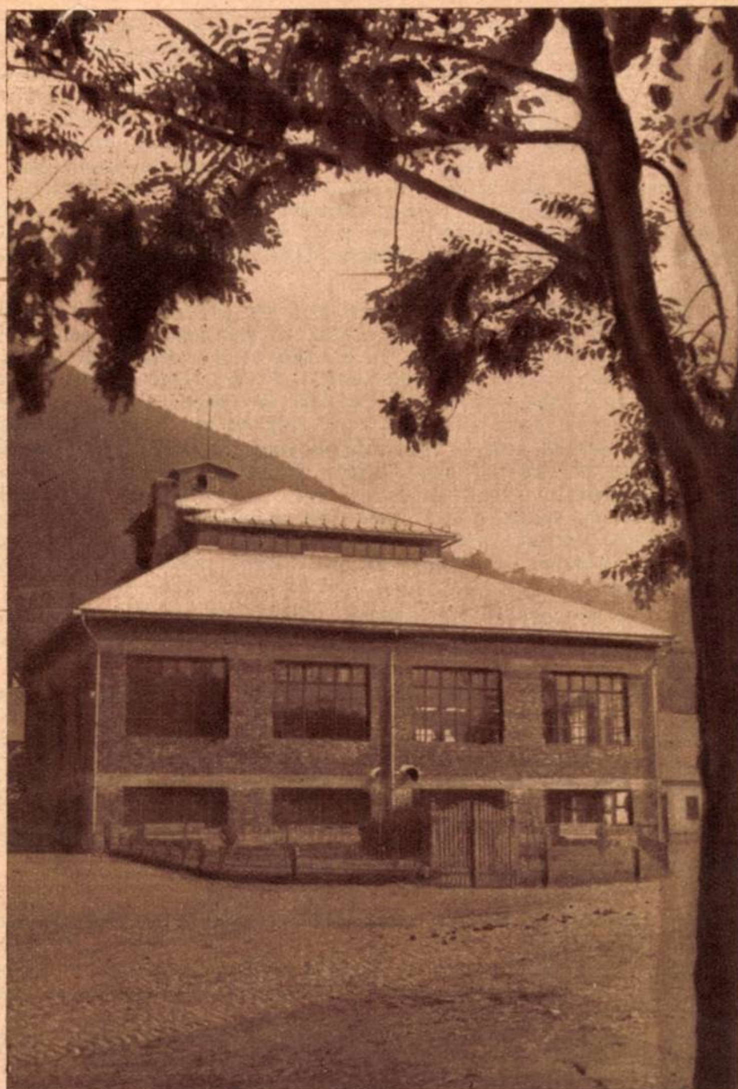
Această urare a înlocuit, în mine, pretutindeni, pe „bună ziua"; şi e interesant că, în loc să le urăm noi minerilor noroc la găsirea aurului şi la evitarea accidentelor ce-i pândesc din beznă, ei ne primesc cu această urare. Oriunde, la orice răscruce sau fund de galerie, am întâlnit un miner, el ni s'a adresat cu:

— Noroc bun!

De sus cad picături mari, dese, şi în aerul umed de vapori calzi, magneziul din lampa lui Berman — asul reportajului fotografic, care ne însoţeşte, — refuză să ia foc. Lipsa de oxigen contribue la această sabotare a reportajului nostru, pe care însă am învins-o, turnând în lampă o enormă cantitate de magneziu uscat, amestecat pe loc cu clorat de potasiu.

— Colivia e gata?

Un sunet strident se aude din fundul pământului: un clopot. Unul din cele două mosoare uriaşe desfăşură cablul ascensorului.

Flotaţia dela Baia Sprie.

Cristale în muzeul dela Baia Mare

Minerii nu cunosc acest termen, ci au înlocuit în toate minele, cuvântul „ascensor" cu „colivie".

Colivia n'are păreţi, ci numai două bare; dacă scoţi capul dincolo de ele, ţi-l retează păreţii puţului adânc, în care coborîm...

Coborîm... adânc... şi mai adânc.

Coborîm la un alt orizont. Orizont se numeşte nivelul orizontal la care e săpată galeria. Pătrundem astfel într'o galerie mai profundă; înaintăm prin noroiul galben şi cleios... Din distanţă în distanţă, din zid, se desfac jghiaburi largi de lemn, pentru încărcarea vagonetelor. Aceste jghiaburi sunt numite role, şi au lângă ele o scară de lemn, ce duce la o galerie superioară, săpată la 2 metri deasupra celei în care ne aflăm; acolo, sus, se scoate mereu minereul, săpându-se roca, şi formându-se astfel un „abataj".

Aşadar, galeria principală urmează filonul; deasupra, se sapă altă galerie şi minereul, de sus, se scoate mereu, prin role. E încărcat în vagonete şi scos din mină cu o locomotivă.

Uzină în regiunea Baia

Atât galeriile principale, în fundul lor, cât şi la abataje, se sapă cu perforatoare mecanice cu aer comprimat. Cotim pe o galerie laterală; din întuneric, se aude un sgomot ca de motor, ce-şi accentuează bătăile tot mai mult, până devine asurzitor, strecurându-ţi în suflet un fel de panică ciudată. Departe, a început să licărească o luminiţă. Şi când ne apropiem, vedem doui oameni vânjoşi, goi până la brâu, manevrând ciocanele mecanice: un fel de mitraliere cu un drug ce perforează stânca, lovind-o şi sfredelind-o prin ciocniri vertiginoase. In aceste găuri făcute cu repeziciune, se pune seara dinamită, şi i se dă foc. A doua zi, echipa următoare deblochează terenul, şi continuă perforarea...

Munca aceasta în aerul greu, plin de praful rocelor sfredelite, formând ca o ceaţă irespirabilă, în sgomotul ce înebuneşte, acolo, în fundul pământului, la lumina unei candele de carbid, e tot ce poate fi mai impresionant. Dar cu viziunea aceasta, nu am atins încă paroxismul dantescului. Ar trebui să urcăm scara fragilă de lemn, spre abataj, şi apoi alta ca ea, şi alta, în bezna unui puţ... Acolo, sus, se macină mărunţaele de aur ale pământului; ochii galbeni ai reporterului fotograf, lucesc ca ai unei fiare domesticite dintr'un film exotic: acolo, sus, e imagina rară, prada de senzaţie a obiectivului, e galeria ce se îngustează, ce-ţi strânge trupul când te târăşti prin ea, şi unde, în fund, un miner gol înarmat cu strania lui mitralieră, găureşte filonul alb, bogat în aur.

Aşa se perforează un abataj; galeria descrie o curbă, sue şi apoi coboară, şi corespunde iară în galeria principală, printr'o rolă.

Ascensorul — colivia fără pereţi ce cade ca o trapă de teatru, — ne ridică în galeria superioară, lungă de peste 2 km. şi jumătate, şi care a fost săpată în 14 ani. Facem în sens invers lunga călătorie cu vagonetul împins de doui copii ofiliţi, ale căror feţe au ceva din galbenul-alburiu al plantelor uitate în pivniţă. Un punct strălucitor se zăreşte, departe: e gura galeriei, e un strop de soare, de afară...

GALERIILE VECHI

D. inginer Ştefănescu ne-a pus la dispoziţie date, asupra minei Valea Roşie.

Inceputul exploatării în această vale se pierde în negura timpurilor. In tot cazul, el este în legătură cu desvoltarea istorică a oraşului Baia-Mare.

Că mina este foarte veche, ne-o dovedesc lucrările vechi, galerii părăsite, halde, pinge, etc., pe care le întâlnim mai la fiece pas, pe dealurile ce înconjoară această vale.

In afară de aceasta, se găsesc galerii făcute numai cu ciocanul şi dalta, cum este galeria Maica Domnului, care este deschisă pe o lungime de 2000 m.

Cele mai vechi date istorice asupra minei Valea Rosie, datează din anul 1764, când oraşul Baia Mare a luat în exploatare mai multe galerii.

In anul 1777 oraşul a făcut pe dealurile dinprejur nişte baraje pentru a avea debite de ape constante la şteampuri. Neputând acoperi cheltuelile necesitate cu edificarea acestor baraje, a arendat minele la particulari, pe mai mulţi ani.

Mai târziu, oraşul a predat minele din Valea Roşie societăţii miniere „Nist" (azi Nistru), care societate a curăţit galeria Maica Domnului, pânăla adâncime de 427 stj. şi a găurit puţul al IV-lea de aeraj.

Societatea minieră „Nist" în anul 1796 a părăsit lucrarea minei şi în urma convenţiei de atunci galeria Maica Domnului a trecut în proprietatea Statului.

Sub conducerea statului, exploatarea pare a nu fi mers bine, sau poate chiar a stagnat, deoarece în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, nu s'a mai scris nimic despre aceste mine.

Intre anii 1840—1850 minele din Valea Roşie trec în proprietatea Statului, afară de minele a trei societăţi: Ioan Evanghelist, Iosif Calasanţius şi Nist (Nistru).

Prin lucrările pe unele galerii s'a ajuns la convingerea că sub orizontul galeriei Maica Domnului sunt minereuri bogate.

Exploatarea lor însă era imposibilă, din cauza că nu se putea face epuizarea apelor (scoaterea apei din mină).

Atunci s'a hotărît perforarea galeriei Schveitzer de către Stat, cu obligaţiunea societăţilor de mai sus să cedeze minele lor în adâncime, dela orizontul Maica Domnului, orizont de nivel socotit de la gura galeriei.

S'a perforat atunci un total de 2000 m. Prin această galerie, s'a putut astfel epuiza apele din mină, din orizonturile superioare, şi s'a făcut legătura cu puţul Laurenţiu, deschizându-se totodată filonul Laurenţiu, iar mai departe în direcţie filonul Calasanţius.

Pentru a deschide toate filoanele care sunt paralele cu filonul Laurenţiu, din galeria Schweitzer s'a început galeriile de cercetare, şi în prezent prin aceste galerii s'a făcut deschiderea principală a tuturor filoanelor.

Cu cele trei Societăţi amintite mai sus, statul, în 1868, a făcut o convenţie prin împăciuire judecătorească, prin care societăţile renunţă la drepturile lor dela Maica Domnului în jos, cu condiţia ca statul să le epuizeze minele lor, să le permită transportul liber cu un preţ anumit, să le aerizeze şi, prin aceasta, printr'o linie orizontală în galeria Maica Domnului, adâncimea infinită devine proprietatea statului.

In adâncime, mina Valea Roşie constă din 53 donaţiuni, dintre care până la orizontul de nivel, se cuvin: 1 perimetru Soc. Leopold, 9 lui Calasanţius, şi 7 Soc. Evanghelist; restul rămâne proprietatea statului.

RUGĂCIUNEA MINERILOR

O altă mină dela Baia Mare se află la Dealul Crucii.

In localul biroului, se află aci o cameră de rugăciune, unde minerii, înainte de-a intra în mină, vin să invoace ajutorului lui Dumnezeu, pentru a-i feri de cumplitele accidente din fundul pământului. Cu capul plecat, cu mâinile cruce pe piept, ei murmură un Tatăl Nostru de îngrijorare şi rele prevestiri. O surpare, îi poate îngropa de vii... Şi un defect la cablul electric, te lasă în plin întuneric în fundul pământului, cu sufletul în panică.

Infiorătoare sunt accidentele minei... De aceea, rugăciunea minerilor e mai emoţionantă, decât a oricui.

Sosise de curând un inginer nou. La prima sa intrare în mină, i s'a atras atenţia să nu treacă pe sub o eşitură din stâncă, ce ameninţa să cadă, fiindcă se clătina ca un dinte stricat.

— Doar n'o să cadă tocmai acum!...

Şi inginerul trecu prin punctul interzis din galerie. Or, exact în clipa aceea, poate printr'o inexplicabilă fatalitate, poate din cauza paşilor săi ce-au zdruncinat terenul, blocul de rocă se desprinse şi strivi ţeasta inginerului temerar.

Altădată, echipa de seară umpluse o gaură din rocă cu dinamită, aprinsese fitilul şi ieşise din mină. Dar explozia nu s'a produs şi în gaură rămăsese toată cantitatea de explozibil, intactă. Echipa de dimineaţă veni la lucru şi nu-şi dădu seama că roca era împănată. Doui mineri voinici începură să sfredelească roca, cu perforatorul mecanic. Lângă gaura orizontală dădură o gaură verticală; când drugul-ciocan al perforatorului atinse dinamita din gaura veche. Se produse o formidabilă explozie, care aruncă pe lucrători în bucăţi, proectându-i pe pereţii galeriei...

Infiorătoare sunt accidentele minei... De aceea, rugăciunea minierilor e mai emoţionantă, decât a oricui.

La Dealul Crucii, galeriile sunt mult mai largi; aspectul e mai curat. Dupăce mergi 2500 de metri pe sub pământ, şi cobori un puţ de 300 metri adâncime, dai de „orizontul 8", pe care l-a vizitat de curând Regele, împreună cu Marele Voevod Mihai, însoţit de cei şase colegi ai săi. Regele a îmbrăcat aceiaşi pelerină, pe care a purtat-o Franz Iosef, când a vizitat înainte de războiu, mina. Aci s'a făcut o experienţă, în faţa Suveranului, declanşându-se o puternică explozie de dinamită. In momentul detunăturii, a exploadat şi entuziasmul copiilor, cari au izbucnit în urale...

După opt ore de muncă, în fundul pământului, echipa iese la lumină; ziua răneşte ochii, ploapele sunt roşii. Afară, la gura minei, se face controlul. Fiecare miner e minuţios perchiziţionat, ca să nu ascundă aur sau minereu. Dacă în gheată sau în cutele căptuşelii i se găseşte vre-un fir de aur, e alungat dela lucru.

Ii întreb cât câştigă pe zi... 25, 50, 90 lei...

— Nu, vă tentează aurul?... Nu-l doriţi niciodată, când ieşiţi din mină?...

— Controlul e foarte sever. Chiar dacă s'a prins, fără ştirea minerului, vre-o pietricică, de pânza pantalonului, ne pierdem lucrul...

INTR'UN ŞTEAMP PERFECŢIONAT

Am văzut că ţăranii din regiunile aurifere, utilizează un fel de mori pentru măcinatul aurului, zise şteampuri.

Există însă şi şteampuri perfecţionate, adevărate uzine, aşa cum am vizitat unul în Valea Roşie, lângă Baia Mare. Scândurile de lemn ce pisau minereu în steampurile ţărăneşti, sunt înlocuite aci cu cilindri grei de fier, ce fac în căderea lor, un sgomot infernal. Spălarea aurului se face în mod automat, pe roţi enorme, orizontale, cu căderi de apă spirale; iată şi şaitrogul ţărănesc, mărit de o mie de ori, şi care aci separă aurul prin zvâcniri ce i se imprimă aparatului pe cale mecanică.

In ce priveşte preparaţia minereului, conducerea minelor Valea Roşie a binevoit a-mi da următoarele interesante date:

Minereul extras din mine, este separat în trei categorii: minereu conţinând aur nativ şi prezentând un conţiut de 20—40 gr. aur liber la kilogram; minereu mijlociu conţinând 8—20 gr. aur la tonă; şi minereu ordinar conţinând 5—8 gr. aur la tonă.

Minereul mijlociu şi minereul ordinar sunt transportate la uzinele de preparaţie, denumite steampuri. In aceste uzine, ei suferă trei operaţiuni distincte şi succesive: zdrobirea, amalgamarea şi concentraţiunea.

Minereul adus din mină este clasat după mărimea sa: bucăţile mai mari ca pumnul sunt triate şi trecute printr'un concasor, care le sfarmă: sfărâmăturile sunt apoi încărcate pe vagonete, urcate într'un ascensor şi descărcate în distribuitori de minereu, de unde sunt conduse alimentând automatic aşa zisele şteampuri (săgeţi).

Istalaţiunea de zdrobit a exploatării Valea Roşie este compusă din 40 săgeţi californiene, cântărind fiecare 360 kgr. şi bătând 60—70 lovituri pe minut.

Zdrobitul minereului se efectuează în 8 baterii (compartimente) având fiecare 5 săgeţi.

Aurul şi argintul fiind conţinut în cvarţ sub formă de filamente foarte fine, este necesar pentru a-l pune în libertate de a zdrobi foarte fin minereul; în acest scop bateriile sunt prevăzute cu site dela 0.75—1 mm., cari opresc nisipurile de grosimi superioare.

Minereul zdrobit este supus la amalgamare. Această operaţiune, este bazată, după cum se ştie, pe proprietatea ce o are mercurul de a reţine aurul şi argintul liber care vine în contact cu el; rezultatul este un amalgam de aur şi argint.

O primă amalgamare are loc mai întâiu în bateriile de sfărâmare, unde sunt dispuse 2 plăci de aramă (argente) argintate pe care se ataşează amalgamul de aur şi argint: minereul ne-

cesar operațiunei este vărsat din 10 în 10 minute în baterie: cantitatea variază bine înțeles cu conținutul minereului trata.

O a doua fază a amalgamării se petrece pe mesele de amalgamare, dispuse în cascadă după bateriile de zdrobit.

Aceste mese sunt făcute din plăci de cupru argintate, acoperite cu un strat subțire de mercur, care reține aurul și argintul conținut încă în tulbureala (noroiul), care trece pe ele, și care n'a putut să fie amalgamat în baterie.

Prin amalgamare se reține 49 până la 52% din conținutul în aur al minereului tratat.

După ce a trecut pe mesele de amalgamare, tulbureala (noroiul) este transportată pe pânze de cânepă, care reține părțile mai grele ale lichidului, adică mercurul și amalgamul, care eventual a fost antrenat de pe mesele de amalgamare, asemenea și aurul și pirita auriferă care ar fi scăpat de la amalgamare.

Aceste pânze sunt curățite într'un rezervor, unde materiile pe cari acestea le-au reținut, se depun sub formă de praf, conținând și amalgamul.

Turbureala, după trecerea ei pe pânze, este strânsă într'un basin, de unde este ridicată de o roată cu găleți și lăsată să cadă în „Spitzkasten", unde are loc o primă clasare a materiilor, după greutatea lor specifică în vederea separării.

După ce a trecut pe mesele de separare și concentrare tulbureala este condusă într'un basin de decantare, unde se depune cea mai mare parte din restul de material util ce-l conține.

Acest material mai conține 2,5—3 gr. aur la tonă și este pus în rezervă, pentru a fi tratat eventual prin cyanurație.

Capacitatea de sfărâmare a steampurilor de la Valea-Roșie este de 1500 la 1800 tone pe lună.

Minereul tratat conține în mediu 6—10 gr. la tonă; din acest conținut se scoate circa 70—72%; diferența de (28—30%) rămâne printre materialul vărsat în bazinele de decantare, sau printre sterilul antrenat de apă.

Minereul conținând aur nativ este tratat separat: el este sfărâmat foarte fin pe cale uscată și aurul este extras cu mâna de către lucrători specialiști, ziși aurari.

Rezidul provenind din extracțiunea de aur primește de obiceiu, denumirea de „mărunt bogat"; el este trimis cu celelalte resturi mărunte (fin), topitoarelor dela Firiza de jos.

Afară de aceste steampuri, exploatarea Valea-Roșie dispune încă de o uzină se separație, prevăzută cu 5 săgeți rotative, care este închiriată asociațiunei minere Calasanțius.

FLOTAȚIA DELA BAIA SPRIE

O altă instalațiune de prelucrare a aurului se află la Baia Sprie; în curtea uzinei, un munte de minereu negricios, pulverizat: pirită.

Instalația de flotație este un steamp foarte modern. In uzină, un mare cazan cilindric, pântecos, în care se amestecă minereul cu bile de oțel, pentru a fi măcinat. Cazanul se învârtește, zdrobind bulgării.

Separația metalelor de praful sterp, se bazează aci pe un principiu interesant și anume pe proprietatea de aderență a uleiurilor pentru particulele de metal. In adevăr, s'a observat că, dacă turnăm ulei într'un vas cu amestec de praf sterp și metalic, uleiul se lipește de firul de metal, îl înconjură, face o bobiță, și se ridică cu el la suprafața lichidului. Mai mult: un anumit ulei, are această simpatie, față de un anumit metal. Depinde deci de ce anume fel de ulei se toarnă, ca să obținem separarea, prin ridicarea la suprafață, prin plutire (flotație), a unui anumit metal: pentru argint e un ulei; pentru plumb altul...

Ceeace plutește, se culege: e metalul dorit. Prin acest procedeu, nu se pierde decât o cantitate infimă de metal. Am văzut că steampurile obicinuite, lasă să se piardă până la 60 la sută din metal. Aci, procentul este neînsemnat. La steampul de sistem vechiu (ce funcționa până la 1931) nu se puteau valoriza decât 50 la sută argint și 50 la sută plumb. Arama și zincul se pierdeau complect. Pirita nu se valoriza. Acum, se valorizează: 80 la sută plumb, 78 argint, 80 zinc, 75 cupru.

Obținându-se un împrumut dela Banca Națională, aceste perfecționări vor continua, făcându-se noui investiții. Se construește o nouă flotație; se va instala un funicular de 11 km. între minele dela Căpnic și Baia Sprie. La Căpnic se găsește acelaș minereu ca la Baia Sprie, plus 5—6 grame aur.

O altă flotație funcționează la Dealul Crucii.

TOPITOARELE DELA FIRIZA

Nu o uzină, ci un orășel de furnale, de uzini, de coșuri de fabrică. Peisaj metalurgic impresionant.

Minereul sosește la uzină în stare brută, în una din aceste trei forme: minereu de plumb și argint; minereu de aur și argint, sulfuri (pirite); minereu de aur și argint cu quarț mult. Pentru extragerea aurului și argintului din minereu, se întrebuințează un colector, plumbul, care „spală" metalele nobile, și se face „plumb bogat". Apoi, prin separarea plumbului, se obține aur și argint curat. Acesta este principiul. Pentru realizarea lui, în practică, este nevoe de mai multe operațiuni:

1) Prăjirea piritelor: sulful se oxidează și se îndepărtează sub formă de gaz: bioxid de sulf.

2) Aglomerarea minereului, adică reconstituirea lui în bulgări, în bolovani, spre a fi apoi ars în cuptoare. In acelaș timp, se obține desulfurarea complectă.

Această operație se face la Firiza, în două instalații: cea veche, manuală, și cea mecanică. Pe cât e de perfecționată cea mecanică, unde bulgării produși se încarcă automat în vagonete, pe atât de rudimentară este instalația manuală. Inchipuiți-vă o sală vastă, cu cuptoare plate; la o margine a enormului cuptor, se face focul; flacăra formidabilă, se întinde în tot cuptorul, care e un lac de minereu topit, un vast cazan de lavă, ce spulberă schintei, când lucrătorul o atinge cu drugi foarte lungi. Căldura este groaznică; nu poți respira mai mult de 5—6 minute, aerul încărcat de vapori metalici, căci te sufoci: simți cum plămânii îți ard. Efectul vaporilor de plumb în organism este atât de toxic, încât se simte imediat. De aceea, nici lucrătorii nu sunt ținuți în această infernală sală, mai mult de șase ore la lucru.

3) Abia după aceste grele operațiuni, se procedează la topire, în reductoare, care separă: a) zgura, adică sterilul, ce formează 80 la sută; b) mata, adică cuprul concentrat în triplă sulfură, materie din care se va extrage apoi cuprul; c) „plumbul bogat", care am văzut că este plumbul amestecat cu aur și argint.

Foarte impresionantă, este viziunea de Gheenă, din sala furnalelor în care se face această topire. Conduși de d. ing. Jules Doduin de Périer, directorul topitoarelor dela Firiza, asistăm la încărcarea marilor furnale cu bulgări de minereu și cox, și coborîm la gurile lor înroșite de pară.

— Să se facă o slobozită! poruncește directorul, și, prompt, ca la gestul unui Mefisto, se declanșează un spectacol formidabil. O gură de furnal se deschide și un torent de metale topite, un lichid ca o lavă roșie și schinteetoare, curge, feeric, umplând o gaură din pământ. Oameni cu pelerine groase de piele și cauciuc, cu glugi enorme, arătări dintr'o lume infernală, sunt înarmați cu lungi sulițe, cu care agită puhoiul de lavă, care sare în splendide jerbe de schintei, stropind totul în jurul lor. E cea mai superbă fântână arteziană, jocul cel mai bogat în artificii.

Pe diferite jghiaburi, curg diferitele metale, separate după gradul la care se topește fiecare... Prin spatele furnalului, se prelinge, ca un șipot de lumină lichidă, sgura topită; ea curge în căldări ce sunt scoase și deșertate în curte, unde sgura se solidifică în blocuri simetrice, păstrând forma căldării.

După aceasta, asistăm la adăogarea zincului, formarea aliajului de aur și argint, prelucrarea matelor pentru extragerea cuprului brut, industrializarea plumbului prin fabricarea smalțului ce se utilizează în olărie, — și toate acestea le vedem, trecând pe lângă cuptoare la roșu și silozuri ca niște fortărețe, traversând poduri și curți cu munți de minereuri, asurziți de sgomotul motoarelor, dogoriți de văpăi, amețiți de viziunea aceasta covârșitoare...

Și mai ales trecem pe lângă noui cuptoare și mașini în construcție, ce dovedesc că instalația se perfecționează mereu.

„PRAFUL DE BIJUTERII"

Nu mai puțin pitoresc este aspectul magaziei de minereuri, aduse la topire. O magazie vastă, în care, ca niște piramide mortuare și ca niște morminte proaspete, se aglomerează una lângă alta, grămezile simetrice de minereu negru, de diferite înălțimi; s'ar zice, lângă piramida adusă de o societate puternică, micul mușuroiu ca un mormânt de copil, care e minereul adus de vre-un sătean sărac, care și-a încercat norocul, săpând în curtea sa...

La un purcoiu, mi se spune:

— Acesta este praf de bijuterii.

Ei bine, am aflat atunci — lucru nebănuit — că bijutierii nu aruncă niciodată praful de pe mesele lor de lucru, ci-l strâng cu îngrijire:

— O tonă de astfel de „rămășițe", dă 10 kilograme de aur!

Bijutierii vând eftin praful rămas dela pilirea bijuteriilor unor indivizi cari se ocupă special cu cumpărarea „prafului de bijuterii". La Baia Mare există doui astfel de profesioniști, cari se concurează. Când adună o cantitate bună de praf, ei îl aduc la Firiza, la topitoare, unde se separă aurul...

E și asta o meserie... Și încă, se spune, destul de productivă...

RAFINAREA AURULUI

Am urmărit până acum, toate fazele succesive, prin care trece aurul, dela extracția lui, prin mijloacele cele mai primitive, până la prelucrarea prin steampuri, flotație și topitoare. Urmând drumul pe care aurul îl parcurge, trebue să ne întoarcem acum la Baia Mare, în localul „Direcțiunei Minelor", unde se află și instalațiunile de afinare.

Construcțiunea are un aspect medieval, cu ziduri groase și porți grele, cu lungi pridvoare, dantelării de fer forjat și cadrane solare. Ușa afinăriei este încuiată. Nu oricui i se deschide. Inăuntru se lucrează aur în valoare de câteva milioane.

Aci trimit minele „aur de steamp", care conține 60—70% aur, iar restul argint și metale impure; deasemeni sosește aci argintul aurifer, ce iese din topitoarele dela Firiza de Sus, și care conține 10% aur. Vizităm instalațiunile de afinare, conduși de d. inginer Waldner și chimist Săvulescu. Materialele brute sunt turnate în plăci pentru electroliză. Plăcile acestea se așează într'un fel de coșuri de aur, care se bagă apoi în săculețe de pânză. In aparatele de electroliză, ele formează anodele, adică polul pozitiv, iar în fața lor se așează plăci de argint, care formează catodele, adică electrodul negativ. In baie se află o soluțiune de nitrat de argint. Curentul electric face ca argintul dela anode că treacă la catode, prin descompunerea anodului; argintul se depune la polul negativ ca niște flori. Un dispozitiv roade argintul depus, care cade în cutia colectoare, în fundul unui vas de lut ars, ca să nu se facă scurt circuit. O parte din impurități se dizolvă în soluțiune. Operația pentru 50 kgr. de aliaj se termină în 50 ore. Nămolul de aur se topește (are 95% aur) și se toarnă din nou în formă de lame, care vor deveni anodul, pentru o a doua electroliză. Catodul de data asta va fi

Adevăratul aur se strânge însă depe holde

o foiță de aur pur, iar soluția e clorură de aur. Baia se încălzește și se agită cu aer comprimat. Anodul se descompune și aurul se depune la negativ. Astfel 30 kgr. de aur au nevoie de 30 ore de electroliză. El se obține de data aceasta perfect pur. Aurul se scoate, se spală, se usucă și se toarnă în lingouri de 6 kgr. 600—7 kgr. Argintul se toarnă în lingouri de 3½ kgr. S'a prelucrat în 1931, 700 kgr. de aur, în anul următor 1500 kgr., iar în 1933 până acum 4000 kgr.

Se speră ca producția în anul acesta să atingă 6000 kgr.

Lingourile sunt depozitate în tezaurul afinăriei, care este o cameră rotundă, ce are în jurul ei o galerie circulară. Ușa este de oțel masiv și nu se poate deschide decât prin combinația anumitor litere depe o rozetă. Secretul acesta și cheile nu le posedă decât inginerul șef și chimistul, dar unul fără cheia celuilalt nu poate să deschidă tezaurul: ca la safe-urile din bănci. Înăuntru, această cameră blindată are rafturi, pe care erau așezate lingouri în valore de 55.000.000 lei, când am fost noi acolo. Când i s'a arătat acest tezaur, Voevodului Mihai, principele moștenitor a exclamat:

— Par'că e la închisoare!

Se vor introduce acum microfoane și un sistem de raze și celule foto-electrice, pentru a se da alarma în mod automat, în caz de infracție.

Din acest tezaur, lingourile sunt scoase numai atunci când se trimet Băncii Naționale. Transportul se face în casete de oțel, de care sunt fixate plăci de alamă cu adresa Direcției Generale de Măsuri și Greutăți, care verifică puritatea și greutatea aurului. Puritatea este de 1000‰. Transportul se asigură de către poștă, printr'o taxă specială. Odată cu caseta se trimete și o telegramă la R. I. M. A., adică la Regia Intreprinderilor Miniere din Ardeal, cu sediul la București. Caseta conține 3—4 lingouri, se încuie cu o cheie specială și se sigilează.

PRODUCȚIUNEA DE AUR

D. ing. I. Lăzărescu, directorul Minelor Statului dela Baia Mare, a binevoit a ne procura interesante date asupra producțiunii aurului. Astfel, producțiunea totală a aurului românesc în 1932 a fost de 3.538 kgr. sporind cu 12% în raport cu anul precedent. In anul 1932 producțiunea statului a sporit cu 5,2%. Comparativ cu producția mondială de aur de 730.900 kgr., în 1932 producțiunea românească a atins o cotă de 0,48%. Am văzut că în anul acesta s'a dat o impulsie foarte puternică producțiunii aurului, se fac mari investiții și se speră să se ajungă la o cantitate remarcabilă de aur. E ușor de înțeles ce beneficiu poate să tragă Banca Națională, din punct de vedere al asigurării stabilizării monetare. In adevăr, dacă în anul acesta minele vor furniza 5.000 kgr. de aur pur Băncii Naționale, înseamnă că stocul metalic al institutului nostru de emisiune, va spori cu această cantitate. Valoarea unui kgr. aur este de 111.111 lei. Se poate ușor socoti că, Banca Națională putând emite bilete în valoare de 4 ori mai mare decât a stocului metalic, pe baza celor 5.000 kgr. noui de aur ea ar putea să emită 2 miliarde bancnote.

Extracțiunea însă este foarte costisitoare și, în mod cu totul aproximativ, am putea să arătăm că o tonă de minereu prelucrat, dă numai 10 grame de aur și că pentru un lingou de 6 kgr. 600 ar trebui 100 vagoane de minereu, având în vedere pierderile de metal la prelucrare, și 66 de metri galerie săpată. Dacă se fac toate socotelile, pentru 10 gr. de aur care valorează 1100 lei, trebue să se cheltuiască în total cu extracția și prelucrarea, între 900—1000 lei. De aceea, particularii nu câștigă, ci numai Banca Națională.

Am întrebat de curiozitate ce leafă are un inginer, de pildă de ordinul 3: 5200 lei! Prin mâinile acestor oameni însă, trece aur în valoare de milioane, iar viața lor în mină, este cât se poate de grea...

AL. BOGDAN

AURUL CEL VECHI

STRABUNICA mea, femeie care împlinise veacul, deşi înţepenită de vreme îndelungată între tăbliile patului, mai păstra totuşi o gândire limpede şi aducerile aminte îi erau vii, caşicum lucrurile s'ar fi petrecut cu puţin mai înainte. Vremea Eteriei îi răscolea amintirea unor clipe de mari turburări. Tatăl ei a stat ascuns în desişurile pădurii Bondrea săptămâni deandul, purtând cu el în inele, cercei şi mahmudele tot aurul familiei. Era mult. Acasă îl ţinuse într'un chiup îngropat în pimniţă. Ce mai goană s'a pornit pe urmele lui din partea Grecilor, căci pârâtori se găsiau destui şi pe acea vreme.

Pe atunci tot rodul agoniselii se prefăcea în aur, acareturile şi velinţele fiind la fiece dată supuse jafurilor. Averea fetei de ţară, pe lângă pământ şi boii de muncă, era salba. Inchipuiţi-vă câteva duzini de galbeni mari, împodobindu-i gâtul şi pieptul pe deasupra iei înflorate. Valoarea fiecărei monede se urca cam la 47 lei, bani buni pentru acea vreme. Fata cea mai săracă nu se putea să nu poarte la gât măcar un rând de cocoşei — napoleoni de câte douăzeci lei. Era o întrecere prin sate ducându-i-se vestea fetei cu salba cea mai bogată.

Vremurile s'au schimbat. Şi astăzi vedem fete de ţară cu gâtul împodobit cu puzderie de aur, dar e deajuns o scurtă ochire ca să ne dăm seama că e... fals. Arareori mai întâlneşti arginţi de câte doi şi cinci lei auriţi, restul sunt bănuţi de câte o para sau două cu un pospai de aur pe deasupra şi „icusari" de tinichea, imitaţie de aur. Tineretul poartă cu drag şi aceste uşoare podoabe. Dacă momesc privirile, scopul e atins. Dealtminteri chiar să cauţi astăzi o salbă veritabilă, o găseşti cu mare greutate, la cine ştie ce colecţionar, căci zarafii au numai marfa de care am vorbit mai sus.

Această breaslă e pe punctul de-a dispărea. In 1912 numai piaţa Sf. Anton avea 25 zarafi, ca după scurgere de 21 ani să rămână cu trei umili vânzători de „imitaţii". Unul dintre ei mi-a deschis vitrina la care câţiva gură cască priviau până atunci cu ochii lacomi.

— Priviţi, totul e... uşor, aproape fără nici o valoare, dacă facem comparaţie cu vremurile dinainte de răsboi.

De un an de zile decând s'a interzis comerţul cu aur veritabil, am ajuns la aceste nimicuri poleite şi de tinichea.

Am început atunci a pipăi şi a căuta tot ce avea negustorul înăuntru, toate uşoarele podoabe care le poartă astăzi la gât fetele satelor noastre. O bucată de cinci lei de argint aurit zaraful o vinde cu 100, iar cea de doi lei cu 50. „Icuşarii" tinchele aurite costau opt lei perechea.

— Ştiţi d-voastră cine are astăzi aurul cel mai mult ?... ţiganii cu şatrele. şi nu-l stăpânesc de eri de alaltăeri.

Numai la ei mai găseşti mahmudele, cocoşei, monete jubiliare, napoleoni româneşti din cei de 20 lei. Unul dintre ei mi-a arătat o pereche de paftale, o lucrătură străină, de acum câteva sute de ani.

Negustorul şi-a închis mâhnit mica prăvălie, care mai ispiteşte ochii multor naivi.

Am intrat şi într'un cabinet de dentist. Foiţele de aur brut, ce se vor modela după forma dinţilor îşi etalau luciul ca de alamă proaspăt frecată, pe rafturile unui minuscul dulap. Mi-am amintit de comicul lux de odinioară a celor dela suburbie de a-şi îmbrăca fără necesitate un dinte sau doi în aur. Era atunci la îndemâna oricui.

O scenă tipică recent petrecută la un dentist. Doi tineri s'au prezentat într'o zi la ora de consultaţie. El avea în gură un dinte de aur.

— Domnule doctor, vă rog, dacă se poate, aş vrea să-mi scoateţi aurul dela mine şi să îmbrăcaţi dintele domnişoarei... cât costă? Aurul îl dau va să zică eu...

Dentistul a zâmbit la originala propunere şi a fost nevoit să respingă propunerea.

Cum vedem valurile de aur de altădată ne-au rămas doar ca o slabă amintire. Traiul de astăzi cu multiplele lui nevoi cât şi proasta stare economică în care ne sbatem i-a urcat valoarea, astfle că nu mai poate fi la îndemâna oricui.

Se poate „fabrica“ aur?

Incercările de-a realiza aur pe cale artificială

UNUL din scopurile principale, urmărite de vechea ştiinţă a alchimiei, consta în găsirea acelei faimoase „pietre filosofale”, capabilă să transforme totul în aur.

Din cele mai îndepărtate timpuri omenirea a fost fascinată de mirajul acestui metal strălucitor, socotit întotdeauna şi pretutindeni ca o cheie, ce deschide porţile fericirei. Vechii Egiptieni aveau cultul viţelului de aur, pe care l-au împrumutat în parte şi Evreii, cari trăiau în mijlocul lor. Biblia ne povesteşte dealtfel cum, în urma fugei din Egipt, „poporul ales”, deşi convertit la monoteism, manifesta, în repetate rânduri nostalgia viţelului de aur.

Pe de altă parte, prestigiul de care se bucurau podoabele şi odoarele de aur la vechile popoare orientale, este un fapt istoric bine stabilit, confirmat de toate reliquele arheologice şi de moravuri rămase în fiinţă şi astăzi în Orient.

Iată, dece goana după metalul preţios şi încercarea de a-l produce şi a-l spori, cu orice chip, constitue o preocupare milenară a omenirei.

Aproape întreaga ştiinţă egipteană ne este necunoscută. Totuş, din puţinele documente conservate, putem deduce cu siguranţă că fabricaţia artificială a aurului fusese încercată încă în epoca primilor faraoni ai Egiptului.

Mai târziu, alchimia deveni — mai ales la Greci — o adevărată filosofie a naturei. Ideea transmutaţiei metalelor, adică transformarea unui metal într'altul, apărea ca o consecinţă firească a concepţiei despre unitatea generală a materiei.

E drept că principiile alchimiei, sub forma în care au fost expuse pe vremuri, ne apar astăzi oarecum confuze, întrucât practica lor se confunda în general cu aceea a magiei.

Primii alchimişti au fost impresionaţi de deosebire de „puterea focului”. Transformarea minereurilor din starea lor brută, pământoasă, într'o alta metalică, mai pură, era explicată pe atunci prin intervenţia *„flogisticului”*, un fluid misterios, menit să lămurească mai toate fenomenele neînţelese în schimbările materiei. Alchimiştii îşi închipuiau astfel că minereurile pământeşti prin ardere suferă o operaţie de purificare, de perfecţionare, care, fireşte, îndreptăţiau şi alte perfecţionări posibile, în ierarhia de nobleţă a metalelor.

Dacă dintr'un „pământ brut” se obţine un metal curat, de ce n'am obţine oare din acest metal, un altul mai nobil, şi în cele din urmă chiar aur, regele metalelor cunoscute? Acesta era raţionamentul alchimiştilor, cari credeau în posibilitatea unei transmutaţii a elementelor.

De aci şi necontenitele încercări de a ajunge la aur.

Interesant era faptul că în toate aceste încercări se folosia întotdeauna, într'o mare măsură, mercurul, supranumit şi „apa divină”. Tot mercurul avea să joace un rol esenţial şi în cercetările care urmăresc acelaş scop al achimiştilor: transmutaţiunea mercurului în aur!

Compuşii mercurului slujiau şi ei ca materie primă.

Nu mai puţin sugestiv este faptul că, multă vreme înainte de descoperirea oxigenului, alchimiştii au constatat că oxidul de mercur încălzit, desvolta un gaz, pe care l-au denumit „sufletul aramei”.

De ce al aramei?

Pentrucă ei stabiliau o deosebire esenţială între materie şi proprietăţile ei şi acordau o importanţă mult mai mare acestor proprietăţi, decât însăşi materiei.

Pe vremea alchimiştilor nu exista noţiunea de element, atom, moleculă simplă sau compusă. Aurul, de pildă, era pentru ei o proprietate, mai mult decât un corp: el reprezenta însuşirea de-a fi galben, strălucitor şi inalterabil.

Nu trebue să ne mire deci faptul că reţetele lor aveau un caracter practic, oarecum industrial, iar obiectivul lor era mai mult comercial decât ştiinţific.

Ei lucrau în primul rând pentru uzul gravorilor şi cizelorilor în aur.

Se admitea că pentru a „fabrica” aurul, este nevoie să se „însămânţeze” mediul de reacţie — din care răsăria acest metal — cu câteva frânturi de aur. Această operaţie ne aminteşte întrucâtva cataliza şi amorsajul de cristalizare, folosite în laboratoriile moderne de chimie.

„Aurul se naşte din aur!” era un dicton al vechilor Egiptieni.

Lucrările începute în veacul al XIV-lea de alchimiştii Paracelsiu, Agricola şi Palissy, cari s'au inspirat mai mult din experienţă decât din formulele magico-cabalistice, îi recomandă ca pe adevăraţii precursori ai chimiei.

Totuş, abia prin intervenţia lui Lavoisier, s'a creat o demarcaţie definitivă între chimişti şi alchimişti. Panaceul elixirului de aur potabil, un vis scump al vechilor alchimişti, a fost astfel abandonat pentru totdeauna. Cu Lavoisier s'a creiat Chimia nouă. Ea păşia pe fundamentul — în aparenţă nezdruncinabil — al legii conservărei materiei şi întăria noţiunea de element simplu şi compus, primul pas spre o concepţie sintetică a universului material, alcătuit exclusiv din vreo 90 de elemente imuabile şi ireductibile între ele.

Paralel cu această evoluţie, teoria atomică, pe care o întâlnim sporadic la unii filosofi din antichitate, îşi găsise însfârşit o bază experimentală.

Astfel, până la finele veacului trecut ştiinţa se sprijină pe două legi mari: atomul indivizibil şi elementul ireductibil.

Descoperirea radioactivităţii care a inaugurat începutul noului secol şi cercetările pe tărâmul fizicei moleculare, au proiectat o lumină nouă şi nebănuită asupra unei lumi necunoscute până atunci: universul intra-atomic.

Atomul îşi pierde faimoasa lui unitate şi se spulberă în ţăndări.

Deasupra acestor ruini se înalţă acum o unitate mai măreaţă şi mai armonioasă: diversitatea elementelor nu este decât aparenţa înşelătoare, care maschează un adevăr mai adânc, bănuit chiar de unii filozofi greci. Această unitate justifică posibilitatea transmutaţiei elementelor.

Vechea idee a alchimiştilor găseşte astfel un nou imbold şi o perspectivă plină de făgăduinţe, în descoperirile ultramoderne.

Principiul transmutaţiilor e salvat.

Intr'adevăr s'a descoperit că un metal, uranium, putea să dea naştere unui alt metal: radium, care emitea un gaz şi se transformă în radon iar acesta, la rândul lui, se transformă mai departe până la ultima etapă, care era plumbul.

In chipul acesta, fabricarea artificială a aurului devenea posibilă, cel puţin teoretic.

Speranţa aceasta ar fi rămas totuş foarte fragilă, dacă experienţele savantului Rutheford n'ar fi arătat că se pot provoca în laborator desintegrarea unor elemente.

Din seria numeroasă de încercări în direcţia transmutării unui metal într'altul, cele mai realizabile în practică ar fi următoarele:

Transformarea plumbului în mercur şi bismut, a thaliumului în aur, a mercurului în platină şi thalium şi a aurului în ipidium şi mercur.

Cele mai celebre experienţe de transmutaţie — acelea ale lui Miethe în Germania şi Nagaoka în Japonia — au urmărit transformarea eventuală a mercurului în aur.

Mijlocul folosit pentru aceste constă în disocierea particulelor electrizate prin descărcări violente, la tensiuni foarte ridicate.

Rezultatele obţinute, când pozitive, când negative, au fost în general primite cu foarte multe rezerve de critica specialiştilor. Cantităţile de aur, obţinute prin aceste procedee, erau atât de infime, încât adesea erau atribuite unor cauze întâmplătoare, datorite eventual impurităţii recipientelor, materiilor prime sau ambianţei chiar în cazurile când asemenea încercări au fost făcute de experimentatori renumiţi, încă rezultatul, din punct de vedere practic, apare ca nesatisfăcător.

Energia cheltuită este cu totul disproporţionată faţă de rezultatul realizat şi randamentul, derizoriu.

Aşa de exemplu, numai pentru bănuiala că s'ar putea obţine din transformarea succesivă a plumbului, o cantitate de aur, de câteva miimi de miligrame, s'a folosit o descărcare electrică de 100 volţi, 10 amperi, timp de 200 de ore, adică o consumaţie de 200 kilowaţi ore, care la tarifele uzuale ale curentului electric, costă vreo 2000 lei. La această cheltuială se adaugă fireşte materialul prim, precum şi toate celelalte speze necesitate de diferitele operaţiuni. Se va obiecta poate că, pentru moment, ceeace interesează este nu atât randamentul practic, ci posibilitatea principială a fabricării aurului pe cale artificială.

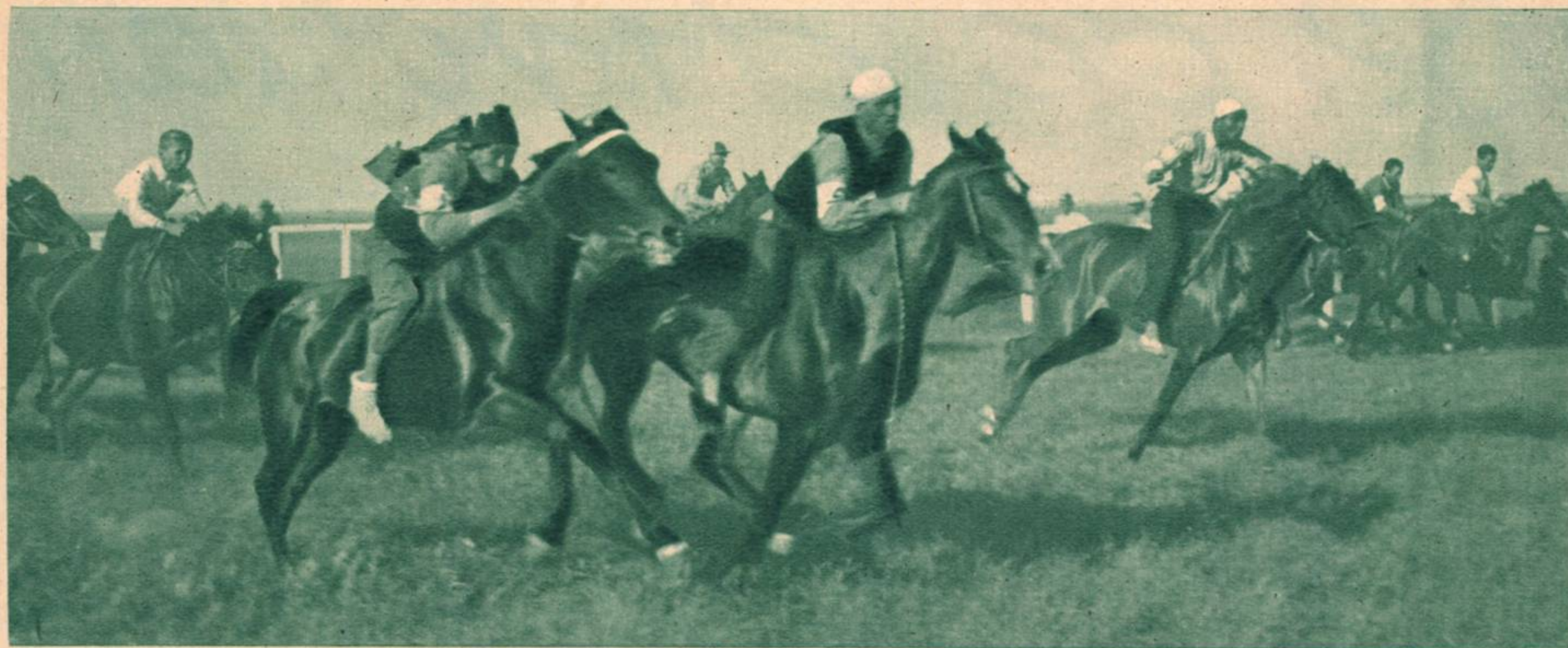
Oare primul litru de alcool industrial obţinut de marele chimist francez n'a costat 10.000 franci antebelici?

Şi apoi e posibil ca energia enormă, ce-o depunem, nu serveşte decât pentru a declanşa procesul de transmutaţie, şi odată în această stare, s'ar obţine efecte explozive şi energii formidabile nebănuite!

Dacă ar fi să tragem o concluzie generală din ansamblul acestor fapte răzleţe, la lumina cunoştinţelor actuale, am putea spune că fabricaţia artificială a aurului nu îndreptăţeşte speranţele unor realizări apropiate.

Desigur, fizica modernă nu contrazice principial previziunile alchimiştilor în această privinţă. Să nu uităm însă că adesea pasul dela teorie la practică e destul de mare!

I. S.

La Constanța, cu prilejul serbărilor de Sfânta Maria, au loc în fiecare an curse de cai tătărăști. La aceste curse, care nu respectă prea multe regulamente, jokeii sunt copii de turci, cari'ncalecă fără șea, legându-se de chinga calului. Cursele sunt aproape sălbatice și alcătuesc un spectacol dintre cele mai atrăgătoare, dupăcum se poate vedea din fotografiile noastre.

O minune

O minune cum nu se mai întâmplă astăzi produce emoție în Italia.

Se oficia un serviciu divin, în catedrala Roccamandolfi, în onoarea Sfântului Juberato, un sfânt din prima perioadă creștină. Trupul îmbălsămat al sfântului, stă întins, în cosciugul descoperit, lângă altar. Deodată, mai multe persoane văzură, foarte clar, cum ochiul drept al mumiei se deschide și se închide, de mai multe ori, în timpul slujbei. Oamenii începură să strige „minune, minune" și toți credincioșii cuprinși de ardoare mistică, căzură în genunchi. De atunci, mii de pelerini vin să constate ei înșiși acest fenomen, care se repetă adesea, pe cât se pare. Catedrala e păzită zi și noapte de poliție. Vaticanul a ordonat să se facă o anchetă oficială, spre a verifica spusele martorilor.

De ce divorțați

Motive în ordine alfabetică, după sistemul lui Balzac

PUȚINE întrebări sunt, la cari să obții răspunsuri atât de prolixe ca la aceasta. De ce divorțezi? Pe cât de discret asupra traiului lor conjugal, fuseseră amândouă părțile înaintea acțiunii intentate, pe atât de larg ești informat acum asupra celor mai mici, — pe lângă cele mari, — neînțelegeri, nepotriviri, nedestoinicii, neajunsuri și nechibzuințe.

Fără voe, în fața atâtor negații, îți vine întrebarea retrospectivă: „De ce v'ați căsătorit?", abținându-te să intercalezi între ultimele două cuvinte un *mai* care ți-ar scădea prestigiul de reporter obiectiv.

La întrebarea aceasta a doua, se străduise odată să răspundă marele investigator Blazac. In spirituala sa „Psichologie du mariage", a enumerat douăzeci și trei de motive care conving pe oameni să se căsătorească, un motiv pentru fiecare literă din alfabet. Nu avem lista la îndemână, dar e probabil că nu toate motivele se mai pot încadra în împrejurările de azi, și în orice caz s'au mai încadrat altele, specifice vremii.

Dar căsătoria ar interesa mai mult, numai dacă ar fi în criză. Lungile liste regulate ale Stării civile dovedesc contrariul. Candidații se decid cu atât mai ușor, cu cât nu mai sunt azi în poziția acelor generali romani cari trebuiau să învingă sau să moară, pentru cari capul era prețul nereușitei lor. In alte vremuri, rușinea, convenientele, dependența, condamnau perechile desbinate la un trai de aparență, în dosul căruia se ascundea adeseori cea mai grozavă tragedie morală.

Divorțul a scuturat toate acestea. De ce să tăinuim că frecvența lui a determinat-o mai ales femeia, în situația sa de azi, mai liberă, independentă prin salariul propriu, mai conștientă de ceea ce dă și de ce poate pretinde?

Eternitatea căsătoriilor o realiza nu perfecta înțelegere, cât supunerea totală, forțată, care nu mai e posibilă azi.

Totuș, leali anchetatori, nu trebue să ne mulțumim cu singurul motiv al femeii independente, provocând, — la cea dintâi piedică pusă — divorțul. Ea are încă nevoe de un reazăm, și cât de puțin, tot se teme de felul acesta de moarte.

Căci e un fel de moarte, divorțul, deși ispitește cu mirajul continuării, cu posibilitatea unei noi vieți, trăită tot pe pământ. Este, pentru unii, de fiecare dată, îmbarcarea spre o nouă Cyteră, de care n'au disperat mai ales sentimentalii, pasionații, deci tocmai acei cari, angajați și prima oară într'o unire de dragoste, dăduseră mai sigure nădejdi de unire fericită și durabilă.

Uneori, perseverența speranței e răsplătită și încercările întăresc. După o primă navigație eșuată, Cytera e mai aproape a doua oară. Trebue oarecare timp pierdut și celor mai predestinați fericirii, ca să-și dea seamă că principala contribuție trebue să aducă ei, nu partenerul, că le trebue, în drumul fermecat și primejdios, tăria de a nu răscoli apele albastre până dau de mâlul prozaic, înțelepciunea lucidă de-a nu vedea într'un măr, un măr, ci un dar divin.

Toți instinctiv cer, misterul și înfrumusețarea, dar câți le aduc odată cu foaia de zestre, cu situația stabilită și cu fizicul agreabil, oferite ca singure garanții?

Doamna Gina Lombroso, autoarea subtilei „L'âme de la femme", a constatat, în urma unei anchete, că din 75 de femei măritate, 25 sunt fericite și 50 resemnate, restul până la 100 — văduvele, divorțatele și celibatarele, sunt toate nenorocite.

Nu ni se pare tocmai veridică împărțirea. Nici o excepție în categoria a treia? Virtutea rară a înțeleptei resemnări o au jumătate dintre femei? Și să dăm crezare în bloc celor 25 la sută, care se mărturisesc fericite?

Incă odată, sinceritatea debordantă a soților e un fenomen care se produce numai după introducerea acțiunii de divorț. Sarcina celui care întreprinde anchete începe să se ușureze abia din momentul acesta.

„De ce divorțezi?" întrebi, și fiecare e bucuros să-și descarce sufletul și vina.

Iată doi tineri ajunși la a doua înfățișare și locuind încă împreună. Practici, și-au despărțit numai odăile, până la Sf. Dumitru.

— Il las, pentru că-i prea nervos, spune doamna. Din nimic, face scandal. Imi vine contrariat de la birou, de la afacerile lui, mănâncă la masă ursuz, pe când eu, care am stat singură atâtea ceasuri, abia-l aștept să vorbim și să râdem. Mai are și altele, dar n'aș zice nimic, dacă n'ar fi așa nervos.

— De ce divorțați? îl întreb și pe soț.

— Pentru că tot ce face mă scoate din fire. De pildă îmi toarnă ceai și nu odată, dar de zece ori mi-a umplut ceașca până sus. Unde mai pun zahărul, unde mai pun romul? Invață câte-un cântec și-l cântă tot pe acelaș, luni după luni. „A fost odată un muzicant... a fost odată...". Are poftă de glumă, când eu sunt supărat; o doare capul când eu sunt vesel, mai are și altele, dar n'aș zice nimic, dacă n'ar fi așa de enervantă!

Este oare în căsnicia aceasta, care s'a destrămat ca o lână eftină, numai un soț nervos și o soție care nu știe să-i menajeze nervii?

Este mai ales lipsa vălului, care leagă avantajos ochii, amortizează ascuțișul vocii, dă numai conturul voit lucrurilor, lipsa lucidității care îndeamnă să nu fii lucid. Mai ales soții aceștia, am siguranța că s'ar fi înțeles, dovadă și graba cu care s'au pus de acord că trebue să se despartă.

A doua pereche a fost mai concisă în răspunsuri. Pe soție n'am mai găsit-o la domiciliul conjugal, ci în oraș, într'o cameră luminoasă, în care regăsiam micile și cochetele ei mobile de păpușă modernă. Am zâmbit semnificativ, arătându-i că tot mai poartă și verigheta-jug pe deget. Mi-a răspuns candidă:

— Sunt logodită din nou. Aștept să se termine divorțul.

— Spune-mi de ce l-ai lăsat pe L? Ce motive puternice?

A zâmbit ea.

— E așa simplu. Nu-l mai iubiam.

Dar „de ce"?

Am mers să aflu asta din mărturisirile soțului. Fugita avea prea bune scuze, ca să nu mai fie preocupată de ceeace „a fost".

L-am surprins pe el la birou, afundat în fotoliu, contemplând fotografia soției.

In ochi lui, se ghicia umilința și ura părăsitului, regretele gelosului, transfigurarea îndrăgostitului, jucau gloanțe răzbunătoare și ertări magnifice. Dar mi-a întins fotografia, mut.

Era recentă și fusese poate darul milei din urmă:

— „De ce n'ai iubit?" (Poate că și el tot astfel întrebase).

— „Fiindcă el iubia prea mult. M'am salvat — răspundeau ochii de pe fotografie — privind nu direct, ci mai sus, în căutarea altui punct de sprijin.

Aceasta era tot. Inocențele care visează să înlănțue un bărbat în mrejele unei iubiri fără margini, nu știu ce tiranie e plata sau răsbunarea cuceririi lor.

A treia... De ce divorțezi?

Dar de ce n'am simplifica, orânduind, cum a făcut Balzac pentru căsătorie, o listă alfabetică a motivelor pentru care se divorțează? Știu că voiu găsi și câtedouă motive la o literă. Să restrângem totuș.

Femeea care-a bătut recordul divorțurilor: „Nici câinii nu mai vin la nunta ei"

A deschide lista cu motivul biblic *a*dulter, pentru care, în fața justiției, se găsesc mai totdeauna formule mai elegante.

B încap *b*elelele mondene — *b*aluri, *b*aruri, *b*ăi, *b*riliante —toate sfârșind în lațul sugrumător de căsnicii: *b*anii (cheltuiți).

C *c*opii (uneori lipsa, alteori prezența lor)

D *d*esamăgire

E *e*xasperare

F *f*armecul (schimbării)

Tragedia soțului rămas stingher

Și copilul ?!

G *g*ospodăresc (motiv masculin)

H *h*ursuzie (invocată de femei)

I *i*ubire (pentru altul)

J *j*ocul (cu sufletul)

L *l*ibertate (dorul de)

M *m*anii (colecționari împiedicați de soție de la migala acaparatoare a hârtiuțelor și tinichelelor lor)

N *n*ervi și toate *n*egațiile amintite

O *o*rgoliu

P *p*erspective (noi)

R *r*isipă (divorțul îl cere vinovatul)

Ș *ș*ațiu

T *t*elefonul (buclucaș)

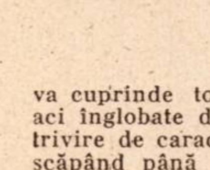
U *u*șurință

V *v*ârstă (critică)

Z *z*estre (pierdută)

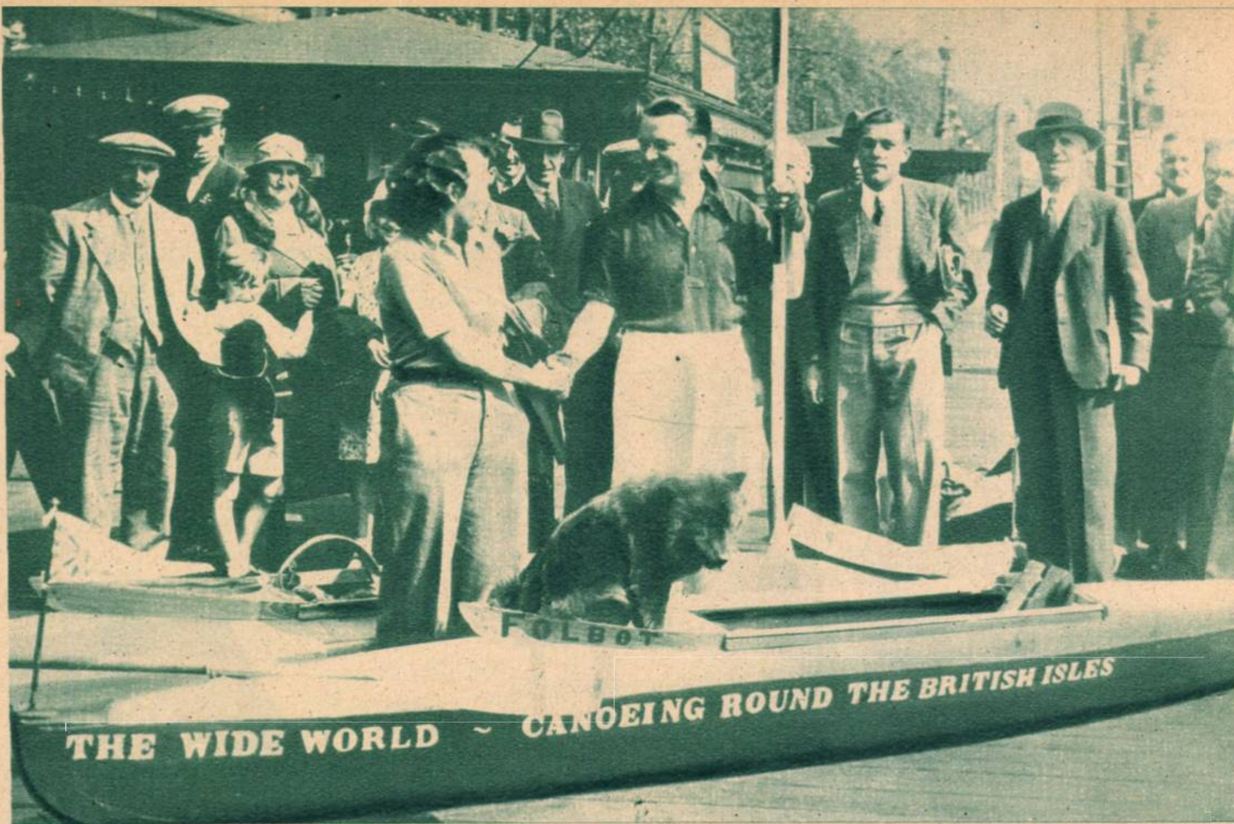
Iar litera **X**

va cuprinde toate zecile de motive, nemenționate aci înglobate de tribunal în formula uscată „nepotrivire de caracter", și nici nu s'ar putea altfel, ele scăpând până și acelora cari sunt mânați inconștient de ele.

Indreptarea ar porni de la aducerea în conștient, a motivului ascuns, adevărat, al fenomenelor produse, exact ca în sistemul de tratare al boalelor. Căci, înainte de-a fi o moarte, divorțul e o maladie, o maladie molipsitoare, și ce-i mai rău, ademenitoare. Iar dacă, precum spuneam, experiența vieții conjugale folosește în încercările ce urmează, de câte ori nu rămâne inutilă, menită numai să îngroașe regrete zadarnice?

ALICE GABRIELESCU

Actual

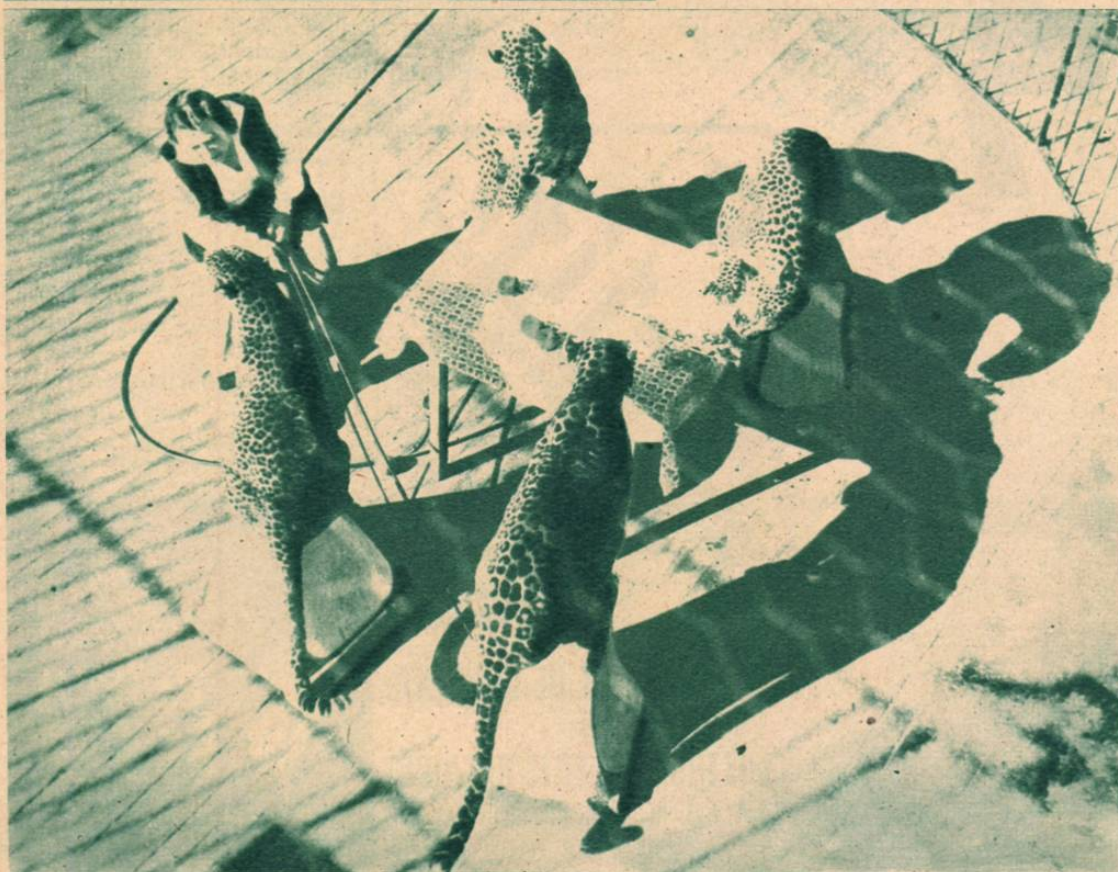

De curând domnişoara Friedel Meyer a plecat dela podul Westminster din Londra, spre a face inconjurul Angliei, cu barca. Deodată cu dânsa a plecat şi englezul Nolan, luându-se la întrecere unul cu celălalt. Amândoi vor să stabiliască timpul record pentru această călătorie. Călătoria va dura cam trei luni de zile. In fotografia noastră concurenţii îşi urează unul altuia succes.

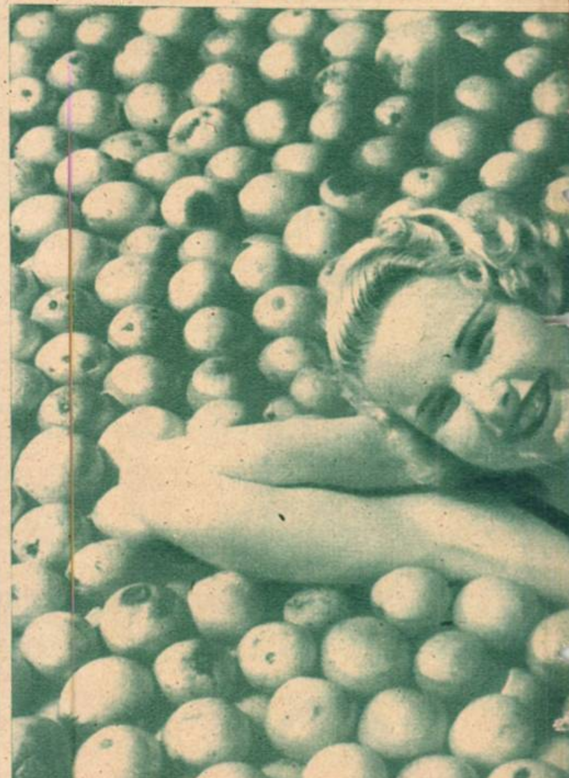
Ducele de York a câştigat premiul I, la o cursă de alergări, la care concurenţii sunt obligaţi să ducă şi doi saci de pietre.

Călugăriţele catolice conduc în China numeroase orfelinate şi cresc în total 20.000 de copii. In fotografia noastră câţiva din aceşti „Sunny Boys” cu îngrijitoarea lor.

Miss Olga Celeste, o dresoare talentată, a isbutit să îmblânzească leoparzi, în aşa fel încât fiarele participă vesele la serbarea zilei onomastice a stăpânei lor.

O baie de portocale: *domnişoara J. Brooks, fiica unui proprietar de pla[...] din Pomona (California) face o ba[...] portocalele din noua recoltă, spre a s[...] pregna de parfumul acestora.*

...ităţi

...oyce
...taţii
...e în
... im-

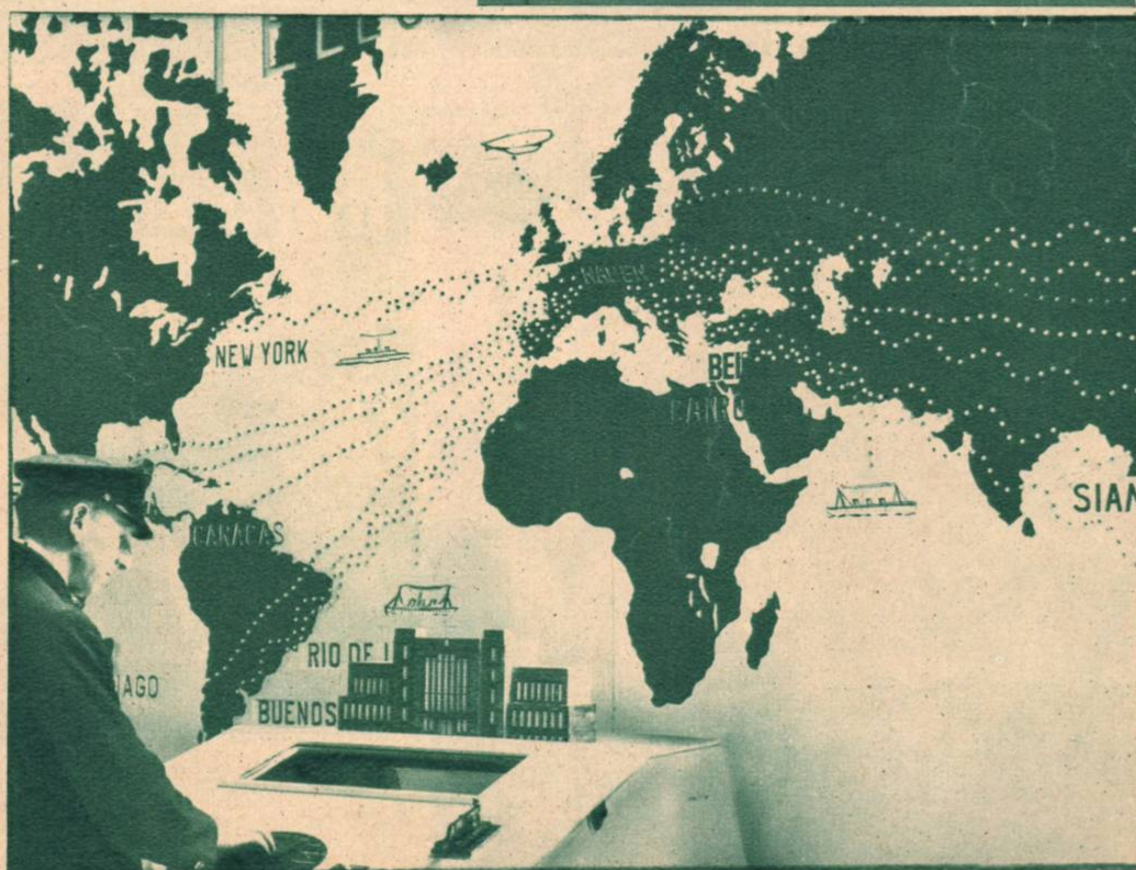
Viaţa de plajă în Japonia e tot atât de vie ca şi în Europa şi e deosebit de pitoresc să vezi costumele moderne americane, alături de portul vechiu japonez, sau de frizurile artistice nipone.

Sunt frământări mari în mica republică Andorra din Pyrinei, deoarece urmează să se facă alegerea unui nou preşedinte. Artista de cinema Emmy Verebes sora artistului cunoscut nu mai poate dormi de grije. Ea şi-a pus în cap să fie prezidenta acestei republici şi în acest scop a înaintat o cerere republicei Andorra. Lucrurile nu trebuesc luate în glumă. D-ra Verebes îşi bazează cererea pe câteva pilde din istorie şi voieşte neapărat să conducă destinele micului stat.

In fotografia noastră, artista Emmy Verebes şi mama ei.

La a zecea expoziţie de radio din Berlin se va expune această schemă, care arată situaţia centrală pe care o ocupă postul Nauen. El este în legătură cu toate oraşele mari din lume şi chiar cu vapoare şi zepeline.

SF. MARIA,

In ziua de 15 August a fost sărbătoarea marinei. Fotografiile noastre au fost luate la Constanța, cu acest prilej.
Defilarea vaselor de războiu.

In memoria marinarilor căzuți în războiu, sau în luptă cu valurile, au fost aruncate în mare, ancore de flori.

Cu prilejul serbărilor marinei la Constanța, s'a inaugurat vaporul „Suceava". In fotografia noastră, serviciul divin oficiat de Episcopul Gherontie.

Suveranul și primul-ministru ai țării, d. Alex. Vaida Voevod, vizitează noul vas lansat „Suceava".

ZIUA MARINEI

Echipajul vaselor salută pe Suveran la sosirea sa în port.

Sosirea în gara Constanța a Majestății Sale Regelui, a suitei și a d-lui prim-ministru Vaida, cu prilejul serbărilor marine.

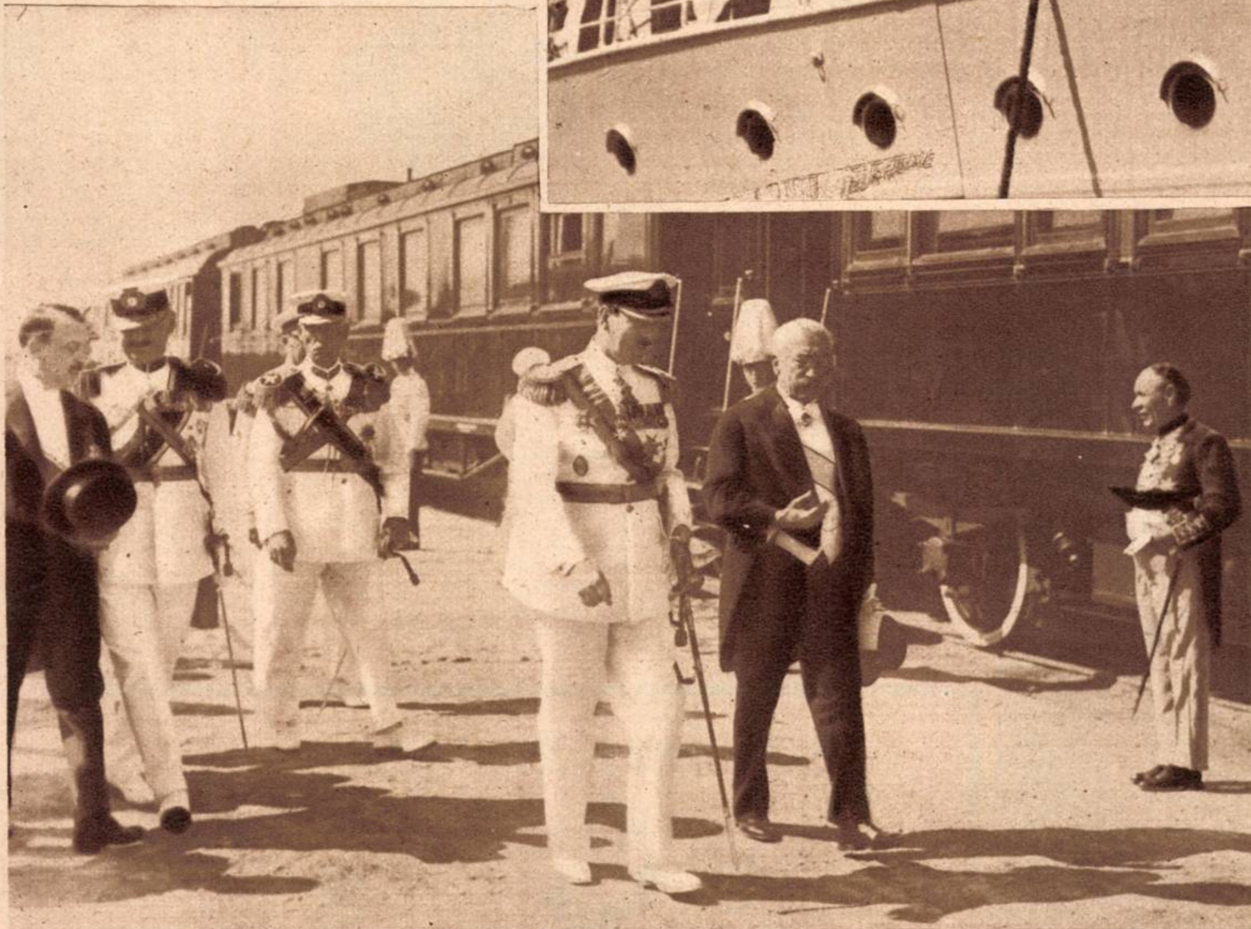

Foto Berman-Realitatea

Tot în ziua de 15 August și în prezența Suveranului s'a inaugurat gara maritimă a portului Constanța.

Lansându-se vaporul „Suceava" regele, prin apăsarea unui buton electric, sparge o sticlă de șampanie, de prora vasului.

ORICE FEMEE POATE FI FRUMOASĂ

DUPĂ un triumfal turneu de conferinţe prin oraşele principale din Statele-Unite, Antoine Couturier s'a reintors la Paris.

„Orice femee poate fi frumoasă", acesta era subiectul conferinţelor sale. Spre a-şi dovedi afirmaţia, el prezenta pe estradă o femee coafată prost şi îmbrăcată cu un simplu fourreau. In faţa spectatorilor minunaţi, o transforma într'o clipă, când schimbându-i coafura, tăetura părului, când punându-i una din perucile sale lăcuite. Apoi, devenind deodată croitor, aranja pe ea kilometri de celofan, transformând-o într'o împărăteasă sau într'o stea de Cinema.

Dar să-l lăsăm pe el să vorbească:

— Obiectul conferinţelor mele era de a dovedi, prin demostraţie, că nu există femei urâte, sau lipsite de eleganţă. Dacă ele par aşa, este din cauza unui complex prea restrâns, care le împiedică să-şi arate adevărata lor personalitate. Toate femeile pot fi frumoase şi deaceea îmi dau toată silinţa să dovedesc aceasta. Procedez studiind mai întâiu subiectul; arăt apoi mijloacele de-a ascunde defectele şi a le scoate în relief calităţile. De exemplu: dacă are un gât prea lung, trebue să-l acopere cu bucle; dimpotrivă, un gât prea scurt trbue să fie cât mai descoperit. Pot face din femeea cea mai ştearsă o femee tot atât de atrăgătoare ca şi o vedetă. Văd într'o faţă prelungă, farmecul clasic al anticei Venere, în cea rotundă, culorile şi voioşia dela curtea lui Ludovic al XV-lea.

„Am arătat auditorului meu, ce linie trebue să adopte silueta feminină, după procedeul meu personal. Cu o rochie din celofan, aranjată într'un sfert de oră, am metamorfozat complect silueta câtorva femei. Astfel am făcut din patru fete tinere, moderne, o Catherina de Medicis, o împărăteasă de Austria, o Doamnă de Montespan şi o Principesă din „O mie şi una de nopţi"...

„Femeile nu trebue să aibă un singur gen, ci genuri diferite, pentru diferitele ocazii ce le oferă viaţa; ea poate fi, dimineaţa: mamă de familie; după amiază: femee sportivă, iar seara o mare curtezană. Această femee, nu interesează care, cu condiţia însă să fie inteligentă şi bine sfătuită, va putea atrage, în acest chip, continuu, atenţia oamenilor şi să-şi satisfacă astfel o cerinţă a transformării, care e inerentă naturei femenine.

M. P.

De două ori Joan Crawford: cine-ar putea recunoaşte în fotografia din stânga pe aceea Joan Crawford, care în fotografia din dreapta se joacă cu un manechin urangutan. E o pildă vie a chipului cum se poate transforma o femee.

MODĂ

PENTRU acest sfârşit de vară, cu zilele calde şi luminoase, prevestitoare ale unei toamne lungi, iată un model de un gust rafinat. Culoarea dominantă rămâne mereu albul; combinat cu negru, poate mulţumi pe cele mai elegante dintre elegantele noastre.

Mâneca scurtă, cu pliseul „evantail" al acestei rochi de crépe de chine imprimat, contribue la caracteristica modei: lăţirea umerilor, care s'a dovedit a da siluetei femeii acea linie încântătoare de care nu se va despărţi atât de uşor. Cu volanul plisat al fustei, această rochie are tot farmecul tinereţii.

Purtată cu haina trois-quarts din maroquain negru, dublat cu alb, cu mâneca a cărei manşetă de „singé" este de o originalitate neîntrecută, va fi toaleta visitelor, a orei ceaiului, pe terasa casinoului.

Pălăria de catifea neagră, înălţată puţin într'o parte, garnisită cu o crosă neagră sau albă, desvârşeşte acest delicios ansamblu.

*

Desenul de sus înfăţişează trei bluze din crépe de chine, jersey sau orice alt material. Admirabil la bluza din dreapta, originalul mod de-a lăţi umerii, formând în acelaş timp platca. Bluza din stânga are mâneca sus, în formă de cornet. S'ar putea dubla interiorul cu culoarea cravatei. Bluza de jos lăţeşte umerii prin guler; cei doi nasturi de o culoare mai închisă decât aceia a bluzei, se vor alege de o mărime apreciabilă.

Observaţi la toate trei tendinţa de lungire a mânecei, care va rămâne în partea de jos simplă, spre a nu stingheri efectul mănuşilor, ce se poartă mereu foarte elegante. Pălăriarele mici din catifea sau feutru, negru sau albe, conturează forma capului şi scot în relief trăsăturile feţei. Nota modernă e partea dreaptă, puţin înălţată

Cărți legate în PIELE DE OM

ADEVĂRATUL bibliofil se pasionează nu numai pentru cărțile vechi, rare și cu cuprins bizar, dar și pentru acele exemplare a căror atracție o constitue legătura deosebită. Firește că nu poate fi socotită ca o legătură rară, aceea confecționată din piele de bou, de vițel, de oaie sau de porc. In schimb, un exemplar legat în piele de animale sălbatice, de crocodil, de șarpe, de șopârlă, de câine, de maimuță, de pește, e tot ce poate fi mai atrăgător pentru un bibliofil. Nu-i vorbă că sunt și puțini cari să posede asemenea exemplare, și raritatea lor este lesne de înțeles, dacă ne gândim cu câtă greutate se pot procura aceste piei, cu câtă osteneală se argăsesc și, mai cu seamă, cât de greu răspund exigențelor unei legături impecabile.

Câți sunt aceia cari să se poată mândri că posedă cărți legate în piele de om, o piele foarte rară, dar care se confecționează cu aceleași mijloace ca și aceea de porc sau de vițel bunăoară.

Și — să fim sinceri — câți sunt aceia cari ar putea ține în mână un asemenea exemplar, fără a se cutremura și fără a încerca penibilul sentiment că învelișul lui „homo sapiens" a slujit unui scop care —după concepțiile noastre — e în măsură să scoboare simțitor demnitatea omenească. Dar de ce ne-am mai pierde vremea cu comentarii! Rămâne stabilit un lucru, că pielea omului, prelucrată cu metode deosebite, îndeplinește condițiunile celui mai bun material de legătorie mai bun ca orice altă piele animală. Și omul, „cununa creațiunii", ființa care se consideră atât de superioară animalelor și-și alege cuvintele de batjocură din lumea acestora, trebue să se resemneze la gândul că pielea lui, tăbăcită, are o asemănare cu pielea de porc.

Ca despre toate lucrurile puțin cunoscute, s'au răspândit și despre pielea de om păreri neadevărate. Așa, de pildă, e greșită afirmarea că pielea de om nu poate fi deosebită de pielea de vițel, sau că semnele caracteristice de recunoaștere sunt micii perișori aflați în pori.

Paul Kersten — cel dintâi care a prelucrat, acum vre-o douăzeci de ani, pielea de om, cu scopul de-a o folosi la legatul cărților — spune despre prelucrarea ei următoarele: „Suprafața pielei este foarte frumoasă și regulată, asemenea unui amestec de piele de capră și de porc; adică, porii profunzi și regulați, ca la pielea de porc, alternează cu porii pielei de marochin, spatele având pori mai mari decât pielea coatelor și a pântecelui.

Rezistența e foarte mare. Afilarea e cam anevoioasă din pricina porilor prea profunzi; în colo, la pipăit, e la fel cu oricare altă piele. Cine n'o cunoaște are impresia că se află în fața unei piei necolorate de capră, prepararea făcându-se în acelaș chip cu al acesteia".

Kersten a legat în piele de om șase volume și un portvizit. Portvizitul și unul din volume au intrat în posesia anticarului berlinez Paul Graupe. A doua carte a cumpărat-o un anticar din Teplitz. Cartea a treia a achiziționat-o anticarul Agnes Straub din Berlin. A patra e în posesia doctorului Bogeng. A cincea a fost vândută în anul 1913, la expoziția editurii berlineze Reuss & Pollack, soției ambasadorului american la Berlin.

Această vânzare a dat naștere unui interesant proces, despre care publicul n'a aflat până acum prea multe amănunte. Kersten trimisese la expoziția mai sus amintită o seamă de cărți legate de el; una dintr'însele, legată în piele de om, n'avea însă prețul de vânzare. Soția ambasadorului american, ca orice americană care se respectă, vroia să cumpere tocmai această carte — pentru a putea spune în America că posedă cartea legată cu cel mai rar material. Deoarece Kersten nu putea fi prins la telefon, editura se hotărî din proprie inițiativă să fixeze un preț extrem de ridicat, pe care doamna îl achită fără șovăire. Dar Kersten, care nu luase parte la vânzarea cărții, pretinse un preț mult mai mare, pe motiv că piele de om, din pricina rarității, întrece orice valorificare. Experții chemați, printre care figurau specialiști în ramura pielăriei și a legătoriei, trebuiră să afirme că nu pot face nici un fel de aprecieri despre valoarea reală a pielei de om. Procesul luă sfârșit printr'un acord: Reuss & Pollack trebuiră să-i plătească lui Kersten o sumă oarecare peste prețul realizat din vânzarea cărții.

Dar ne mai sunt cunoscute și alte cărți legate în piele de om. In biblioteca municipiului din Zittau se poate vedea o piele întreagă de om, perfect tăbăcită, și jupuită depe trupul unui tâlhar. In biblioteca din Göttingen se află un exemplar din „Hipocrat" deasemenea legat în piele de om. Avocatul Cheramy din Paris a lăsat după moarte două volume legate în piele. Primul — cine nu simte ironia? — „Ce se spune de bine și de rău despre femei" de F. Deschanel, și o antologie din poeziile lui Anacreon, pe hârtie de China și legat în pielea unei negrese. Acest al doilea volum a fost vândut la licitație pentru suma de 495 de franci, în anul 1913, la Drouot. Un negustor bogat din Cincinati posedă deasemenea cărți legate în piele de on. Una este „Călătoria sentimentală" de Stern, legată tot în pielea unei negrese, cealaltă e „Tristram Shandy" a aceluiaș autor, legată în pielea unei chinezoaice.

In anul 1878 s'a vândut la Paris „Misterele Parisului" de Eugène Sue, legat îm piele de femeie. In muzeul Carnavalet din Paris se află un exemplar al „Constituției Republicei franceze" din anul 1793, (tipărit de Chausse, la Dijon), legat și el în piele de om. Se spune că și Alfred de Musset, precum și fostul ministru belgian Vegd ar fi avut cărți legate în piele de om.

Pielea ucigașilor a servit adesea la confecționarea celor mai minunate lucrări de artă în ramura legătoriei de cărți. Servitorul facultății de medicină a tăiat din corpul lui Prawzini o bucată de piele din care a executat apoi două cuțite de cărți de vizită. Pielea ucigașului Campi a fost și ea folosită la legarea cărților, în care scop se acordase autorizația specială a autorităților. La Atheneum din Londra, se păstrează dosarul procesului renumitului ucigaș Corder, legat în însăși pielea acestuia. „Georgica" lui Virgil, tradusă în franceză de Jacques Delilles, a fost legată în pielea traducătorului. Unul din admiratorii săi, avocatul Leroy, a tăiat în ascuns două fâșii de piele din trupul neînsuflețit al poetului, aplicându-le apoi la legătura cărții. Dr. Wood, din Filadelfia e posesorul unui volum de Allemand Hauffmann: „Două sute de bărbați vestiți" care a fost legat, cu consimțământul autorului, în pielea lui proprie. Se spune — lucru foarte posibil — că o femeie i-ar fi acordat prin testament lui Camille Flammarion, vestitul astronom francez, dreptul de a-i tăia pielea depe umeri și a-și lega cu ea ultima sa operă. In biblioteca particulară a librarului Dorbou, din Paris, se află de asemenea un volum legat în piele de om: pe partea dinăuntru a scoarței sunt scrise, cu litere de aur, cuvintele: „Reliure de peau humaine".

Precum se vede, numărul cărților, pentru care oamenii și-au vândut literalmente pielea, este destul de impunător.

S. N.

ZIARISTICA IN CHINA

China a fost prima ţară din lume, care a avut ziarul tipărit. Epoca apariţiei primului ziar chinezesc este necunoscută. Se ştie însă că această primă gazetă se numia *„Tsing-Pao"* („Noutăţile Capitalei"), şi că era o publicaţie exclusiv oficială, rezervată actelor şi decretelor guvernului precum şi noutăţilor de la Curte.

Prima relatare autentică asupra ziarului „Tsing-Pao" o găsim într'o operă istorică chineză, care se ocupă de domnia împăratului Tsuan Tsung, din epoca anilor 713—716 înainte de Christos.

După cum se vede, o dată destul de îndepărtată. Din nefericire, însă cu tot debutul său... precoce, jurnalismul a rămas în China în faza copilăriei până la începutul veacului al 19-lea.

Abia în 1833 un comerciant olandez din Canton, Charles Gutzlaff, a început publicarea unei gazete periodice lunare, iar după aceea mai multe firme străine au editat ziare chinezeşti la Hongkong, Macao şi în concesiunile străine din Canton şi Shanghai.

EXACTITATE ŞI ADEVĂR

Răsboiul din 1895 între China şi Japonia a dat o nouă impulsiune ziaristicei chinezeşti şi astfel numărul ziarelor s'a ridicat de la 7 la 19.

Aceste organe erau redactate complet în limba chineză, iar proprietarii lor erau deasemenea chinezi. Dacă adevărul nu e prima virtute a presei în general, este sigur însă că presa chineză din această epocă a întrecut în fantezie presa din toate timpurile şi toate ţările.

Astfel, în timpul războiului chino-japonez din 1895, înfrângerile continue ale Chinezilor, nu numai că erau anunţate în presa lor ca „victorii strălucite", dar numărul japonezilor ucişi şi făcuţi prizonieri se ridica, după datele comunicate de ziare, la formidabila cifră de 12 milioane de oameni. Or, cifra totală a trupelor japoneze trimise în China nu era decât 100 mii.

In lucrarea sa despre istoria jurnalismului în China, profesorul Polevoy scrie:

„Calomnia şi defăimarea alcătuesc aspectul cel mai caracteristic al presei chineze".

Aşa, de pildă, având certuri personale cu câţiva funcţionari, ziarele publică mărturii mincinoase, ştiind foarte bine că informaţia publicată este cel puţin incorectă.

In niciun caz, directorii ziarelor chineze nu obişnuiau să aştepte o confirmare a ştirilor, pe care le primiau din isvoarele cele mai diverse şi mai puţin vrednice de crezare.

Din această cauză o ordonanţă imperială în 1888 a hotărît suspendarea întregei prese chineze.

Iată şi termenii, în care era redactată această ordonanţă:

„Intrucât ziarele slujesc exclusiv să aţâţe masele la răsturnarea ordinei stabilite şi cum, pe de altă parte, redactorii lor fac parte din drojdia scriitorilor, ordonăm suspendarea complectă a tutulor ziarelor din întreg imperiul".

Această prohibiţiune n'a durat multă vreme şi după revoluţia din 1911, numărul ziarelor a crescut într'un chip surprinzător. Trebue să recunoaştem însă că din nefericire, şi astăzi încă, ele păstrează aceleaşi caracteristice.

GREUTĂŢILE MESERIEI

Ziarul chinez, în general, e o foaie în patru pagini, uneori chiar în şase sau opt.

Cea mai mare greutate, pe care trebue s'o învingă un ziarist chinez, este să ţie totdeauna minte pentru ce categorie de ziare scrie articolul său.

Nu trebue să uităm că scrierea chineză nu se face prin litere, ci prin ideograme şi că poporului i se predă în şcoale numai vreo 3000 din aceste semne, aşa că publicistul trebue să-şi limiteze vocabularul său la 3000 de cuvinte.

Această regulă se impune pentru ziarele, care întrebuinţează „pai-hua" sau limbajul popular.

Pentru a colabora la o gazetă mai distinsă, ziaristul trebue să se servească de un vocabular de 10.000—12.000 de cuvinte, folosind limbajul zis „wen-lin".

Toate aceste exigenţe pricinuesc, fireşte, multe greutăţi, căci dacă autorul a utilizat un limbaj deosebit de rafinat servindu-se de o ideogramă puţin uzitată, se poate întâmpla că tipografia să nu posede caracterul corespunzător.

Deaceea, fiecare ziar chinez ţine la dispoziţia sa un lucrător specializat, care, în câteva clipe, decupează în lemn litera ce lipseşte. In chipul acesta, apariţia ziarului nu suferă nici o întârziere. Bineînţeles, culesul textelor în tipografie nu se face decât cu mâna, întrucât nu se pot folosi maşini linotype, într'o limbă, în care minimul de semne este de 3000.

SANCŢIUNI ŞI PENALITĂŢI

Deşi măsurile riguroase aplicate presei a fost oficial abolită de guvernul republican, totuş micii tirani, care se găsesc în fruntea fiecărei provincii cihnezeşti dispun de forţa armată şi sunt întotdeauna gata să suspende ziarul care nu le e pe plac. Mai mult încă, ei nu şovăesc în asemenea cazuri să bage în închisoare şi chiar să execute pe directorul gazetei.

Mareşalul Chang-Tse-Ling, în special, proceda faţă de presă într'un chip extrem de sever. Fiul său, Chang Hsueh Ling, ajungând la putere, a urmat pilda tatălui său. Nici generalii şi conducătorii chinezi, cu vederi mai înaintate, nu se arată mai blânzi în aceste privinţe, ba uneori procedează mai aspru chiar decât împăraţii manciurieni.

Imediat ce apare în ziar o însemnare sau un articol, care ating susceptibilitatea unui asemenea potentat, editorul şi directorul gazetei riscă să fie chemaţi la cartierul general, de unde nu se mai întorc uneori decât... decapitaţi, în sensul propriu al cuvântului.

I. S.

CARTEA DE VIZITĂ A UNUI ORAŞ ARDELENESC...

Cum se recomandă Sibiul. — Un admirabil decor de apă şi verdeaţă şi străvechi clădiri. — O sinteză a artei în Muzeul Bruchenthal. — Cea mai bogată pinacotecă a ţării. — O menajerie în natură, singură în ţară.

FOARTE mulţi dintre noi, preferă să plece în străinătate, înainte de-a cunoaşte frumuseţile, pitorescul ţării noastre.

Şi câte locuri minunate, cu virtuţi higienice şi terapeutice, cu'n cer invariabil albastru, c'un aer pur de munte, lipsit de praf şi de microbi, locuri unde seducţiunile naturale se unesc cu seducţiunile istorice şi legendare nu avem.

Iată de pildă Sibiul, în Ardeal, care deşi e un centru important comercial, — este totodată şi un refugiu pentru firile meditative şi contemplative, — fiindcă are atâtea meleaguri liniştite, care te invită la viaţă calmă şi admirativă.

Ce vastă panoramă îţi oferă Sibiul, cu munţii lui dantelaţi, cu pădurile lui pitoreşti şi pline de umbră trainică, ruinile romantice şi clădirile istorice, cu graţiile parcurilor şi pitorescul promenadelor.

Un urbanism inteligent a făcut din Sibiu — graţie generoasei naturi înconjurătoare — un oraş plăcut şi curat; nu numai un centru de activitate, dar şi un loc de recreare şi de agreabilă reculegere. Sunt atâtea atracţii naturale şi locuri de excursiuni. Păltinişul, în primul rând trebue văzut de toţi câţi voesc să se convingă de frumuseţea ţării noastre.

De câţiva ani s'a deschis la Sibiu o menajerie în natură, — singura în ţară, — urşi, lupi, cerbi, căprioare, fazani, mistreţi, etc. etc., îşi duc viaţa în mijlocul naturii, aşa cum au dus-o înainte de-a fi prinse de oameni.

In acelaş oraş ţi-e dat să încerci şi cele mai curate emoţiuni de artă când vizitezi Muzeul românesc al *Astrei*, unde găseşti strălucite dovezi de simţul frumosului al ţăranilor noştrii, plăcerea lor de a-şi împodobi căminul, portul.

Sau când vizitezi Muzeul Bruchenthal, considerat azi ca cea mai bogată pinacotecă a ţării, cuprinzând cele mai variate şi mai interesante colecţii de tablouri şi opere de artă, din diferite epoci.

Mai trebue relevată şi altă latură a Sibiului, — latura industrială.

De vestitul salam de Sibiu, se vorbeşte de decenii — ceeace dovedeşte că'n acest centru, *industria alimentară* a luat o mare desvoltare. Căci pe lângă faimosul salam mai e şi şunca de Sibiu, mai sunt şi toate varietăţile de brânzeturi de Sibiu.

Tot aşa şi *industria textilă* din Sibiu care se bucură de un renume bun, cu fabricele de postav, de albituri, cămăşi, umbrele, tricotage, ciorapi, mătăsuri, covoare.

Mulţi de sigur nu ştiu că mai toate creioanele cu care facem socoteli şi notiţe, — vin dela Fabrica de creioane din Sibiu, — şi nu din străinătate.

Sibiul mai are fabrici de săpun, de lumânări, de produse chimice, de obiecte de hârtie — aşa că nu e de mirare că actualii conducători ai Camerei de Comerţ din Sibiu au luat hotărîrea să organizeze, an de an, câte o mare expoziţie — târg, care să fie sinteza întregei producţiuni a acestei bogate regiuni a ţării, unde românii şi saşii sunt într'o nobilă întrecere, pe toate tărâmurile.

Intr'un admirabil decor de verdeaţă a naturei darnice, — vom vedea dar un splendid ansamblu al muncei şi artei omeneşti, dintr'un colţ al Ardealului, o interesantă manifestare economică a judeţului Sibiu.

Cu prilejul acestui târg de mostre, „Realitate Ilustrată" organizează la data de 2 Septembrie o excursie pe Valea Oltului până la Sibiu, cu o vizită la Ocna Sibiului. Inapoierea prin Copşa Mică cu o excursiune până la focul care ţâşneşte din pământ, la sonda de gaz metan.

Plecarea din Bucureşti va fi Sâmbătă seara, în vagoane de turism, cu paturi. Inapoierea Luni dimineaţă.

Preţul total al acestei excursii e de 620 lei în care se cuprinde călătoria, şi patul în vagon ,atât la ducere cât şi la înapoiere excursiunile la Ocna Sibiului şi la isvoarele de gaz metan, câte şi toate mesele în ziua de Duminică, servite în abundenţă şi de bună calitate, vizitarea Târgului de mostre din Sibiu, a pinacotecii, muzeului Bruchental şi a menajeriei, etc.

Inscrierile se fac la „Realitatea Ilustrată" secţia Turism. Strada C. Mille No. 7.

Aurul e acolo unde se găsește

FĂCEAM un raid dealungul Canadei, când o ușoară pană de motor ne sili să aterisăm forțat, în apropierea micului lac Quebec. Era după asfințitul soarelui și cum reparația reclama vre-o 3—4 ore, nu mai putea fi vorba de o continuare a călătoriei, așa că pilotul și cu mine părăsirăm aparatul și pornirăm spre hanul coloniei din apropiere.

Nimeni nu păru a ne observa, când intrarăm pentru a anunța că această baracă, din scânduri și bârne nevopsite, avea să-și sporească numărul oaspeților în noaptea accea. Nimeni nu se sinchisi de noi. Nu ni se aruncă nici măcar o privire. Toată lumea era îngrămădită în jurul unui om plin de zăpadă, care ținea în mâini un obiect greu, pe care-l arăta cu mândrie. Din câțiva ghionți îmi făcui loc în grup, pânăla el.

— „Ce s'a întâmplat?" mă adresai unui indian, care râdea cu toată gura. Dar acesta, drept răspuns, nu făcu decât să-și lărgească și mai tare rânjetul.

Omul care forma centrul grupului se întoarse în clipa aceea spre mine, cu ochii scânteind:

„Aur!" zise el. „Am descoperit o nouă vână".

Privirile îmi căzură atunci asupra mâinilor sale ce țineau quarțul străbătut de dungi galbene — niște mâini obosite, devenite dintr'odată tinere și vibrând de putere, în ciuda tremurăturilor pe care nu și le putea stăpâni.

Pentru căutătorii de aur nu există piedici, nici greutatea drumului lung și obositor, nici primejdiile de tot felul pe care sunt nevoiți să le înfrunte.

Aveam înainte-mi o scenă universală — simbolul unei drame ce-și găsește ecou în cele mai diferite și mai îndepărtate colțuri ale pământului; în Patagonia sau Noua Guinee, în India sau Mexic, în Roșia Montana la noi, în Rusia sau Transvaal, se desfășură mereu scena văzută de mine în baraca năpădită de zăpadă, din Quebec.

Imensele legiuni ale căutătorilor de aur, ce cuprind reprezentanți din toate națiunile lumei — se străduesc să smulgă pământului prețiosul metal. Aeroplane se aventurează deasupra junglelor locuite de canibali, purtând piesă cu piesă elementele instalațiilor de exploatare, în regiunile unde s'au descoperit zăcăminte noui.

Mâini lacome se întind să scoată la lumină acest aur.

Ţinuturi nemaiumblate sunt cutreerate de oameni cari înarmaţi cu un instrument bizar, sondează pământul spre a-i smulge secretul bogăţiei — e aci o stranie evocare modernă a zilelor când ponierii căutau apă, cu o ramură de salcie.

Anul trecut, febra aurului se afla la o temperatură mai scăzută — circulaţia mondială se menţinea la limitele mijlociei deşi cantitatea metalului galben sporise cu 74.800.000.000 lei.

Prodigioasă e această sete de ur, cu forţele pe cari le declanşează, cu bizareriile pe care le determină...

Nu de mult, un aeroplan decola din aeroportul Toronto, având pe bord pe Noah A. Timmins „marele bătrân" al minelor canadiene. In Nordul lacului Ontario se află un oraş ce-i poartă numele şi posedă o mare parte din acţiunile multora din cele mai productive mine de aur ale Canadei. De data aceasta însă nu se ducea spre Nord. Părăsind oraşul care e centrul de aprovizionare al minierilor şi chiar al minelor, se ducea spre Panama, în căutarea aurului semi-tropical.

Spaniolii au descoperit în Panama, acum trei sute de ani, o fabuloasă comoară... S'au dat atunci războaie câştigate şi pierdute, rând pe rând, s'au exploatat mine care au fost mai apoi abandonate junglei...

Şi iată că acum, noui căutători au pornit după metalul galben, ce zace sub pătura junglei, sau în nisipul râurilor, ce coboară din munţi. S'a examinat una din aceste foste poseseiuni spaniole şi s'a găsit că mai conţine încă aur. O societate canadiană a cumpărat-o, în momentul când fondurile primilor exploratori se epuizaseră. Noah Timmins, acum în vârstă de 73 de ani, n'a putut rezista febrei care cu ani înainte l-a făcut să descopere una dintre cele mai mari mine ale Canadei. A luat un aeroplan şi a pornit să cerceteze personal mersul lucrărilor, în noul câmp de explorare. Iată ce face aurul...

O imagine precisă a căutătorului de aur nu v'aş putea da. Am cunoscut, pot spune, câteva sute din tipul american şi canadian. Dar întregul univers e acum un „Klondyke", cu aceeaş omenire pestriţă, stăpânită de aceeaş obsesie a aurului, ce popula pe vremuri Alaska şi Yukonul. Astfel e fostul funcţionar ofilit de viaţa birocratică, şi care a îmbrăcat acum bluza căutătorului, astfel, mama cu cinci şi şase copii, care rătăceşte în lungul unui râu din Colorado, cu hârleţul şi găleata în mâini; astfel nelipsitul măcelar, brutar şi băcan în versiunea masculină şi feminină, scurmând cu toţii pământul tot după aur...

Aproape că nu există apă curgătoare pe suprafaţa pământului — oricât ar fi fost ea de exploatată în trecut — pe malurile căreia să nu mişune şute şi uneori mii de indivizi, cari-şi caută un câştig, în aurul pe care l-ar putea scoate din nisipul albiei sale.

Foarte adesea munca unei zile întregi se rezumă la câţiva lei şi de multe ori ea rămâne cu desăvârşire stearpă. Anevoioasa şi migăloasa muncă continuă totuş. Dar „mâine" e o altă zi, cu un nou orizont.

Se întâmplă uneori ca aceşti căutători de aur să descopere zăcăminte nebănuite, în regiuni la care nu se mai gândise nimeni. Aurul — spune căutătorul încercat — e acolo unde-l găseşti.

Trebue să obsenvăm însă că există două surse de extragere a aurului: nisipurile râurilor şi minele. Aurul nisipurilor a fost desprins de ape prin eroziune, din filoanele adânc încrustate în inima munţilor şi târâte la vale. Dar aceste ape devenite treptat râuri mari, şi-au schimbat mereu cursul dealungul secolelor, aşa că cel care găseşte una din aceste albii părăsite şi neatinse încă, se poate trezi dintr'odată bogat.

Acum vre-o şase luni, un căutător de aur care hoinăria prin Cracow, un district din Quensland (Australia), desprinse la întâmplare, mai mult din obicinuinţă, o bucată dintr'o stâncă şi o examină alene. Deodată figura i se contractă şi cu o nouă energie, începu să lovească stânca, desprinzând bucăţi din vre-o 12 locuri diferite. Apoi, calm veni la prefectura regiunei şi ceru o autorizaţie. Cineva îl văzu lucrând. Vestea se întinse ca fulgerul într'unul din cele mai apropiate oraşe şi în câteva ore apărură noui căutători de aur înarmaţi cu autorizaţii cari le dădeau dreptul de a înţărcui o anumită porţiune de teren, în jurul punctului de explorare. Aceşti câţiva deveniră sute, iar sutele, mii; Queensland e acum teatrul celei mai febrile activităţi, şi astfel şi-a început viaţa o nouă regiune auriferă, cu oameni cari veniau la început din tabere şi oraşe ducându-şi proviziile, hainele şi uneltele în spinare, cu poteci ce se transformară în şosele şi cu aeroplane ce roesc pe deasupra — pentrucă aeroplanul urmează de aproape mişcarea minieră. Lucrările din Vestul Australiei au scos la lumină o cantitate de aur evaluată la vre-o 30.000.000.000 lei.

Nu-i nici o lună de când un aeroplan decola dintr'un aeroport italian, pornind într'o lungă călătorie. Pe bordul său se aflau două persoane prea grăbite pentru a uza de mijloace de locomoţie învechite. Se duceau în Africa Apuseană, spre marea regiune auriferă a coloniei Kenya, situată la Nord de Rhodesia Nordică. Erau originari din Montreal. Porniseră în direcţia aceasta întrucât ştiau pozitiv că aveau să găsească zăcăminte de aur încă neatinse şi luaseră vehiculul cel mai iute, pentru a fi cei dintâi în câmpul de explorare.

Nu mică le fu însă mirarea când găsiră acolo mii de indivizi strânşi de hipnoza aurului — o fascinaţie pe care n'o poate înţelege decât o lume obsedată de această febră a metalului-soare.

Dealungul râurilor din Kenya, lucrează acum mii de oameni — printre cari, foarte mulţi indigeni negri, în servicul albilor — cernând nisipul în căutarea bulgărilor galbeni. In jurul acestui nou punct de exploatare, au răsărit ca din pământ, oraşele, cinematografe, cârciumi, tripouri, aventurieri şi aventuriere. Cu alte cuvinte, păcate vechi, alimentate cu bani noui.

O altă sursă de aur este India, care-şi tăinueşte de secole bogăţiile. Acum însă îşi revarsă în torente preţiosul metal, redându-l circulaţiei.

Indianul răsăritean cumpără şi vinde cu argint — acest metal formează moneta sa. Aurul e ceva de păstrat, de ascuns, sau de întrebuinţat la ornamentaţii. In vestmintele celor din castele superioare, nu există piesă, în care să nu intre câteva fire de aur, ba adesea, ţesăturile se fac în întregime din acest metal, iar femeile îşi încarcă braţele cu cercuri massive de aur.

Acum, toate acestea pot fi cumpărate cu argint, situaţie care a venit mult în jutorul Imperiului Britanic. Podoabe, statuete, şi diferite ţesături, au intrat în cazanul topitoriei, pentru a ieşi sub forma unor lingouri, a căror valoare se ridică la 35 miliarde lei.

Dar să revenim la Africa şi la Transvaal, unde s'au găsit şiruri imense de stânci, cuprinzând bogate zăcăminte de aur şi unde un enorm câmp de exploatare se află pe cale de formaţie.

Ani dearândul s'au făcut cercetări în partea opusă a sedimentelor dela Rand, care furnizează astăzi o mare parte din aurul lumei. Căutările a urămas infructuoase până când într'o zi, cineva a găsit considerabile cantităţi din acest metal preţios într'o prelungire a bancurilor dela Rand, la vre-o şasezeci de kilometri distanţă, de grupul original. Deşi momentan nimeni nu-i acordă vre-o importanţă, extragerile ce s'ar face aci ar fi de ajuns spre a scoate lumea din ghiarele crizei.

Aceste bancuri par a fi făcut parte din fundul nui lac. Roca lor e înţesată cu aur. La suprafaţă nu există însă nimic care să indice existenţa bogăţiilor pe care le cuprind: nouile zăcăminte au fost descoperite prin aşa numitele metode geofizice, adică cu ajutorul unui magnetometru. Sună cam technic şi aşa este, pentrucă magnetometrul e un instrument extrem de sensibil, ce indică cea mai infimă deviaţie dela obicinuita formaţie geologică a pământului. Nu se poate întrebuinţa cu folos acolo unde există o complexitate de minereuri, sau o influenţă magnetică. Dar aci unde nu e decât prundiş şi aur, indică existenţa metalului care în acest caz înseamnă bogăţie.

Dar aurul se mai găseşte şi în ţinuturile „vânătorilor de capete" din pădurile Nouei Guinee, ai cărei indigeni trăesc în triburi şi descind direct din oamenii epocei de piatră. Intr'o regiune cedată de Germania Australiei, în urma războiului mondial, s'au descoperit zăcăminte de aur, pe un platou foarte întins, din apropierea râului Bulolo. Pentru a ajunge aci, trebue să străbaţi jungla cu toate primejdiile ei. Căutătorii de aur nu s'au lăsat însă intimidaţi de greutăţi şi au făcut călătoria, în aeroplane uriaşe, în care şi-au transportat totodată şi materialul instalaţiilor.

Nu ni se comunică şi nu vom afla poate niciodată nimic din cele ce se întâmplă în junglele Nouei Guinee. Aventurierul sau căutătorul de aur, care nu s'a oprit încă la un alt câmp, încearcă să străbată drumul către această nouă sursă. E o călătorie lungă, de săptămâni la rând. Pentru mulţi se întâmplă să fie veşnică şi să-şi lase craniile rânjind descărnate, în parii ce străjuesc intrarea colibelor indigenilor antropofagi.

Exploatarea aurului se prezintă însă în condiţiuni cu mult mai fericite în Noua Zeelandă, unde guvernul a făcut din căutarea metalului o armă împotriva şomajului. Mii de oameni scurmă munţii şi cern nisipurile râurilor...

Astfel, săpăturile se continuă frenetic în fiecare stat aurifer din America şi Canada, în Transvaal, India, în Rhodesia Nordică, în Australia apuseană, în Victoria şi Queensland, în Tasmania şi New South Wales. Goana aceasta după aur răscoleşte pământul în Noua Zeelandă, în Panama şi Patagonia, în Honduras şi Tanganyika, în Kenya din Grecia, în ţară la noi şi în Spania, unde străvechea mină dela Rio Tinto mai dă încă din când în când la iveală scheletele sclavilor morţi în lanţuri, acum câteva sute de ani. Mexicul îşi are şi el sursele sale de aur, iar Rusia scoate la iveală, nu se ştie anume din ce regiune, pentrucă U. S. S. R.-ul e încă o taină pentru noi — un aur nou, a cărui valoare se ridică la 5.000.000.000 lei anual.

Din cele de mai sus veţi înţelege că cu o omenire atât de pestriţă, ce se agită în câmpurile de exploatare ale preţiosului metal, nu e chip să faci portretul unuia din aceşti neobosiţi căutători de aur. Cred însă că profesia are darul de a-i unifica întrucâtva. Am avut ocazia să cunosc de aproape pe unul din aceşti oameni. L-am întâlnit pe la asfinţitul soarelui, într'unul din acele orăşele ce iau naştere în jurul unor exploatări miniere şi decad odată cu părăsirea zăcămintelor. Era singurul om rămas în acest colţ, unde pe vremuri străluciseră de lumini nenumărate localuri petrecere şi tripouri, pe ale căror mese de joc se răsfăţau săculeţele cu praf de aur. Am rătăcit împreună, privind pe ferestrele caselor pustii, sau oprindu-ne înaintea unei rămăşiţe dintr'o mobilă îmbrăcată în pluş, ce evoca o viaţă caldă, eleganţă feminină, şi râsete tinereşti, ce s'au risipit ca un stol de păsări speriate.

„Meseria noastră stă prost deocamdată" zise el. „Dac'aş găsi acum o mină de aur, n'aş avea cui s'o vând. Dar aşteaptă numai câţiva ani. Lumea aceasta care a prins să trăiască pe picior mare se va pomeni într'o zi cu buzunarele goale. Şi atunci, va începe iar să sape. Pentrucă, spunea acest bătrân oracol cu barba albă, cu hainele boţite şi cismele prăfuite, singurul mijloc ca o ţară să iasă din încurcătură este să-şi procure aur!

Sunt sigur că acel ultim locuitor al orăşelului părăsit trăeşte acum pierdut în inima munţilor. Timpurile s'au schimbat mult din seara acelei hoinăreli pe străzile pustii ale oraşului părăsit, când mi-a spus în câteva cuvinte mai mult decât se cuprinde în toate discursurile marilor financiari, la un loc...